

RODNA GRUDA

Slovenija

YU ISSN 0557-2282 | revija za Slovence po svetu | leto XXXIII | avg.-sept. 1986 | številka 8-9

RODNA GRUDA

Slovenija

YU ISSN 0587-2282 / revija za Slovence po svetu / leto XXXIII / avg.-sept. 1996 / številka 8-9

Slika na naslovni strani:

Tudi letos bodo v Sloveniji številne turistične, folklorne in kulturne prireditve ter festivali, na katere so povabljeni tudi naši rojaki, ki v teh dneh obiskujejo staro domovino. Podrobnosti o teh prireditvah preberite na strani 18.

Od kod smo doma – Goriška pokrajina	1
Urednik vam, Vaša pisma	2
Dogodki	4
Gospodarske novice	6
Slovenski rudar v zgodovini Aumetza	8
Toni Pišlar: Slovenske korenine so trdne	10
Združuje nas ljubezen do Slovenije	12
Kozjanske lastovke na obisku doma	14
Križem kražem po Kočevskem	16
Nekatere slovenske prireditve	18
Avstralija – kot bi tekel doma	19
Lepote slovenskih vasi	20
Po Sloveniji	22
Turistični vodnik	24
Naravni zakladi Slovenije	25
Slovenija v mojem objektivu	26
Slovenci v Videmski pokrajini	28
Potopis – Izruvane korenine včasih bole	31
Vaše zgodbe – Bila sem učiteljica na Bavarskem	33
Ohijski Lincoln	34
Antologija slovenske poezije v španščini	35
Naši po svetu	38
Materinščina	44
Nove knjige	45
Za razvedrilo	46
Domače viže	47
Filatelija, Vaš kotiček	51

Revija za Slovence po svetu Magazine for Slovenes abroad Revista para los Eslovenos por el mundo

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p.p. 169, Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednik

Ivan Cimerman

Oblikovanje

Janez Reher

Uredniški odbor

Jurij Holy, Zvone Kržišnik, Tadej Labernik, Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Meta Vajgl, Matjaž Vizjak

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Rado Genorio, Andreja Kmecl, Anna Krasna, Milan Pogačnik, Drago Seliger, Mila Šenk

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)

Revija izhaja vsak mesec

Letna naročnina

Jugoslavija 1500 din, Avstrija 170 Asch, Avstralija 13 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija 420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM, Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija 25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr, Švica 20 Sfr, ZDA – U.S.A. 11 US \$, Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 23 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-107-140-727001-58963/47

pri LB-GB – Mestna hranilnica ljubljanska. Plačilo je možno z neposrednim nakazilom, s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica«, v priporočenem pismu ali v gotovini.

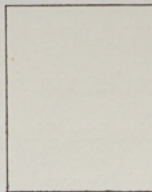
Poština plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Slovenija
Jugoslavija

Slovenska izseljenska matica

Cankarjeva 1/II p.p. 169
61001 Ljubljana
Slovenija – Jugoslavija

☐ Prosim, uvrstite me med redne naročnike revije Rodna gruda – Slovenija

☐ Naročam Slovenski koledar

☐ I wish to subscribe to the magazine Rodna gruda – Slovenija!

☐ I wish to order the Slovenski koledar.

Ime in priimek

Name and surname

Naslov

Address

Kraj in poštna številka

City and Postal Code

Država

State

Podpis

Signed

Slovenija
Jugoslavija

od kod smo doma
where are we from
de donde somos

Goriška pokrajina

Znano je, da se mednarodne in notranje meje ne ujemajo s tistimi, ki bi jih potegnili, ko bi področja razmejili glede na značilnosti njihove ljudske kulture. To še posebej velja za Goriško, ki se je kot pokrajinska enota še v zadnjem stoletju nekajkrat preoblikovala.

Po sedANJI upravni razdelitvi je goriška pokrajina v primerjavi s tržaško precej obsežna. Meri namreč 473 kv. km in je več kot dvakrat večja od tržaške. Kljub temu pa zavzema samo 6% celotne deželne površine. Goriško pokrajino sestavlja 25 občin, ki se med seboj precej razlikujejo. Od tipične obmorske občine, kakršna je Gradež, ki se preko občin Škocjan (San Canzian d'Isonzo) in Štarancan (Staranzano) veže z industrijsko razvitim tržiškim predelom, se goriška pokrajina dviga proti Brdom z dobrdobskim Krasom na eni in nižinskim obsoškim predelom na drugi strani.

Na jugu je naravna meja goriške pokrajine Jadransko morje, na zahodu meji na videmsko pokrajino, na vzhodu je državna jugoslovansko-italijanska meja, na jugovzhodu pa tržaška pokrajina.

Goriška pokrajina je kot upravna enota zelo stara, saj se je začela oblikovati že konec XI. stoletja. Ker je bila od nekdanj križišče prehodnih poti (naravni poti predstavljata reki Soča in Vipava), kjer so se stikali razni vplivi in interesi, se je s stoletji precej

spreminjala. Tako se s krajšimi ali daljšimi premori upravljala tudi Posočje in Vipavsko dolino. Zadnjič sta bili omenjeni področji priključeni goriški pokrajini po prvi svetovni vojni. Ker se naši informatorji še najbolj spominjajo prav tistega obdobja, je ta okoliščina vsekakor pomembna.

Pomemben je podatek o naseljenosti Slovencev v goriški pokrajini. Medtem ko so na drugih obravnavanih območjih Slovenci naseljeni bolj ali manj enakomerno, to za Goriško ne velja. Slovenska narodnostna skupnost je še najbolj strnjena v občinah, ki so ob državni meji, proti furlanski nižini pa slovenska naseljenost upade. Vsekakor je bila zgodovinska utrdba Slovencev goriške in tržaške pokrajine zadnja desetletja precej podobna. Obe pokrajini, dasi različni po obsegu, sta namreč prešli iz avstro-ogrske pod italijansko upravo po prvi svetovni vojni, doživeli sta zatiranje fašizma, ki so ga

seveda posebej občutili Slovenci ter sta bili končno po dolgi pogajanji vključeni v novo deželno upravno enoto. V njej ne dosežeta skupaj niti 9% celotne površine Furlanije – Julijske krajine.

Preučevanje slovenskega ljudskega plesnega izročila je bilo na Goriškem teritorialno precej omejeno. V glavnem je zajelo območje sovodenske občine in tisti del, ki to občino spaja s sedanjo goriško. Zato se gradivo, ki ga v knjigi objavljamo, nanaša na Sovodnje in Gorico z neposredno okolico; pri tem seveda upošteva vse možne vplive, ki so takrat prihajali na omejeno področje pretežno s posoško-vipavskega območja.

Zato bi težko trdili, da so tu opisane plesne v goriški pokrajini povsod enako plesali, kar velja npr. za druga področja, opisana v naši knjigi. Sicer pa je treba poudariti, da so goriški plesi večinoma drugače plesov, ki so jih poznali v drugih slovenskih pokrajinah. Pri goriških plesih je čutiti močan meščanski vpliv, saj so elegantnejši. Isto velja za noše.

Tudi na Goriškem so plesali ob vaških praznikih, pustovanjih in seveda na ženitovanjih. Med običaji, ki so se zvrstili od snubitve do poroke, so se v Gorici in okolici najdlje ohranili prav poročni običaji.

Iz knjige Deklica, podaj roko, Trst, 1986

Kmečki poročni voz na Goriškem v 19. stoletju

Kako je človek vesel, kadar sreča zadovoljnega sogovornika! Takega, ki – v tem primeru ob obisku domovine – ne išče vedno tistega, kar bi ga spravljalo samo v slabo voljo, temveč ga osrečujejo že drobna srečanja s preprostimi ljudmi. Razveselilo me je srečanje z uglednim clevelandskim slovenskim rojakom, predsednikom clevelandske federacije slovenskih narodnih domov Charlesom Ipavcem, ki je sicer tam ugleden odvetnik. Kar na hitro se je odločil, da je letošnjo pomlad skupaj z mladostnim prijateljem obiskal rojstno domovino. Med obiskom se je za nekaj ur oglasil tudi na Slovenski izseljenski matici, kjer sva se srečala in kjer smo malo pokramljali o tem in onem. Med drugim nam je zadovoljno in prizadeto, v očeh se mu je zaiskrilo, pripovedoval o doživetju, ki ga ne bo pozabil vse življenje.

V nedeljo dopoldne sta se s prijateljem odločila, da gresta k maši v vaško cerkev, v kateri je bil Charles krščen. Ko sta se bližala cerkvi, sta opazila, da ljudje že hodijo iz nje, maše je bilo torej že konec. Ko sta ogovorila nekega domačina in ga vprašala, ali bo še kaka maša, jima je ta rekel, naj gresta kar noter, da je tam še »nekaj«. Vstopila sta v cerkev in ugotovila, da so ravno krstili nekega otroka. Ob otroku in župniku so bili zbrani številni sorodniki in prijatelji. Charlesa je prizor ganil, zato se ni mogel zadržati, da ne bi s svojo videokamero posnel prisrčnega prizora. Mislil si je – bom že naknadno prosil za dovoljenje. Ko je bil obred končan, je Charles zaupal svojo skrb najprej župniku, nato pa še otrokovim staršem. Nihče ni nasprotoval snemanju. Ob tem pa je v presenečenje vseh ugotovil, da otrokova mati ni nihče drug kot Charlesova sestrična. Kakšno veselje! Z novimi znanci in prijatelji sta Charles in njegov prijatelj ostala ves dan in še do poznih nočnih ur in oba sta zatrjevala, da je bilo to eno izmed njunih najlepših doživetij v življenju.

Vsem nam želim, da bi kdaj doživeli kaj takega!

George Juretic

Roman o mojem bratu

Zaradi moževne bolezni žal ne morem obiskati domovine, zato pošiljam denar za naročnino Rodne grude, kjer rada preberem vse, kar piše o naših krajih.

V majski številki sem prebrala tudi novico o zadnjem Tomizzovem romanu, ki je izšel v Italiji pod naslovom Gli sposi di via Rosetti. To me še posebno zanima, ker je bil Stanko Vuk moj brat. V vseh italijanskih časopisih so na dolgo in na široko pisali o tej knjigi in je bilo Tomizzovo delo zelo dobro ocenjeno. Nisem pa opazila, da kritiki ne bi omenjali, da gre za slovenski par. Nasprotno, časopisi so ob tej priložnosti veliko pisali o slovenski manjšini, kateri sta pripadala Stanko in Dani. Prilagam vam izrezek iz enega zadnjih člankov o romanu.

Mila Vuk Perco, Livorno, Italija

Dan republike v Chicagu

Pošiljamo vam nekaj fotografij s sprejema ob dnevu republike leta 1985 v Chicagu. Obenem vas prosimo, da bi za prostore Jugoslovanskega družabnega kluba (Yugoslav Benevolent and Pleasure Club) v Chicagu, ki ima svoj sedež na 5540 South Narragansett Avenue v Chicagu, poslali nekaj plakatov Ljubljane in drugih slovenskih motivov, za kar se vam že vnaprej zahvaljujemo.

George Juretic, Chicago, Ill., ZDA

Fotografija s sprejema ob jugoslovanskem dnevu republike 1985 v Chicagu. Z leve proti desni: Husein Novkinich, Rita O'Malley, Harold Washington, župan mesta Chicaga, Alena Novkinich, George Juretic, podpredsednik Jugoslovanskega kluba, in Mary Juretic.

Sam v Peruju

Rodno grudo že precej časa prejemam in jo prebiram z zanimanjem. Tako sem lani prebral tudi novico, da je v Peruju izšla knjižica, ki pripoveduje o začetkih priseljavanja Jugoslovancev v Peruju. V mestu Sullana, ki ima okrog 100 tisoč prebivalcev in leži blizu meje z Ekvadorjem, sem edini Slovenec. Včasih me obišče le prijatelj Anton Klinar iz Celja, ki je postal že naš družinski prijatelj in nam prinese marsikatero novico o domovini. V kratkem bom za lokalni časnik napisal tudi članek o Slovencih in naših običajih. Članek bom poslal tudi uredništvu Rodne grude.

Vladimir Pavlica, Sullana, Peru

Vez z domovino

Prilagam ček za triletno naročnino Rodne grude. Stara sem 88 let in ne vem, če mi jo bo dano uživati še tri leta. Rodna gruda mi je vez z domovino, katero sem zapustila pred 73 leti. Rojena sem bila v Trbovljah, moj dom pa je bil v Rimskih Toplicah pri Zidanem mostu. Lepa hvala uredništvu za vse zanimive članke in slike raznih krajev domovine.

Angela Rožnik, Brookfield, Wis., ZDA

Šentjur pri Celju

Po 29 letih še vedno pogrešam moj rojstni dom, ki je bil v Šentjurju pri Celju, in vse moje drage. Domov grem vsakih 5-6 let, vendar to ni dovolj, najlepše bi bilo, ko bi lahko potovala

domov vsako leto in obiskala krasno Slovenijo in vse njene ljudi. Rada bi, da bi ob priliki objavili kako fotografijo in kaj napisali o Šentjurju pri Celju.

Millie Podhurcak, Springdale, PA, ZDA

Pozdravi rojakom

Revijo v redu prejemam, za kar sem vam zelo hvaležna. Z revijo sem zelo zadovoljna, ker je v njej vedno dovolj zanimivega branja. Lepo pozdravljam vse rojake, ki so razkropljeni po širnem svetu.

Poldi Škamperle, Berwin, Ill., ZDA

Pozdravi iz Vancouvra

Minilo je petindvajset let, odkar živimo v prelepem mestu Vancouver ob Pacifiku. Z veseljem prebiram, še celo po dvakrat, prelepo revijo Rodno grudo. Sem pač ena od tistih ljudi, ki so nori na naš materin jezik – slovenščino.

Rodna gruda je za nas vse prelepa revija. Kar zanimivo je videti, kje vse živijo Slovenci in kako jim gre. Želim vam veliko uspehov in to, da bi Rodna gruda našla pot do vseh slovenskih družin širom sveta.

Maria Pistotnik, Vancouver, B.C., Kanada

Domači kraji

Zmerom rada berem o domačih krajih, čeravno sem od doma že petinpetdeset let. Čas hitro teče in človek hitro pozabi na poravnano naročnine. Prosim, če me v prihodnje prej opomnite.

Mary Koshier, Jackson, N.J., ZDA

Spomini na obisk

Lani sem bila v Jugoslaviji z mojima dvema hčerkama. To je bil že moj tretji obisk domovine. Moji hčerki sta bili zelo veseli, da sta srečali svoje bratrance in sestrice in da sta videli moj rojstni kraj. Posebno zadnji, poslovnili večer, kjer smo se zbrali vsi sorodniki, bo nepozaben.

Rodno drugo vedno rada preberem, saj mi prinaša košček domovine. Iskreno pozdravljam Slovence doma in po svetu, posebno še moje brate in sestre.

Frances Roschitz, Whittier, Calif., ZDA

Betina Černjavič, 5 let, najmlajša članica mladinske folklorne skupine pri Slovenskem društvu Celje v Grevenbroichu

Slike domotožja

V tujini sem že 20 let in domotožje je vsak dan hujše. Nikakor ne morem pozabiti Ljubljane in njene prelepe okolice. Ko sem bil še majhen, sem bil pastir po krimskih gozdovih. Doma sem iz Jezera pri Podpeči, tam se reče na Virju. To so bila najlepša leta, ko smo pasli koze pod Krimom, Planinco, kjer so čudoviti gozdovi in pašniki. Vedno sem bil vesel in sem zabaval druge pastirje. V šolo sem hodil na Ig, kamor je bilo precej daleč, pozneje pa v Preserje. Zanimal sem se samo za petje, risanje in telovadbo, pa sem vseeno postal umetnik-samouk. Tu v tujini sem kar znan, saj so me že večkrat posneli za televizijo, znam tudi malo čarati in otroke pripraviti do smeha. Doslej sem imel že več razstav svojih slik. Na razstavi fantazijskih risb v Zürichu sem med samouki prejel nagrado za 2. mesto.

Edi Vidmar, Lustenau, Avstrija

Slike Cerknice

Najlepša hvala za prelepo revijo, ki jo zelo rada preberem od začetka do konca. Zelo so mi všeč slike v barvah. Če vam je mogoče kdaj poslikati Cerknico na Notranjskem, kjer sem doma, bi bila zelo vesela.

Milena Mihelčič, Kirkland Lake, Ont., Kanada

Frank Klemens je zaspal

Lepo se zahvalujem za Rodno grudo in Slovenski koledar. Revije so mi zelo

všeč, saj prinašajo tako lepe slike iz domovine. Doma sem iz Zbigovec pri Gornji Radgoni – mogoče boste lahko kdaj objavili kako fotografijo mojega rojstnega kraja. Moj mož pa je bil doma iz Boračeve pri Slatini Radenci.

Ob tem naj vam sporočim žalostno novico, da Franca Klemensa ni več med nami. Za vedno je zaspal 29. 7. 1985 na svojem domu v Katoombi. Rojen je bil 13. 8. 1915 v Boračevi. Zapustil je ženo Marijo in pet otrok z družinami.

Marija Klemens, Katoomba, N. S. W., Avstralija

Na svidenje v Kranju!

Zahvaljujem se vam za poslano pismo, ki sem ga bil zelo vesel. Še posebnost me je razveselila in navdušila priložena prijavnica za Poletno šolo slovenskega jezika letos v Kranju.

Že skoraj dve leti sta minili, odkar sem bil v Poletni šoli, od koder imam zares lepe, nepozabne spomine. Bilo je lepo!

Tu v Kanadi obiskujem drugi razred srednje šole, kjer sem odličen študent. Zraven šole se ukvarjam še s športom, v jeseni igram ameriški nogomet (football), poleti nogomet (soccer), v zimskem času pa košarko, odbojko. Prav tako se ukvarjam z glasbo, saj igram harmoniko v skupini slovenskih mladincev v Hamiltonu, kjer imamo vaje enkrat tedensko. Učimo se slovenske viže, z njimi pa nato nastopamo na določenih prireditvah in proslavah. Plešem tudi pri folklorni skupini v Lipa parku že od leta 1975, kjer se zbiramo na vajah vsak ponedeljek zvečer. Moram vam povedati, da ima slovenska mladina v Lipi veliko zabave in prav veseli smo, ko se vedno znova zberemo.

Sandy Kunej, St. Catharines, Kanada

Moč

Da mi je dana moč, bi rekla: »Proč vse meje! Svoboda črnim, belim, rumenim naj v obraze veje.«

Da mi je dana moč, zaklela bi v večno spanje tiste, ki poznajo le prepir in atomsko rožljanje. Da mi je dana moč, namočila bi etiopsko pustinjo,

znanilcu miru in sožitja pripela bi svetinjo. Da mi je dana moč, popeljala bi mladi rod na veselo, svetlosti polno življenjsko pot. Da mi je dana moč, mamilce, ubijalce, kradljivce zavila bi v črno noč in ohranila bodočnosti moč.

Ivanka Škof, Avstralija

Kulturni dnevi Slovencev iz Videmske pokrajine

V dneh od 9. do 14. junija so bili v Cankarjevem domu v Ljubljani kulturni dnevi Slovencev iz Videmske pokrajine, ki so jih pripravila tamkajšnja slovenska kulturna društva pod skupnim naslovom »Slovenci tam za goro«.

V Cankarjevem domu so najprej odprli bogato in zanimivo razstavo, za tem pa je bila okrogla miza o sedanjem političnem trenutku Slovencev v Videmski pokrajini.

Na literarnem večeru so sodelovali nekateri pesniki, ki so ustvarjali ali še ustvarjajo v Beneški Sloveniji, mladi glasbeniki pa so sodelovali na kantavtorskem večeru. Slovenska izseljenska matica je bila skupaj z Zvezo slovenskih izseljencev Furlanije Julijske krajine organizator okrogle mize o enotnem slovenskem kulturnem prostoru in še posebej o prispevku izseljencev pri gospodarskem razvoju rojstnih krajev.

Osrednja prireditev je bila v srednji dvorani Cankarjevega doma v soboto, 14. junija. V kvalitetnem in pristrčnem sporedu, ki ga je neposredno prenašala tudi ljubljanska televizija, je sodelovala igralska skupina »Beneško gledališče«, moški pevski zbor »Nediški publi«, pevski ansambel »Trepetički« in folklorna skupina »Živanit«.

Slovenska izseljenska matica je bila nekaj ur tudi gostitelj večje skupine beneških izseljencev-povratnikov. Skupina si je ogledala Jurčičevo domačijo na Muljavi, dramski igralec Dare Ulaga pa jim je predstavil odlomek iz dramatizacije »Desetega brata«.

Uspela prireditev v Torontu

V soboto, 26. aprila letos so slovenska društva Simon Gregorčič, Večerni zvon, Slovenski večer in Kanadsko-slovenska skupina za kulturne izmenjave iz Toronta, VPZ Bled iz Hamiltona, Lipa park in Bled iz St. Catharinsa, Sava iz Kitchenerja, Slovenski park iz Cambrida in Triglav iz Londona organizirala v Torontu veliko plesno prireditev, katere dohodek je bil namenjen v sklad za nakup aparature za ultrazvočno diagnostiko, ki jo nameravajo kanadski Slovenci podariti Onkološkemu inštitutu v Ljubljani.

Na začetku večera je Rajko Bukovec orisal namen in potek te plemenite humanitarne akcije, ki poteka istočasno širom po Kanadi in katere cilj je

podpirati rakastim bolnikom v Sloveniji. Potem so goste nagovorili še jugoslovanski konzul v Torontu Peter Tolev, Mitja Grčar, ki je zastopal mesto Ljubljano, ter županja Mississauga Hazel McCallion, ki je tudi tokrat imela mnogo pohvalnih besed za Slovence, ki so pripravljene svoje blagostanje v Kanadi deliti z rojaki v domovini.

V kulturnem delu večera so nastopali plesalci folklorne skupine Nagelj in najmlajši plesalci skupine Lipa park dancers ter zbor harmonikarjev iz St. Catharinsa. Za razvedrilo in ples sta ta večer brezplačno igrala kanadsko-slovenska ansambla Veseli Vandrovčki in Veseli Pomurci.

Vsem sodelujočim, kakor tudi vsem obiskovalcem te prireditve, se Odbor za pomoč Onkološkemu inštitutu v Ljubljani najlepše zahvaljuje. Zahvala velja tudi vsem, ki so darovali dobitke za loterijo, ki je prinesla 8.600 dolarjev čistega dohodka.

Celotni dohodek tega večera 22.096.00 \$ je akcijo močno približal zastavljenemu cilju. Vse rojake, ki bi želeli darovati za to pomembno stvar, naprošamo, da svoje prispevke pošljejo čimprej, da bomo lahko akcijo zaključili in poslali aparat rakastim bolnikom v Slovenijo.

Odbor za pomoč Onkološkemu inštitutu

Prva avtotransplantacija srca v Jugoslaviji

Na Univerzitetni kliniki za kirurgijo srca in ožilja v ljubljanskem kliničnem centru so 13. junija izvedli prvo avtotransplantacijo srca v Jugoslaviji. Operacijo je izvedel prof. dr. Miro Košak s sodelavci dr. Tonetom Gabrijelčičem, dr. Alešem Brecljem, anesteziologom dr. Vesno Eržen ter drugimi sodelavci. Srce 55-letnega bolnika je ogrožal obsežen tumor, ki ga ni bilo mogoče odstraniti v prsnem košu, zato se je bilo treba odločiti za tvegan, a edino možen poseg: izrezati bolnikovo srce in izven telesa odstraniti tumor ter s sintetičnimi materiali rekonstruirati okvarjene dele srčnih prekatov in ožilja. Tako popravljeno srce so vrnili nazaj v prsno votlino. Srce je ponovno prevzelo svojo funkcijo. Gre za prvi tak uspeh posega na svetu.

Ekipa ljubljanske univerzitetne klinike ima že dolgoletne izkušnje z zahtevnimi operacijami. Že leta 1958 je prof. dr. Košak skupaj z dr. Božidarjem Lavričem operiral na odprtem srcu s pomočjo aparata za zunajtelesni

krvni obtok, ki ga je sam skonstruiral. Leta 1965 je dr. Košak prvi v Jugoslaviji naredil umetno srčno zaklopko.

Trubarjev dolar v Avstraliji

Slovensko-avstralski literarno-umetniški krožek je v aprilu po vzgledu podobne akcije v Sloveniji začel z zbiranjem »Trubarjevega dolarja«, ki so ga priložili v sklad za obnovo Trubarjeve domačije in muzeja v njej. Nabiralno akcijo so s svojimi prispevki podprli številni slovenski rojaki v Avstraliji. Zbrani denar je predsednik krožka Jože Žohar izročil predstavnikom Krajevne skupnosti Velike Lašče ob veliki proslavi 400-letnice Trubarjeve smrti.

Jože Smole, novi predsednik SZDL Slovenije

Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je na junijski seji izvolila za novega predsednika Jožeta Smoleta, za podpredsednika pa sta bila izvoljena Ciril Zlobec za kulturno področje in Jože Šlander za gospodarsko področje. Sekretar je še naprej ostal Geza Bačič.

Slovenski vestnik praznoval 40-letnico

V juniju so v Borovljah proslavili 40 let izhajanja Slovenskega vestnika, glasila Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. Slavnostna prireditev je bila v mestni hiši, pomembno obletnico pa so s svojo prisotnostjo počastili številni predstavniki družbenopolitičnega življenja s Koroške in iz Slovenije ter predstavniki nekaterih slovenskih dnevnikov. Slavnostni govor je imel predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem Feliks Wieser, ki je poudaril izreden pomen Vestnika v življenju in boju koroških Slovencev za svoje narodnostne pravice.

Izseljenska srečanja

Primorsko izseljensko srečanje bo 26. julija v Kobaridu, kot nam je sporočila podružnica Slovenske izseljenske matice v Novi Gorici.

Srečanje bo v sklopu letošnjih počastitev 80-letnice smrti Simona Gregorčiča, zato bo »goriškega slavčku« posvečen tudi večji del kulturnega sporeda te prireditve.

Pomurski rojaki se bodo tudi letos zbrali 10. avgusta v Moravcih, tradici-

onalno srečanje izseljencev s kamniško-domžalskega območja pa bo v soboto, 19. julija v Kamniški Bistrici.

20-letnica Jadrana 8. novembra

Jugoslovansko rudarsko pevsko društvo Jadran v Merlebachu, ki letos praznuje 20-letnico obstoja, bo priredilo proslavo svojega jubileja 8. novembra. Sprva so nameravali organizirati jubilejno proslavo v maju, vendar pa so jo pozneje preložili, saj je bilo to društvo 31. maja organizator II. srečanja zahodnoevropskih slovenskih pevskih zborov, kot so se dogovorili na 1. srečanju pred dvema letoma na Nizozemskem. Na tem srečanju je nastopil ansambel Brodniki iz Senovega, na jesenskem koncertu pa bo nastopil tudi ansambel, ki ga bo posredovala Slovenska izseljenska matica.

AMZ Jugoslavije je pripravljena

Specializirane ekipe Avto-moto zveze Jugoslavije bodo med glavno turistično sezono noč in dan dežurale na najbolj prometnih cestah. Na terenu bo 510 vozil z okoli 970 mehaniki, ki bodo potnikom nudili tehnično pomoč.

Obiskali so nas prijatelji iz Cerkelj

Prvomajski prazniki so bili za Slovence v Waldkraiburgu v ZR Nemčiji še posebej živahni.

Najprej je bila naša folklorna skupina, ki jo sestavlja 12 učencev od 1. do 8. razreda, od 25. 4. do 27. 4. 86 gost nemške televizije prvega programa. 27. aprila pa smo nato nastopili na veliki prireditvi »Otroci za otroke« v Münchnu. Prireditve so tudi snemali.

Nismo se še dobro vrnili domov, že smo bili v velikih pripravah na sprejem 19 cerkljanskih gostov.

Prvega maja smo končno pričakali 15 učencev iz Cerkelj, naših lanskoletnih gostiteljev. Z osebnimi avtomobili so jih pripeljali njihovi starši ter učitelji.

Pričakali smo jih v Mladinskem domu v Waldkraiburgu.

Svečano smo okrasili dvorano, belo pogrnjene mize napolnili s pecivom in poticami, ki so jih spekle naše mame in tovarišica učiteljica, nismo pa pozabili tudi na sadje in pijačo. Za vse udeležence srečanja pa so mame in tov. Vizjakova skuhale v Mladinskem domu tudi kosilo.

Goste smo sprejeli s pesmijo, plesi in recitacijami. Pozdravili pa so jih: predsednica sveta staršev, tovarišica Klančnikova; predsednik Kluba Jugoslovanov v Waldkraiburgu tov. Zec in župan mesta Waldkraiburg, g. Fischer ter načelnik za kulturo, g. Stecher.

Srečanje je bilo zelo prisrčno. Še dolgo zvečer smo bili skupaj v Mladinskem domu, nato pa smo se razšli vsak s svojimi gosti po naših domovih. Dolgo v noč smo se pogovarjali s svojimi prijatelji iz domovine.

Naslednji dan smo odšli na izlet v München. Ogledali smo si olimpijsko športno središče, bili na olimpijskem stolpu, našim gostom smo pokazali tehnični muzej, središče Münchna,

Marienplatz z mestno hišo ter končno še živalski vrt Hellabrun. Zelo utrujeni, a dobre volje, smo se zvečer vrnili v Waldkraiburg, kjer so nas pričakali naši očetje v mladinskem domu z že pripravljeno večerjo. Zelo nam je teknila.

V soboto dopoldne smo si skupaj ogledali Waldkraiburg, nato pa smo se zbrali pred Mladinskim domom. Žalostni, a trdno odločeni, da se še srečamo, smo se poslovili.

Lepo je vedeti, da imamo prijatelje v domovini!

Metka Obu

Preds. pionirske razredne skupnosti slov. dop. pouka v Waldkraiburgu

Pevski ansambel »Trepetički« iz Beneške Slovenije, ki je nastopil v okviru kulturnih dni Slovencev iz Italije v Cankarjevem domu v Ljubljani.

Igralec Dare Ulaga beneškim rojakom pripoveduje – v vlogi Krjavlja – kako je hudiča presekal ... (foto: Ivan Cimerman)

Pobude za gospodarski razvoj na območju Beneške Slovenije

V Čedadu se je sestala gospodarska komisija zveze slovenskih izseljencev Furlanije-Juljske krajine v okviru uresničevanja gospodarskega programa, ki ga je sprejela na svojem zadnjem kongresu.

Na sestanku so najprej pozorno analizirali smernice, ki so izšle s 3. deželne konference o izseljeništvu, glede nujnosti, da vzpostavijo drugačen odnos med deželo in izseljenci, zlasti s trgovskega, turističnega in gospodarskega vidika.

V drugem delu so gospodarski operaterji, ko so člani komisije in ki so prišli iz raznih evropskih držav in iz Kanade, preučili razne konkretne možnosti za vzpostavitev trgovskih in turističnih odnosov med operaterji, ki delujejo v tujini, in Benečijo. Prav tako so preučili olajšave in spodbude, ki jih predvidevajo razni zakonski osnutki v obravnavi na deželni in državni ravni in ki naj bi spodbujali investicije v Benečiji in na celotnem mejnem goratem območju.

Srečanja na operativni ravni s krajevnimi proizvajalci so pokazala konkretnost pobude, ki bi morala nedvomno imeti pozitivne posledice na bodoči gospodarski razvoj Benečije.

Člani komisije so nato obiskali »Združenje klubov Made in Friuli«, kjer jim je predsednik dr. Picotti orisal razne promocijalne dejavnosti po vsem svetu. Posebno zanimiva je bila razprava o pobudi Made in Friuli, predvideni za september v Belgiji, katere se bodo udeležili tudi gospodarski operaterji iz Nadiških dolin.

Ob koncu zasedanja je člane komisije sprejel predsednik trgovinske zbornice Gianni Bravo, ki je potrdil vlogo izseljencev pri deželnem gospodarskem razvoju. Člani komisije so se srečali tudi z županoma Boninijem in Marinigom ter s predsednikom Gorske skupnosti Nadiških dolin Chiabudinijem.

Vranac za Švedsko

Švedski državni monopol za uvoz in distribucijo alkoholnih pijač je prek Jugoskandije v Stockholmu (podjetje beograjskega Genexa na Švedskem) naročil 600 steklenic rdečega vina vranac titograjskega Kombinata 13. jul. To je prvi švedski uvoz ustekleničene-

ga jugoslovanskega vina – doslej so ga uvažali, prosto, in to razmeroma majhne količine. Švedska uvozi milijon litrov vina letno. Jugoslavija pa je pri tem udeležena samo z 0,3 odstotka. Bolgarija, Romunija in Madžarska prodajo na Švedsko po nekajkrat več vina kot mi.

Jugoslovanska farmacevtska industrija vse hitreje prodira na svetovne trge

Prodaja jugoslovanske licence ameriški farmacevtski družbi »Pfizer« iz New Yorka za proizvodnjo najnovejše generacije antibiotikov je vzbudila precejšnje zanimanje jugoslovanske pa tudi svetovne farmacevtske javnosti. Gre za substancno, ki je označena s šifro DCH-3 in katero je zagrebška Pliva patentirala že v 15 državah. S prodajo licence partnerju v ZDA pa je Pliva obdržala pravico, da proizvaja in prodaja novi antibiotik tudi v ostalih državah sveta.

Novo zdravilo je plod 20-letnih raziskav v razvojnem inštitutu Plive. V njem je zaposlenih okrog 400 raziskovalcev, ki so z novim antibiotikom dosegli enega največjih svetovnih dosežkov na področju antibiotikov. Toda to je le eden od mnogih uspehov tega jugoslovanskega proizvajalca zdravil in farmacevtskih surovin. Raziskovalci v Plivi so že leta 1983 opozorili nase s sintetiziranjem sulfanilamida, v zadnjih dveh letih pa so v svetu patentirali okrog 500 medicinskih proizvodov.

Zadnji dosežek Plivinih strokovnjakov je še toliko bolj razveseljav, če se ve, da Zagrebčani prodajajo znanje enemu največjih svetovnih proizvajalcev zdravil.

Jugoslovanska farmacevtska industrija je še relativno mlada in je svoj največji vzpon dosegla v zadnjih treh desetletjih. V tem obdobju se je razvilo 15 podjetij za proizvodnjo zdravil, sanitetnega materiala in razne medicinske opreme. Med največje proizvajalce spadajo tako poleg Plive še Lek iz Ljubljane, Krka iz Novega mesta, Galenika iz Beograda, Alkaloid iz Skopja in Bosnalijek iz Sarajeva. Korak z njimi pa vedno uspešneje lovijo tudi manj znani proizvajalci, kot so Zdravilje iz Leskovca, Jugoremedija iz Zrenjenina, Farmakos iz Prizrena, Inex-hemofarm iz Vršca in še nekateri drugi. V vseh teh tovarnah je zaposle-

no okrog 20 tisoč delavcev in strokovnjakov raznih profilov, več kot 1.200 znanstvenih delavcev pa je zaposlenih v raziskovalnih laboratorijih.

K hitremu razvoju jugoslovanske farmacevtske industrije je prispevalo tudi neposredno sodelovanje s partnerji iz inozemstva. Mnoga zdravila iz ponudbe, s katero pokrivajo potrebe domačega trga, so bila proizvedena v sodelovanju z vodilnimi svetovnimi proizvajalci zdravil. Tako ljubljanska tovarna Lek že dolga leta uspešno sodeluje z znano zahodnonemško firmo Bayer, Pliva s švicarskim podjetjem Ciba Geigy, Galenika s The Booths iz Velike Britanije.

Proizvodnja zdravil v sodelovanju s tujimi partnerji je pospešila tudi izobraževanje lastnih kadrov, in to še posebej tistih, ki delajo v znanstveno-raziskovalnih inštitutih. S pridobljenim znanjem in velikimi vlaganji v gradnjo novih zmogljivosti se je v zadnjem desetletju jugoslovanska farmacevtska industrija lahko začela obračati predvsem k domačim virom surovin in tudi domači tehnologiji.

Jugoslovanska zdravila kupujejo v več kot 70 državah. Največji del izvoza je usmerjen v vzhodnoevropske države in države v razvoju, vse večji pa je tudi izvoz v države z izredno razvito farmacevtsko industrijo, kot so ZRN, Velika Britanija, Švica, ZDA in Italija. Letno Jugoslavija izvozi okrog 15 tisoč ton zdravil in farmacevtskih surovin.

Najvišje mesto med evropskimi proizvajalci zdravil pa jugoslovanske tovarne zasedajo v proizvodnji substanc in zdravil iz skupine naravnih antibiotikov, sulfanilamidov, vitaminov, analgetikov, alkaloidov, encimov, hormonov, anestetikov, kakor tudi s celo vrsto najnovejših zdravil za kardiovaskularne, želodčne, revmatske in druge bolezni.

Ob zdravilih in surovinah pa jugoslovanski proizvajalci izvažajo tudi znanje in kompletno tehnologijo, s partnerji iz držav v razvoju pa skupno gradijo nekaj tovarn. Tako je beograjska Galenika s skupnimi vlaganji v Lagosu v Nigeriji ustanovila mešano podjetje. Tudi novomeška Krka je zgradila skupno tovarno v Keniji. V njej je zaposlenih okrog 200 delavcev in strokovnjakov, ki so se šolali v Jugoslaviji, svoje proizvode pa prodajajo v Etiopiji, Malaviju, Ugandi, Zambiji in Tanzaniji.

Prav gotovo težave, ki tarejo celotno jugoslovansko gospodarstvo, niso obšle farmacevtske industrije. Toda izredno poudarjena vitalnost te indu-

strijske veje, ki vedno bolj prodira v tujino, ji omogoča, da težave hitreje premaga. Tako je tudi petletni sred-njeročni načrt naravnano tako, da se v maksimalni meri izkoristijo domače znanje, tehnologija in surovine, cilj tega programa pa je povečanje proizvodnje in razvoj novih zdravil za domače potrebe in izvoz.

Zagotovljena prodaja v tujino za tri leta

Elektronska industrija iz Niša je z zunanjetrgovinsko organizacijo Interprogres iz Pariza podpisala pogodbo o triletnem izvozu barvnih in črnbelih televizorjev ter pralnih strojev v Francijo. Predvideno je, da bo na osnovi te pogodbe Elektronska industrija že letos izvozila blaga v vrednosti 12 milijonov dolarjev. Naslednji dve leti se bo letni izvoz blaga povečal za 10%. S pogodbo je predvidena kooperacija pri proizvodnji televizorjev, ki bi jih sestavljali na proizvodni liniji v Franciji.

Skupaj na Kitajskem

Predstavniki Energoinvesta iz Sarajeva in Radenske so v Radencih podpisali pogodbo o skupnem nastopu v Tiencinu v LR Kitajski. Sarajevska sestavljena organizacija – že leta največji jugoslovanski izvoznik – bo prevzela v tem kitajskem mestu inženiring za zgraditev pivovarne. Tovarna polnilne opreme bo v tem poslu sodelovala z izdelavo dveh polnilnih linij za pivo s skupno zmogljivostjo 50.000 steklenic na uro. Vrednost obeh linij – dobavili jih bodo v prihodnjem letu – znaša dva milijona 815.000 dolarjev.

Tovarna polnilne opreme iz radenske bo tako prodala na kitajski trg že četrto polnilno linijo. V zadnjih šestih letih obstoja je ta tovarna s svojimi napravami opremila večino domačih polnilnic.

Uspešen izvoz

Tomos bo letos izvozil proizvodov v vrednosti 10,5 milijona dolarjev in za več kot milijon dolarjev nadomestnih delov. Največji devizni priliv bo ustvaril z izvozom mopedov automatic, motornih žag, izvenkrmnih motorjev in črpalk. Večje število mopedov raznih vrst bodo prodali v ZDA, Veliko Britanijo in Nizozemsko. Na italijanski trg bo Tomos izvozil 2000 mopedov in za 20% več izvenkrmnih motorjev kot leta 1985.

NAGRADA BREZ ŽREBANJA!

Naročniki RODNE GRUDE pridobivajo nove naročnike

Uredništvo RODNE GRUDE razpisuje nagradni natečaj za pridobivanje novih naročnikov med Slovenci po svetu. Vsak stari naročnik, ki nam bo pridobil

**DESET NOVIH NAROČNIKOV
S PLAČANO NAJMANJ ENOLETNO NAROČNINO**

bo brez žrebanja prejel nagrado

ATLAS SLOVENIJE

edinstveno knjigo, ki je pred kratkim prišla na knjižni trg, doslej najboljšo slovensko delo, ki nam prikazuje Slovenijo z zemljevidi, fotografijami in besedilom, kot še nobena tovrstna knjiga doslej. Atlas vas pripelje tudi v najmanjšo slovensko vas in zaselek.

Slovenci na tujem, člani in sodelavci slovenskih društev, obiskovalci slovenskih prireditvev, sodelujte v akciji za pridobivanje novih naročnikov RODNE GRUDE, razširjajte krog vaših in naših prijateljev!

Nagradna akcija za ATLAS SLOVENIJE traja do konca leta 1986. Cene letnih naročnin Rodne grude za posamezne države so objavljene v vsaki številki. Naslove novih naročnikov nam pošiljajte skupno v pismu ali na zbranih dopisnicah, ki jih najdete v vsaki številki revije. Naročnino pa nakazujte, kot je navedeno v reviji. Za nagrado bomo lahko upoštevali samo plačane naročnine. Če načrtujete obisk domovine, lahko naslove in naročnino osebno izročite na naši upravi in prevzamete nagrado.

**Naš naslov:
RODNA GRUDA
Slovenska izseljenska matica
Cankarjeva 1/II
61000 Ljubljana
Slovenija – Jugoslavija**

SLOVENSKI RUDAR V ZGODOVINI AUMETZA

Proslava 60-letnice Slovenskega delavskega društva Aumetz, Francija

Francosko rudarsko mesto Aumetz, Lorena, je bilo v prvih majskih dneh v znamenju proslave 60-letnice Slovenskega delavskega društva, enega od najstarejših rudarskih društev v tem bazenu. Na proslavo sem se napotil kot novinar Rodne grude obenem pa tudi kot predstavnik Slovenske izseljske matice, potoval pa sem skupaj z Julijem Pavšičem, predstavnikom z Aumetzom pobratene Idrije. Sprejeli so naju prijatelji z odprtimi srci in slovensko besedo.

Gabrijel Jamnik z ženo je bil te dni nenadkriljiv gostitelj, vedno pripravljen priskočiti na pomoč, pokazati, peljati, seznaniti in zadovoljiti mojo novinarsko radovednost.

Najprej me je zanimala nekdanja duša Aumetza, leta 1983 opušteni rudnik. Štrleče traverze, smrtna tišina, prevrnjeni vozički, vse je spominjalo na zapuščeno bojišče. V upravnem delu rudnika sem našel stare arhive s sezname slovenskih fantov, ki so dolga leta delali v jaških na izmene med Poljaki, Italijani in Francozi ter redkejšimi Nemci.

Sto metrov stran od zapuščenega jaška je vrvelo v športni dvorani, kjer so člani društva pripravljali dvorano na slavnost. Toni Pišlar je prevzel vlogo slikarja in na steni, med letnicama 1926–1986 je nastajal rudarski znak društva. Prijatelji so urejali dvorano in jo krasili, njihove žene so prevzele vloge natakaric in prodajalk.

SREČANJE SLOVENCEV, DOMAČINOV, PRIJATELJEV

Prostori društva so dobili v soboto vse goste, ki so si ogledali skupino čipkaric na delu in njihove razstavljene umetnije; pod vodstvom Helene Sodi-Cigale so se spoprijateljile Slovenke in Francozinje in njihova dela vzbujajo veliko pozornost. Fotografije in članki so razgrnili zgodovino 1926. leta ustanovljenega Slovenskega delavskega društva, nad nami se je glasila pesem. Nekaj veselega in lepega se je naselilo v ljudi.

Nedelja se je začela s slavnostno mašo, ki sta ji prisostvovala tudi jugoslovanski veleposlanik Boris Šnuderl in župan mesta Aumetz André Weiler. Sledila je povorka po mestu ob spremstvu godbe in polaganje venca

na spomenik umrlim rudarjem in padlim v vojnah, ki so se ga udeležili tudi predstavniki in delegacije iz Freyming-Merlebacha, Saint Avolda, Luxemburga. Nancyja in od drugod.

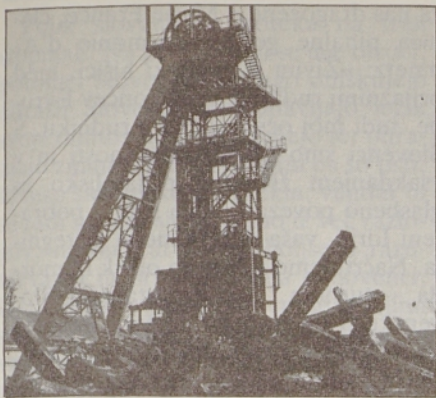
Sprejem v mestni hiši je obeležil vedno trdnejšo vraščenost Slovencev v francoski prostor, ki jo je v svojem govoru poudaril Toni Pišlar, prijateljske vezi med narodoma in državama je

Sprejem pri županu mesta Aumetz. Z leve župan André Weiler, veleposlanik Boris Šnuderl, peti z leve predsednik Slovenskega delavskega društva Aumetz Toni Pišlar, ob njem podpredsednik Ivan Tolmajnar

Predstavnika pobratene Idrije Julij Pavšič izroča predsedniku Slovenskega delavskega društva Aumetz spominsko sliko v dar

Leta 1983 opuščeni rudnik železove rude v Aumetzu

Ulica tipičnih rudarskih hiš slovenskih rudarjev v Aumetzu

Na zapuščeni bojni liniji Maginot si je Toni Pišlar (sedi najvišje) uredil iz bunkerja klet, zasadil drevesa in goji čebele. Pod njim sedi Gabrijel Jamnik, prijazni gostitelj, desno tajnik krajevne skupnosti Idrija Julij Pavšič

Klekljarice ob proslavi vneto izdelujejo svoje umetnine. Druga z leve njihov vodja Helena Sodi-Cigale

omenil veleposlanik B. Šnuderl, župan Weiler pa pomen marljive delovne sile slovenskih rudarjev za razvoj regije in pokrajine Lorene.

PROSLAVA KOT PRISRČEN STISK ROKE

»Ta nedelja je bila ena najlepših v Aumetzu!« so zatrjevali v ponedeljek veterani in očaki na zaključni seji društva.

Slovenska pesem je zazvenela iz mnogoterih grl na odru in v dvorani. Prevzel nas je moški in ženski pevski zbor SDD iz Aumetza pod vodstvom neumornega Andreja Kogovška, zlasti s pesmijo Rudarska J. Prelovca, ki so ji pritegnili prisotni. Mogočne zvoke je izvajal iz radostnih grl tudi zbor Jadran iz Merlebacha pod vodstvom Armanda Wrobla. Zbor Chorale Lidderfroenn de Moncerdange iz Luksemburga je osvojil z lahkotno izvedbo, mladinski zbor S.D.D. pa je vnesel s pesmima Pod oknom in Lepa K: ta plesno razpoloženje.

Sledilo je ljudsko rajanje in ves. je do ranih jutranjih ur, ki mu je dajal ritem ansambel Triglav. Dvorano je s svojimi veličastnimi zvoki preplavila Harmonie d'Aumetz pod vodstvom Rolanda Spaniola.

Med proslavo smo poiskali nekaj gostov, ki so spregovorili za Rodno grudo.

Generalni konzul Nerkez Arifhodžić: »Proslava 60-letnice Slovenskega delavskega društva iz Aumetza sovpada s 60-letnico rudarskega društva Sv. Barbare iz Freyminga in 20-letnico Jadrana, treh najmočnejših naselbin slovenskih delavcev v Franciji. Hkrati pa jih povezuje z drugimi Jugoslovani, ki delajo v Franciji, ki je imela vsa ta desetletja veliko razumevanja za naše delavce.«

Franc Jančič, predsednik društva Zvon iz Heerlena: »Tudi mi v Holandiji skrbimo, da slovenska beseda ne zamre in veseli nas, da vidimo v Aumetzu toliko prijateljev in znancev, s katerimi se srečujemo že dolga leta, ter si medsebojno pomagamo z nasveti in pri organizaciji.«

Nevenka Bura, profesorica, uči slovenski jezik v Aumetzu, Merlebachu in Luksemburgu: »Želim si, da bi slovenski starši pošiljali svoje otroke v šolo brez zadržkov in jim pred tem posredovali osnovno znanje slovenščine. Saj največ zavisi od njih, da se ohrani materina beseda v francoskih rudarskih naseljih, ki ji daje učitelj strokovno osnovo, družina pa živost, ko se pogovarja v materinščini.«

Jože Zdravič, predsednik društva Jadran, Merlebach: »Veličastno je, kako smo vsi pevski zbori skupaj zapeli! Ni strahu, da bi naša beseda zamrla.

Proslava ni le proslava, je nakej več, dokaz o naši notranji moči, ki se je ohranila skozi vsa ta desetletja. Pri tem je podpora iz domovine zelo pomembna.«

Edvard Krajnc, predsednik slovenskega društva Snežnik, Luxembourg:

»Radi bi dobili učitelja slovenskega jezika in zbrali dovolj denarja za svoje prostore, da bi zaživel neodvisno. Ob 60-letnici SDD v Aumetzu me veseli, da kažejo tako široko razumevanje za nas. Živimo samo 18 kilometrov daleč, preko meje, in njihove izkušnje so

za nas dragocene.« Marie France, članica pihalne godbe Harmonie d'Aumetz: »Živim v rudarski hišici, med prijaznimi rudarji z vseh koncev Evrope, tudi moj oče je delal v rudniku. S Slovenci smo ob tej slovesnosti in v vsakdanjem življenju prijateljsko in glasbeno povezani. Bila sem v pobrateni Idriji, vaša dežela me je pritegnila. Načrtujemo ponoven obisk in morda – turnejo...« Predstavniki Slovenskega delavskega društva Aumetz so se sešli drugega dne v ponedeljek, da bi ocenili uspeh proslave in njen odmev ter hkrati začrtali pot in delo za naprej. Vsi so bili prepričani, da je proslava uspela, o tem so pričale čestitke in pohvale z vseh strani.

Slovenska izseljenska matica je za to priložnost natisnila brošuro, ki govori o zgodovini društva, vse od njegovega nastanka 1926 do 1986, pripravili pa so jo in napisali v francoščini marljivi člani SDD Aumetz. Natisnjena je v slovenskem in francoskem jeziku, tako da tečeta skozi vso knjigo dva vzporedna stolpca in predstavlja pomemben dokument štirih rudarskih generacij Slovencev v pokrajini Loraine v Franciji.

Ivan Cimerman

Moški pevski zbor SDD na slavnostnem odru ob 60-letnici

Toni Pišlar: Slovenske korenine so trdne

Toni Pišlar je že skoraj deset let predsednik Slovenskega delavskega društva v Aumetzu. Sredi vrveža in organizacijskih skrbi ob proslavi jubileja si je marljivi predsednik komaj utrgal čas za pogovor.

»Slovenci so začeli prihajati v Aumetz, kjer je bil rudnik železove rude, 1904. leta. Največ, 155 jih je prispelo leta 1925, medtem ko so se po prvi svetovni vojni, konec 1918. leta mnogi vrnili domov. Naše društvo je bilo ustanovljeno 1926. leta. Sprva so reševali socialne zadeve, nato pa so začeli s kulturnimi dejavnostmi kot je slovenska šola, pevska društva in tamburaški zbor.«

– Danes, 1986. leta, govorimo že o četrti generaciji Slovencev. Kako ste ohranjali slovenski jezik in kako ga ohranjate danes? Po ukinitvi rudnika v Aumetzu je na tem območju še okoli 2000 Slovencev. Kako živijo in kje delajo?

»V glavnem delajo Slovenci v Luxembourgu, 18 kilometrov iz Aumetza, pa v francoskem Thionvillu, 20 km od tod, največ pa nas je upokojenih. To pa nismo stari upokojenci, saj so

mnogi med nami stari od 47 do 52 let, z beneficiranimi rudarskimi leti za pokojnino. Naši otroci v Aumetzu težko najdejo zaposlitev, delo si najdejo v Parizu ali pa v drugih mestih pokrajine Loraine. Vendar tudi tam rudnikom grozi ukinitve.«

Po pogovoru z mnogimi rudarji slovenskega, italijanskega in poljskega porekla sem izvedel, da so v pokrajini Loraini zaposlovali samo v železovih rudnikih do druge svetovne vojne okoli 80.000 rudarjev v 60 rudnikih. Leta 1955, ko je nastopil čas prve modernizacije in so kopanje rude modernizirali, pa jih je ostalo le še 30.000. Po drugi modernizaciji jih je ostalo le še okoli 1500. V Aumetzu je bilo zaposlenih leta 1950 v rudniku železa in pri drugih rudarskih delih okoli 600 rudarjev, leta 1983, ob ukinitvi rudnika pa jih je delalo le še 100. Pred samo ukinitvijo rudnika v Aumetzu so se povezali med seboj rudarji treh rudnikov, v Aumetzu, Boulangeju in Brehainu in si medsebojno pomagali. Toda neizprosni zakoni kapitalistične ekonomije se ne ozirajo na socialne in drugačne zakonitosti, na usode ljudi.

Tako že leta 1966 niso najeli nobenega novega delavca, tiste pa, ki so imeli 30 let delovnega staža, so upokojili. Po pokrajini Loraini je ponekod zalog železove rude še za 50 let, vendar ima nizek procent železa, saj ga vsebuje le okoli 32 odstotkov. Države Evropskega skupnega trga, med katere sodi tudi Francija, pa raje uvažajo cenejšo rudo iz Švedske, Afrike in Brazilije.«

Kako živi slovensko delavsko društvo v Aumetzu danes?

Toni Pišlar nam je predložil sedanji živitriup društva: »Vanj je danes vključenih 140 članov. Polovica jih je iz okolice Aumetza. Naše glavne dejavnosti potekajo v moškem in ženskem pevskem zboru, ki vadita ob petkih in sobotah. Ob sredah imamo slovenski pouk, poučuje profesorica Nevenka Bura. Ob torkih se zbirajo dekleta in žene pri klekljanju, ki smo ga uvedli ob pobratenju z rudarji iz Idrije, na pobudo tamkajšnje krajevne skupnosti. Čipkarice, trinajst jih je, vodi Helena Sodi-Cigaletova. Najpomembnejše za nas pa je vsekakor ohranjanje materinskega jezika.

Pouk slovenščine poteka na treh stopnjah. Na prvi stopnji se uče otroci, potomci Slovencev. Drugo obiskujejo odrasli Slovenci, ki obnavljajo jezik svoje domovine in osvežujejo ter ohranjajo znanje, v tretji skupini pa so tisti, ki niso slovenskega porekla, vendar bi se radi naučili slovenščino iz več razlogov, največkrat zaradi boljšega razumevanja in prijateljevanja s Slovenci, ki jih imajo za sosede in se z njimi srečujejo v klubu, pevskem zboru, v vsakdanjem življenju. Med njimi so tudi občinski možje, ki bi se radi ob pobratenuju z Idrijo naučili našega jezika.«

– V društvu imate tudi knjižnico s slovenskimi knjigami. Kako si člani sposojajo knjige in kakšne želje za ohranjanje in bogatenje te knjižnice imate? »Tudi občina Idrija nam je veliko pomagala pri nastajanju knjižnice. Moja mama jih vsako zimo vzame na dom okoli petdeset in potem te knjige krožijo med nami. Jaz pa si sposodim ob počitnicah kakšno knjigo in se 'matram', da jo preberem do konca počitnic.«

– Slovenski jezik se ohranja v pesmi in besedi. Kako ohranjate naše melodije s petjem? Bili ste tudi na pevskih turnejah. »Na turnejah smo se največ naučili ob srečanjih s pevskimi zbori v domovini. Tu so pevski zbori največ klasični in cerkveni. Zato so takšne turnee po Sloveniji za nas neprecenljive vrednosti in spodbuda za nadaljnje delo. Dobra petja pa ni brez dobrega pevovodje. Pri nas je vodja moškega pevskega zbora mladi Andrej Kogovšek, ki pa ne stanuje v Aumetzu, ampak 120 kilometrov daleč. Za ženski pevski zbor usposabljam Natalie, mojo hčerko, ki ima 17 let in obiskuje poleg gimnazije še glasbeno šolo ter igra flavto. Zelo radi bi jo poslali na vsaj enomesečno izpopolnjevanje v Slovenijo, da bi se naučila vodenja zborovskega petja. Tega si želi tudi Andrej Kogovšek, saj se v Franciji ne more izpopolnjevati za petje slovenskih zborovskih pesmi in vodenja zbora.«

Poleg teh dejavnosti so še tradicionalna srečanja slovenskih klubov, ki delujejo najbližje Aumetza, pikniki, proslave, kot je prvi maj ali dan republike 29. november, pri čemer vsak član kluba pomaga, kolikor le more.«

Kako žive slovenske rudarske družine

smo se vprašali, ko smo bili povabljeni na obisk k Pišlarjevim. Toni je možakar 47 let, pri polni moči, z dvema hčerkama, ki obiskujeta gimnazijo, žena pa je gospodinja. S pokojnino in prihranki so si kupili hišico, nekoč last rudnika. Kilometer od Aumetza je po-

tekala v drugi svetovni vojni slavna obrambna linija Maginot, sestavljena iz verige podzemeljskih bunkerjev, topov, mitraljeških gnezd. Enega takih bunkerjev z nekaj zemlje so si kupili Pišlarjevi in smo ga obiskali. Grozljiv srh obide človeka, ko vidi, koliko razuma, moči, časa, srda in strahu je vžidanega v takšno podzemeljsko gnezdo. Bunker je bil sezidan v velikosti garsonjere s tremi kupolami. Dvojna masivna vrata in petcentimetrskega železa z vrsto patentnih ključavnic so zapirala to mišlovko. V dnevnem prostoru in nekdanji spalnici imajo Pišlarjevi opremo za čebelje panje in krompir. V stranišču je kanta za umetno gnojilo. Skozi ozke reže kupol sijajo trakovi pretrganih sončnih žarkov. Hlad. Mir.

Povsod žitna polja, ki jih morajo preorati tako, da se izognejo tej vojaški katastrofi. Stene so betonske, debele meter in pol. Ironija zgodovine je, da ta linija ni nikoli odigrala svoje vloge. Nemci so jo preprosto – zaobšli, in do boja ni nikoli prišlo. In vsa ta grozovita bunkska lepota je bila zgrajena – zaman! Zdaj letajo nad bunkerjem Pišlarjeve čebele in blejajo – ovčke, znanilke nedolžnega miru. Toni jih je kupil šest in prisluhnil govorici zemlje.

»Po duši sem kmet!« zatrjuje. Bunker je imel imenitno zračenje, generator za električno luč pa bo moral spet namestiti vanj. In tako se bodo pasle ovčke pod na novo zasajenimi drevesi, čebele pa bodo nosile med – slovenskemu rudarskemu ambasadorju miru, ki je dal Franciji svoja najboljša moška leta, saj je začel delati pod zemljo z železno rudo že s petnajstimi leti.

Toni nam je povedal: »Normalna pokojnina v Franciji za rudarja je po 30 letih dela v rudniku in pri 50 letih starosti. Ker pa so naš rudnik zaprli ob mojem 46. letu, ko sem imel 31 let delovne dobe, imam še mnogo časa za razne dejavnosti. Po sporazumu med delavci in upravo rudnika, ki je bil sklenjen na osnovi statuta 1946, imam še vedno status rudarja. Po tem statusu obdržimo rudniško stanovanje, plačamo del stroškov za kurjavo. Poprej smo dobivali za to premog, zdaj pa denar, a le četrtno nekdanje vrednosti.

Moji dekleti sta stari 16 in 17 let. Do junega 20. leta bosta dobivali denarno pomoč v času študija. Nadaljnje šolanje zavisi od nadarjenosti in denarne zmogljivosti staršev.«

– Vi ste petnajsti predsednik Slovenskega delavskega društva v Aumetzu v obdobju 1926–1986 in imate tudi najdaljši mandat, od 1977 do 1986. Kako ocenjujete to obdobje in kaj lahko predsednik takšnega društva

lahko stori? »V glavnem sem poznal vse predsednike, razen enega iz leta 1932. Vsi so bili delavni, bili pa so različni značaji in so vsak po svoje dali pečat društvu in njegovim dejavnostim. Zavzemam se za bolj kolektivno, ne toliko za individualno delo. Že deset let sem predsednik in mislim, da je čas, da me zamenjajo, saj vsak prinese nekaj drugega, novega. Po drugi strani pa je moj mandat tako dolg zato, ker ni več mladine, ki se je največ zaposlila zunaj Aumetza. Potrebne so nove ideje, novi predlogi, nova oživitve društva.«

– Od leta 1870 do konca prve svetovne vojne je bil Aumetz pod nemško oblastjo, ki so tod kopali železovo rudo. Ti Nemci so vabili v svoje vrste rudarske strokovnjake. Ker pa je bila takrat Slovenija pod okriljem Avstro-ogrske, so prihajali slovenski fantje v Aumetz kot avstrijski državljani. Zato jih niso smatrali za Slovence, temveč kot Avstrijce, kar ni veljalo za Italijane in Poljake, ki jih je bilo poleg Slovencev največ zaposlenih v rudniku. Vaš oče je prišel v te kraje leta 1924. Kako je potekalo vaše življenje?

»Nas so zmeraj gledali kot tujce. Naša vas je štela v času vojne okoli 500 prebivalcev. Nato je število prebivalcev šestkrat poraslo, na 3000, da je nastal trg. Ko sem bil še fant, smo čutili med našo vasjo in drugimi naselji nekako pregrado, mejo, zlasti, kar je zadevalo francoske domačine. Priseljenci smo se ženili med seboj na eni strani, na drugi pa tudi Francozi med seboj. Tudi pokopališče v Aumetzu ni enotno, na enem so pokopani samo Francozi, na drugem priseljenci, zlasti Slovenci. Danes je to drugače in so grobišča pomešana. Domačini so imeli svojo občinsko upravo, v katero dolgo niso pritegnili nobenega tujca. Tako je bilo do pred dvanajstimi leti, ko je zmagala na volitvah levica. Takrat je bilo sedem občinskih poslancev slovenskega rodu, od sedemanjstih izvoljenih, kar je skoraj polovica. Zavel je nov veter. Pobratili smo se z Idrijo. Tudi domačini so spoznali, da smo bolj odprti, da smo delavni in da smo ustvarili Aumetzu določen ugled. Spremenilo se je vzdušje in sprejeli so nas medse.«

Za nami je proslava 60-letnice Slovenskega delavskega društva in poudarimo lahko njen pomen, saj so se na njej srečali Slovenci iz Francije, Nizozemske, Belgije, Luxembourgja, Nemčije iz različnih tamkajšnjih klubov, ki gojijo pesem in slovensko besedo. Naselbina slovenskih rudarjev v Aumetzu pa bo še dolgo ostala trdnjava slovenstva na tuji zemlji, saj so ji naši fantje in tri generacije dale svoj neizbrisen pečat.

Združuje nas ljubezen do Slovenije

Študenti SIM na izletu na Štajersko in v Prekmurje

Študenti Slovenske izseljenske matice, ki se nam je pridružilo tudi nekaj zamejskih študentov, smo se 22. aprila odpravili na izlet na Štajersko in v Prekmurje. Skupno nas je bilo okrog štirideset, z nami pa so bili tudi spremnljevalci, ki so nam po poti povedali marsikaj zanimivega. Tako je bil naš prvi postanek že na Trojanah, kjer smo s slastjo poskusili njihove slavne krofe.

Pot nas je vodila naprej mimo Žalca, Celja, Slovenske Bistrice do Ptuja. Vodnik nam je vseskozi pripovedoval o zanimivostih teh krajev. Med drugim smo se peljali tudi mimo Frankolovega, kje so fašisti ob cesti obesili sto talcev.

V Ptujju smo med drugim obiskali tudi vinsko klet, eno največjih v Slove-

niji. Sprehodili smo se po temačnih, hladnih hodnikih, med ogromnimi vinskimi sodi, od katerih največji drži 22.000 litrov. Na nekaterih sodih smo opazili izdolbene figure, povezane s pridelovanjem vina. Videli smo tudi prostor, kjer hranijo vrhunska arhivska vina. Starost dokazujejo tudi pajčevine, v katere so ovite steklenice. Takoj zatem smo bili sprejeti tudi v mali pivnici, urejeni v primernem slogu, kjer je razstavljena tudi stara vinarstva oprema – preše, grobe mize in klopi, po stenah pa je obešeno različno orodje, ki ga uporabljajo ali so ga uporabljali pri obdelovanju vinske trte. Postregli so nam s prigrizkom, potem pa smo poskusili več sort žlahtnega vina.

Po tem zanimivem obisku smo se

napotili na znameniti ptujski grad. Žal ga nismo mogli obiskati, ker ga obnavljajo, videli pa smo, da je lepo ohranjen. Od tod je čudovit pogled na mesto Ptuj in okolico.

Nadaljevali smo pot. Vozili smo se prek Ormoža, Ljutomera in prispeli v Lendavo, mesto, ki je le štiri kilometre oddaljeno od madžarske meje. Obiskali smo dvojezično osnovno šolo, pravi vzor dvojezičnega pouka, do kakršnega pridemo le takrat, kadar je sožitje med dvema narodoma na visoki kulturni ravni.

Bili smo prepozni, da bi lahko prisostvovali pouku. vendar pa nam je ravnatelj šole razložil potek in delovanje šole. Obiskali smo tudi knjižnico z bogato zalogo knjig v madžarskem in slovenskem jeziku.

Matičini študenti med ogledom najstarejše hiše v Ptujju

Ura je bila že skoraj tri popoldne, ko smo sedli k mizi in smo bili postreženi z obilnim kosilom v hotelu Lipa v Lendavi. Za močnato jed smo dobili specialiteto tega kraja, pravo prekmursko gibanico. Po kosilu smo si ogledali še izredno zanimiv muzej v lendavskem gradu.

Naš naslednji postanek je bila vas Filovci, kjer smo si ogledali lončarsko delavnico. Prisostvovali smo nastanku posode iz majhne kepe gline na lončarskem vretenu, ki ga poganja električni motor. Še ne pred tako davnim časom so morali taka vretena poganjati z nogo.

Lončarstvo v teh krajih izumira, čeprav za to ni pravega vzroka. Lončarjem pokupijo sproti vse, kar izdelajo in njihov zaslužek je dober. Zanimivo je, da so vsi njihovi izdelki črni, ker jih pobarvajo s hrastovim dimom. To je posebnost lončarske obrti v tem kraju.

Pot nas je vodila naprej v Bogojino. Kraj je znamenit po cerkvi, ki jo je projektiral arhitekt Jože Plečnik. Zanimiv je tudi lesen strop, ki ga krasijo lončarski izdelki iz tukajšnje okolice.

Bilo je že pozno in program, ki smo ga imeli, je bil izpolnjen. Prek Moravskih Toplic, Murske Sobote, Radenc in Lenarta smo se napotili proti Mariboru. Videli smo drugo največjo slo-

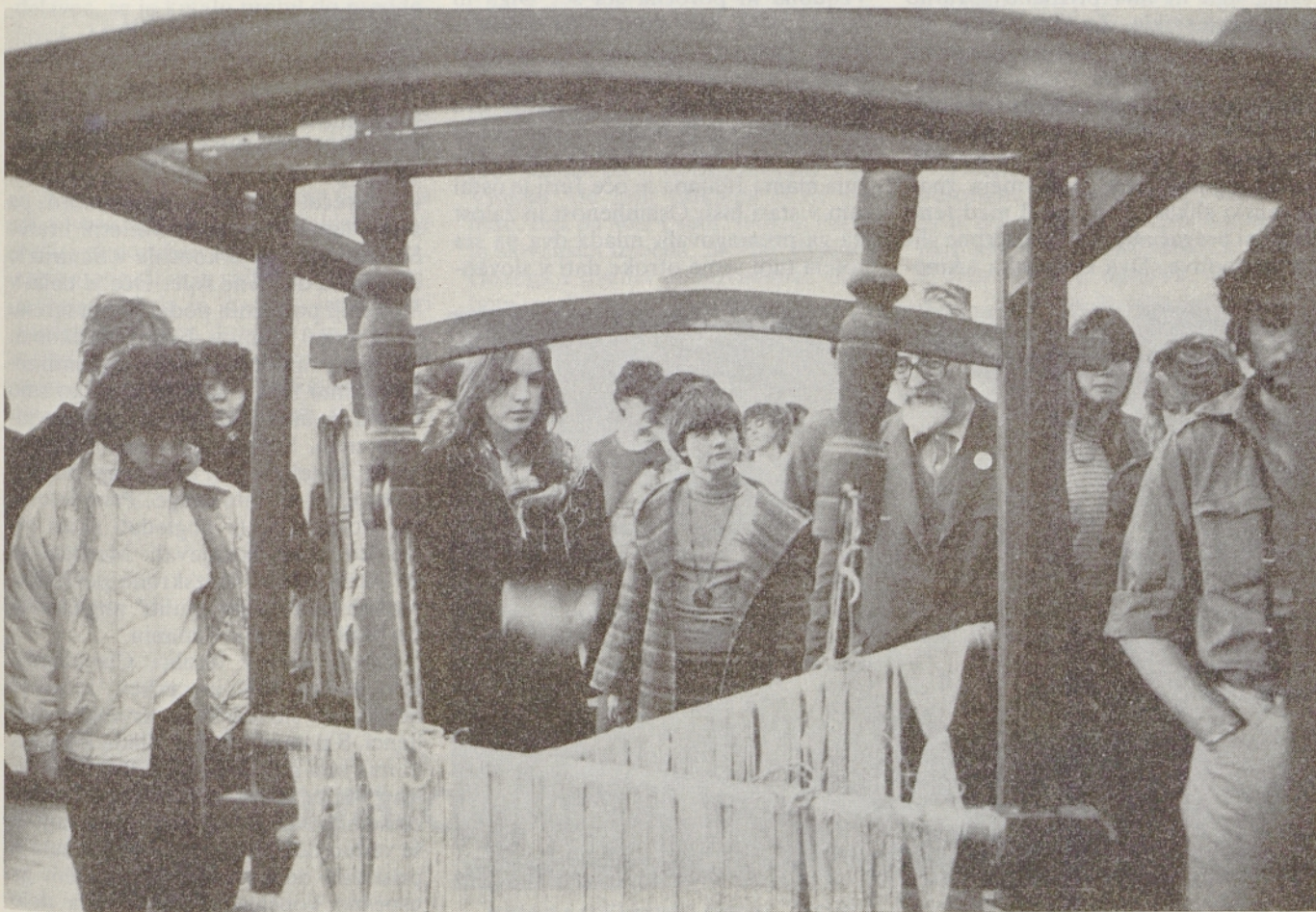
Na ptujskem gradu

vensko mesto. Že bežen ogled mesta nas je prepričal, da se je splačalo priti v štajersko prestolnico.

V Ljubljano smo se vrnili utrujeni, toda srečni in polni lepih vtisov. Videli smo štokrlje v gnezdih, gozdove, nasade hmelja, vinograde, nešteto vasi, ki so se vrstile druga za drugo, na levo in desno, vse prenovljene in čiste. Spoz-

nali smo veliko novih ljudi, ki živijo v tesnem stiku z naravo, z zemljo. Skratka, odkrili smo del Slovenije v vsej njeni pomladni lepoti.

Spoznali smo se tudi med seboj, navezali tesnejše stike in potrdili, da nas vse, ki smo prišli iz desetih držav s treh celin, združuje predvsem ljubezen do naše lepe Slovenije.

Med ogledom bogatega narodopisnega muzeja v Lendavi

(vse slike: Diego Gómez)

Kozjanske lastovke na obisku doma

Kozjansko, gričevnat, vinoroden svet, ki se razteza vzhodno od Celja ob reki Bistrici, vse do Podsrede, je razgibana pokrajina, posejana z zidanicami, hišami med nasadi trte, majhnimi njivami, travniki in zaplatami gozdov. Nekoč je tod gospodarila revščina in slamnate koče iz gline, po potresu leta 1974 pa se je marsikaj spremenilo in Kozjansko se je že skoraj otrslo pečata nerazvitosti. Pokrajina skriva v svojih nedrih svoje skrivnosti, zahteve, skopo daje, zemlja je ilovnata in težka, živine ne morejo rediti, dvoživke so ti dobri, marljivi ljudje, v podružnice tovarn se vozijo in v bližnja mesta po svoj kos kruha. V tej pokrajini živi največji odstotek kmetiškega prebivalstva v Sloveniji, ki pa ima poprečno najmanjše krpice zemlje.

Kam torej za kruhom? V Štore, Celje, Rogaško Slatino, ki se je turistično razmahnila in ima priznano tovarno kristalnega stekla. Za skromno in nezahtevno življenje, kot so ga živeli dedje.

Najdemo se v novozgrajenem hotelu Jelša v Šmarjah in peš jo uberemo v Brecljevo, vasico, v kateri se je rodil Stane Jagodič, zdaj prek meja znan slovenski slikar, ki je našel med temi skopimi bregačami svoje neizčrpne slikarske motive. Dva kozjanska »Ame-

rikanca« sta z nami, Violeta Musolin, pravkar diplomirana profesorica, stara petindvajset let, doma iz vasi Jazbine pri Šmarjah, in Branko Pišorn, ki se v Ameriki ukvarja s prodajo nepremičnin.

Sadovnjaki bogato obetajo. Žita imajo močna stebila, ob cesti puščamo skrbno urejene domove. Šegava beseda teče o njihovem otroštvu, o pešačenju v šolo, nabiranju gob in »rabutanju« sadja. Ej, kako daleč je moral bosopeti Stane po mleko, in kako je bilo težko za obleko in kruh, kaj šele za študij v velikem mestu!

Ob slikoviti cerkvici na Brecljevem nas sprejmejo prijazni Šekliči, Olga, Janez in Olgin oče Jurij. Domača črna kapljica nas okrepi in poživlji. Janez je doma s pobočja gore Boč, rojen v številni družini. V Nemčiji je delal kot izučen ključavničar v tovarni Solingen. Vzljubila in poročila sta se, Olga in Janez, 1976. Svoj dom sta si zaželela, saj v slamnati koči ni bilo mogoče živeti. Za Janezom je odšla v Nemčijo še Olga in tam sta se jima rodila dva otroka, Marjan in Irenca. Trda roka je posegla med njih in 1981 je umrla Olgina mama Julijana in oče Jurij je ostal sam v stari hiši. Osamljenost in žalost sta ga premagovali, mlada dva pa sta hotela tudi svoje otroke dati v sloven-

ske šole, zato so vzeli culice in prihranke ter se vrnili na zapuščeno kmetijo.

Nova hiša, v kateri smo gostje, je nastajala postopoma, med večnimi poslavljanji in vračanju na Brecljevo, dokler ni zrasla v takšno lepoticco, kakršna je danes. Dokupili so še nekaj zemlje in otroci so veselo zakoračili v slovensko šolo, saj so bili doma, na svojem. Tako so se iz kočarjev dvignili do srednjih kmetov, a zemlja kljub temu ne daje dovolj, saj Janez poleg tega, da goji kokoši, išče tudi trdnejšo zaposlitev.

Oče Jurij je živahen in zadovoljen šaljivec, ki se mu je ob vrnitvi najdražjih vrnil optimizem. Njegova zgodba je pustolovska, saj poteka od nemške vojske preko ujetništva v Rusiji do partizanov, katerim se je priključil v boju za svobodo in bil v bojih ranjen.

Z ILOVNATIH BREGAČ V OBLJUBLJENO DEŽELO DOLARJEV

Musolinovi so se napotili v Ameriko 29. novembra 1967. leta. Oče Vladimir je po rodu Srb, sezonski delavec, ki je srečal kozjansko Aleksandro, pa sedemletna Violeta in dveletni bratec Simon. Violeta je končala v Šmarju le en razred osnovne šole. Oče je delal v Sloveniji po raznih podjetjih na terenu in prihajal domov bolj poredkoma. Takole pripoveduje naša diplomiranka: »Silno težko nam je bilo, ko smo stopili na ameriška tla. Angleščine nismo znali. Sošolke so se norčevale iz mene, hotela sem si najti svoje prijateljice, ki bi mi bile drage. Prvo leto so mi morali učitelji pogledati skozi prste, ko so me ocenjevali. Medtem ko so imeli sošolci brezskrbne počitnice, sem se morala jaz »guliti« angleščino, da bi jih dohitela v znanju.

Živeli smo v okolici Clevelanda, tam je bila šola in cerkev, ki so jo obiskovali slovenski in hrvaški priseljenci. S pomočjo strica Vlada Pišorna, ki ima tam gostilno HARBOUR INN, smo lažje začeli svojo ameriško odisejajo. Tudi jaz sem delala tam in še vedno delam, stregla sem, da sem si prislužila denar za študij, ki sem ga uspešno končala. Tu je dobila delo tudi moja mama, moj brat Simon, stric

Pred Bedračevo staro domačijo z leve: oče Jurij Bedrač, njegova hčerka Olga z možem Ivanom Šekličem, slikar Stane Jagodič, Violeta Musolin in Branko Pišorn s hčerko

Branko, pomaga še Vladova sestra Elica, sami Slovenci. Domači smo si, kadar bi radi zaslužili in tudi drugače, pomagali v Harbour Inn.«

»BACHELOR OF THE SCIENCE« POTUJE PO EVROPI

Violeta Musolin je na štirimesečnem potovanju po Evropi, uresničuje sanje skoraj vseh Amerikancev. Čeprav je leta 1984 diplomirala na Kent State University in postala »Bachelor of the Science«, natančneje – profesorica zgodovine, v svojem poklicu ne najde zaposlitve. Še vedno prijazno streže gostom in doživlja svojo zgodovino v naši gostilni. Zamisli se in pove:

»Oče je bil glavni pobudnik za odhod družine preko luže. Delal je v Mariboru, v naši skromni hišici, kjer sva se rodila z bratcem, ni bilo ne elektrike, ne vodovoda, ne plina. Komaj smo povezovali konec s koncem in se prebijali iz dneva v dan. Mi smo se težje odločili za odhod, sorodnike imamo raztresene po raznih deželah sveta, v Cleveland pa nas je vabila stara mama Elizabeta, ki je pripotovala z možem Jožetom Pišornom prek oceana že 1950. leta.

Oče je dobil v Clevelandu dobro službo, začel je kot avtomehanik v garaži. Ker je bil iznajdljiv in dober delavec, se je kmalu prebil do preddejavca. Mati je delala v kuhinji, on je popravljaval tovarnjake. Skupaj sta si prislužila dovolj dolarjev, da sta si v petih letih kupila hišo in pol hektarja zemlje v predmestju Clevelanda. Hiša je izpolnila njune sanje.«

A je nekaj več. Tisto, kar se skriva za zaveso spomina. Vse dokler se ne oglasi nepozaben spomin na bregače, razcvetene slive in sadovnjake, na prijaznega soseda in domačo besedo, na kroži ob kozarcu dobrega vina. Ko se oglasi temen odmev ljubezni in domotožja, takrat te nekaj nedopovedljivega stisne za grlo in v oči ti stopijo

Violeta Musolin ljubkuje psička pred cerkvijo na Brecljevem

solze. Greš in se skriješ pred tujimi ljudmi! Ej, takrat pa je ni lepe in nove ameriške reči, ki bi odtehtala občutek bosih nog, ugreznjenih v toplo domačo ilovico!

EVROPA NA DLANI, SLOVENIJA V NAROČJU

Usoda, ki si jo krojiš, se lahko poigra s teboj in tvojimi močmi. Ne uideš neki sili, ki te vklene v svoj krog, nekaterim dogodkom se ne moreš izogniti, čeprav misliš, da si dovolj močan. Tako Violeto vse bolj priklepa Novi svet nase, ona pa nosi v sebi, svojem naročju slovenska izročila, usodno dvojnost človeka z dvema domovinama. »Zdaj bom prekržarila Evropo: Slovenijo, Hrvaško, Italijo, Francijo z Azurno obalo, Belgijo, Anglijo, Švedsko, Norveško, Nemčijo, Avstrijo – pa Šmarje pri Jelšah

Amerika nam je že dala svoj pečat. Doma govorimo slovensko. Z nami je živela stara mama Elizabeta, ki ni zna la angleško, pa smo zato vsi govorili slovensko, tako je tudi ostalo. Vseh njenih devetero otrok je raztepenih po Avstraliji, Kanadi in Ameriki. Vračam se, rada se vračam v ta skoraj pravljični svet otroštva. Tu so moje korenine, po teh gričkih smo se lovili, podili in razvejali svojo mladost.

V Clevelandu nisem vključena v družabno življenje. Rada potujem po svetu in se ne pripravljam na klasični zakon, v katerem je ženska le kuhinjska sužnja. Slovenci v Clevelandu se oklepajo svojih navad in običajev bolj kot vi, v matični domovini! Težko je biti rojen Slovenec in se še vedno napajati pri arhaičnih, starosvetnih koreninah, ki živijo v zavesti najstarejših priseljencev, le-te pa Novi svet tako neizprosno puli iz duše. Amerikanec bo le stežka doumel nekatere slovenske silnice v tebi, navade, način mišljenja in pojmovanja, tvojo moralo in etiko, tvojo osebnost, vse tisto, kar v tebi vztraja od dedov in staršev dalje in česar ti tujina ne more vzeti. Zato se je bolje poročiti s Slovincem kot pa z Amerikancem, saj lažje premostiš tujstvo, ki ga nosiš vseeno v sebi.«

Gledam mlado in dozorelo dekle in si mislim: Ali ji bo težko najti Slovenca, ki bi ustrezal vsem zahtevam po-amerikanjene, a še vedno zelo slovenske Slovenke? Ali ga bo srečala na enem svojih potepov po kozjanskih gričih?

Violeta se nasmehne z nekakšnim odsotnim pričakovanjem v očeh. Rad bi ji povedal, da je tudi doma težko najti pravo Slovenko, tako, ki bi imela v srcu najprej ognjišče in svetišče, dom. Ta doba je obsedena in mladi drve po svetu, kolikor le morejo. Razdalje med kontinenti so se skrajšale na nekaj ur letalske vožnje. Ali pa za – vse življenje?!

Križem kražem po Kočevskem

Popotnik, ki se napoti v Kočevje iz Ljubljane, prevozi občinsko mejo z ribniško občino pri Dolenji vasi. Ujet je v dolino, ki jo oklepa na levi pogorje Male gore, na desni Stojne, bujni gozdovi mu zakrivajo širši razgled. Kočevska občina je druga po velikosti v Sloveniji, meri pa 765,86 km², od tega je 13.261 hektarjev kmetijskih zemljišč, gozda 62.261 ha, nerodovitnih površin pa 1.168 ha, naselja pa zavzemajo 847 ha. Današnja Kočevska je razdeljena na krajevne skupnosti: Struge, Stara cerkev, Kočevje-mesto, Kočevska reka, Rudnik-Šalka vas, Ivan Omerza, Poljanska dolina, Kostel, Osilnica in Draga.

Po 64 kilometrih nas pozdravijo strehe cerkve, v kateri sem odkril imenitne freske našega slikarja Slavka Pengova. Mesto samo je med italijansko in nemško okupacijo zelo trpelo, v njegovem srcu so podrlili stari grad, zdaj tam stoji spomenik osvoboditljem in samopostrežna trgovina. Kočevje je staro več kot 600 let, mestne pravice pa mu je podelil cesar Friderik III. leta 1471.

Ob vstopu v mesto stoji pekarna, ki oskrbuje to regijo s kruhom in pecivom, poleg nje pa ima svoj vojni park. Gozdno gospodarstvo Kočevje z velikanskimi tovnjakmi, ki prevažajo hlodovino, les, ki je glavno bogastvo teh krajev. Občina je najredkeje naseljena v Sloveniji, šteje pa 18.500 prebivalcev. V samem mestu in bližnji okolici jih je kar 9000. Velika vrzel je zazijala ob preselitvi Kočevjarjev, kočevskih Nemcev, ki so zapustili te kraje pozimi 1941–1942, saj jih je bilo okoli 12.000 in mnoge vasi so prazne še danes. V roški ofenzivi je bilo tod požganih okoli 80 vasi, 45 pa jih niso nikoli več obnovili. Boleče vrzeli so skušali zapolniti s priseljenci, prihajali so z vseh koncev Jugoslavije, v teh krajih lahko najdete predstavnike kar 18 narodov.

ŽIVINOREJA, MOČ GOSPODARSTVA

Poleg bogatih gozdov nudi dohodek ljudem živinoreja. Kravje farme so na Mlaki, v Koblarjih, Slovenski vasi, Cvižlerjih, Livoldu in Kočarjih, kjer gojijo okoli 1600 molznic. V Klinji vasi je farma bekonov, kjer jih vzredijo do 30.000 letno. 82% vseh površin je v družbeni lasti, kmetje pa sodelujejo kot kooperanti z zadrugami.

Sirarna v Kočevju predela dnevno

Stane Jajtič, predsednik podružnice Slovenske izseljenske matice, skrbi tudi za razvoj turizma v Kočevju in vsej regiji

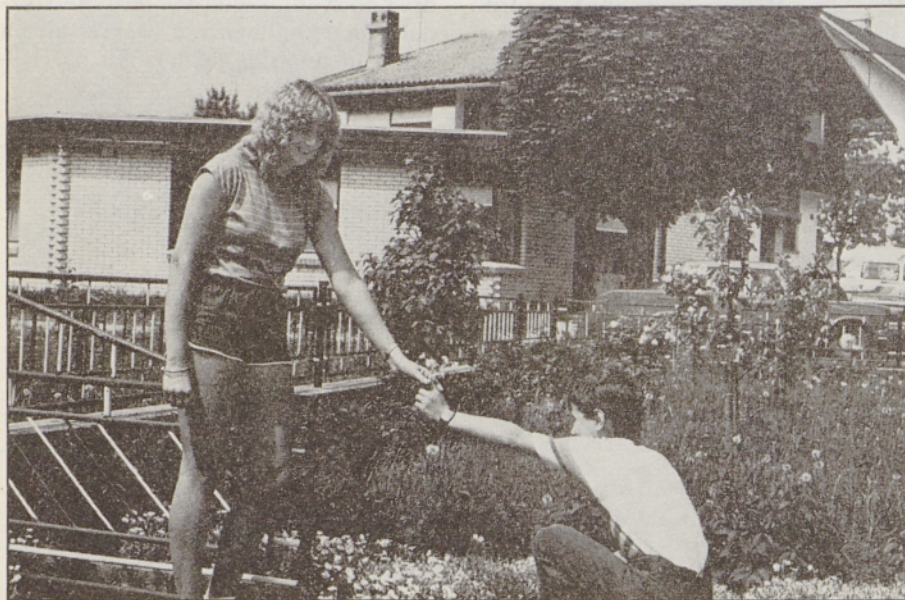
50.000 litrov mleka, ki ga dobivajo iz petih občin. Izdelujejo ga tri vrste: gaudo, roški in grajski sir. Sir dozoreva v samostanu v Stični, od tod pa ga razvažajo po Jugoslaviji in tujini. Gaudo in stiški sir izvažajo največ v ZDA, trde sire pa so izvozili celo v Švico.

INDUSTRIJA je pomemben vir dohodka in zaposluje veliko delavcev. Največja industrijska podjetja so Itas, Inkop, Oprema, Melamin. Združeno kmetijsko gozdarsko podjetje pa združuje več podjetij različnih dejavnosti – govedorejo, prašičerejo, kmetijsko kooperacijo, agroservis, mesarijo, gozdarstvo, transport, gradnje in gojitveno lovišče.

GOSTINSTVO je dejavnost, ki ima po okoliških vaseh dobro zaledje v vseh krajevnih skupnostih. V samem Kočevju je hotel Pugled, ki nudi 68 ležišč v eno, dvo in troposteljnih sobah. Opazna je zasebna pobuda – v bližini nekdanjega motela Jasnica gradi mesarski mojster Franc Tušek velik motel, ki bo imel 10 sob in vse vrste specialitet z domačimi vini. Privlačno je tudi gostišče DOGAR v vasi Mlaka, kjer smo okusili specialitete, kot je »ciganski zrezek«. Janez in Cvetka Dogar sta povratnika iz Nemčije, kjer sta delala 17 let in vložila svoje prihranke v imenitno gostilno, vso opremljeno z naravnim lesom. Desetletna Tatjana še hodi v šolo, osemnajstletna Karmen pa končuje gostinško šolo in bo pomagala staršem v gostilni. Česti gostje so Nemci s prijatelji, ki obiskujejo širše območje Kočevske. Mnogo je tudi nekdanjih prebivalcev, ki so preživeli v kočevskih vaseh vse življenje in se ob osvoboditvi izselili.

LIK KOČEVJE NA ČELU IZVOZNIKOV

Podjetje LIK Kočevje, ki proizvaja lesne izdelke, in kemična tovarna Melamin sta največja izvoznika občine Kočevje na konvertibilni trg. Janez Maršič, ki dela v izvoznem oddelku Lika, nam je povedal: »Naš glavni izvozni artikel je »kolonialni stol«, naredimo jih od 200.000 do 220.000 letno. 90% jih kupijo ZDA, ostalih 10 pa Avstralija, Kanada in Švedska. To je tip alpskega stola, izvira izpod Julijcev, izseljenci ga radi kupujejo, ker je v njem spomin na staro domovino. V njih je čutiti staro kolarsko obrt, so iz masivnega bukovega lesa. Drug tip

Gostilna Janeza in Cvetke Dogar v vasi Mlaka pri Kočevju si pridobiva ugled pri gostih

stola je »tripp-trapp«, po licenci norveškega arhitekta, ki ga otrok prilaga svoji rasti, v letošnjem letu jih bomo izvozili 90.000, kar je ogromna količina za en tip stola, ki ga plasiramo na evropsko tržišče. Nekaj tisoč teh stolov bomo izvozili tudi v Ameriko.

Poglavitni izdelek za domači trg je šolsko pohištvo programa DIDAKTA za opremljanje šol, otroških vrtcev, dijaških domov, univerz. Zajema kompleten izbor opreme, od stola, do umetniške slike na zidu. Ukvarjamo se z inženiringom opreme. Zaradi restrukturizacij pri investicijah se domače tržišče oži, tako poskušamo tudi s tem programom prodreti na tuja tržišča, predvsem v državah v razvoju. Začeli smo prodajati v Libijo, a nam je kriza v Sredozemlju prekržala načrte.

PRIVLAČNE MOŽNOSTI KOČEVSKEGA TURIZMA

Turistični biro v Kočevju, lična hišica na avtobusni postaji, je preobložena s spominki, med katerimi so znameniti kočevski medvedje, seveda v miniaturah. Za to dejavnost skrbi zdaj predstavnik Stane Jajtič, dolgoletni sodelavec Slovenske izseljenske matice in pobudnik marsikateri akcije ter organizator kočevskih piknikov.

Za turistično ponudbo ne skrbi le turistični biro, marveč tudi lovci, ribiči, gostinci s Hotelom Pugled, športniki. Zlasti privlačen je na Kočevskem lov na visoko in nizko divjad. Medvede načrtno gojijo in tod so znana lovišča, kamor prihajajo predvsem devizni turisti. Bogati kočevski gozdovi skrivajo kapitalne jelene, rise, srnjad, divje svinje, polhe, lisice...

Skoraj nepoznan in v novejšem času vse bolj popularen šport in turistična atrakcija je obiskovanje podzemeljskih jam. Samo na območju gorskega hrbišča Male gore so pri Ribnici odkrili sistem več kot desetih jam, kraški svet pa se vleče ne le preko Kočevskega Roga in Poljanske gore na vznođu, pač pa tudi na desni strani glavne ceste, ki pelje iz Ljubljane v Kočevje, kjer se razprostirata Velika in Goteniška gora.

Na Kočevskem je nastajala slovenska ljudska oblast. Od 1. do 3. oktobra leta 1943 je bil v Šeškovem domu zbor odposlancev, kjer so izvolili prvi slovenski parlament v zgodovini. Zanimiv izlet je tudi v Bazo 20, kjer so se med vojno mudili najvišji predstavniki slovenske narodnoosvobodilne vojske, v bližini so tudi partizanske bolnice.

Po enourni lagodni hoji iz Kočevja prispete za Mestnim vrhom do lepe planinske kočice, kjer je mogoč prijeten piknik. Do nje je mogoč pristop z

Mesto Kočevje – panorama

osebnimi avtomobili in avtobusi. V bližini je Ledena jama, Jama treh bratov in razvaline gradu Friedrichstein, ki ga je zgradil celjski grof Friderik za svojo lepo izvoljenko Veroniko Desejniško.

Izredno lep je kanjon ob izviru reke Čabranke, ki se steka pri Osilnici v Kolpo, ki sta med najčistejšimi rekami na Slovenskem. Pri Brodu na Kolpi je na vzpetini slikoviti Kostelski grad. Pokrajina Kostel pa je bila nekdanje zelo znana po trgovskih tovarnih poteh, sedlarjih, mlinarjih, kolarjih in kovačih, ki so podkovali marsikakega tovarnega konjička, katerega so peljali s seboj po srednji Evropi potujoči prekupčevalci – krošnjari.

Blizu je tudi skrivnostna Hudičeva jama, ki je nastala po izročilu tako, da je hudič s svojim kopitom stopil močnejše in jo vtisnil za vse večne čase. Po cesti prispemo ob Kolpi do Starega trga, vse do Vinice, rojstnega kraja pesnika Otona Župančiča, kjer smo že v Beli krajini.

Tone Ožbolt iz Kočevja je napisal tudi knjigo o Petru Klepcu iz Osilnice, silnem junaku, ki je pometel s Turki in preprostem ljudstvu pomagal v hudih nejevoljah. V Osilnici je danes prijazno gostišče, kjer vas zasebni krčmar Kovač pogosti z vsemi domačimi dobrotami, med katerimi so znane postrvi. Pri njem lahko prenoči ves avtobus popotnikov. Z visokih skal se včasih zazre v vas gams. Reka Kolpa je poleti priljubljeno kopališče z opuščeni mlini in mirnimi kraji za taborjenje. Čabranka in Kolpa z obrobni ozemlji sta predvideni kot naravni park, vse do Starega trga, kjer se na jugozahodu neha občina Kočevje. Tudi sosedne občine Črnomelj, Metlika, Delnice in Vrbovsko se zavzemajo za zaščito teh prelepih krajev.

Za arheologe je zanimivo najdišče iz bronaste in rimske dobe pri Predgradu, kjer so na ogled različna orožja. V Gorenju so našli grobove iz Halstatske dobe in žare s pepelom pokojnih. V bližini vasi Željne so odkrili sledove jamskega človeka, kar dokazuje, da je bila Kočevska naseljena že v pradavnini.

Pozimi se Kočevci smučajo ob bru-

narici, kjer so vlečnice. Pri Koprivniku je predvideno zimskošportno središče. Za drsalce je obilo veselja na zamrznjenem jezeru nekdanjega rudnika, na obali katerega je ribiška kočica in prijetna restavracija Jezero z godbo in plesom. Uredili bodo okolico, zgradili športna igrišča in pripeljali čolne, poleti pa je tu prijetno kopališče z bistro in toplo vodo.

KOČEVSKA DO LETA 2000

V srednjeročnem obdobju 1986–2000 načrtujejo, da se bo povečalo število prebivalcev na 20.000, delovnih mest pa bo 8000. Naselja Stara cerkev, Livold, Vas-Fara se bodo razvijala kot pomembnejša lokalna središča. Naselja Pri cerkvi-Struge, Draga, Kočevska reka, Osilnica in Predgrad pa kot lokalna oskrbno-storitvena središča. Naselja Koprivnik, Stari log, Štalcerji, Morava, Banja Loka, Trava, Podpreška, Črni potok pri Kočevju in Mozelj se bodo razvijala kot lokalna središča, medtem ko se bodo Mlaka, Slovenska vas, Mahovnik, Koblarji, Gorenje, Klinja vas, Željne in Dolga vas razvijali kot primestna naselja.

V dolgoročnem obdobju 1986–2000 predvidevajo v Kočevju izgradnjo okoli 700–800 novih stanovanj.

Poleg živinoreje in lesne industrije pa je vse bolj pomemben razvoj drobnega gospodarstva – obrti. Manjkajo tudi storitvene dejavnosti in servisi, saj v Kočevju ni nobenega krznarja niti avtopralnice, da ne govorimo o specializiranih servisih za popravila vseh vrst aparatov, tudi elektronskih. Močna kovinska industrija potrebuje tudi vrsto kooperantov. Zajeziiti nameravajo tudi izseljevanje mladih, šolanih kadrov z zagotovitvijo dela, dobrih prometnih zvez, stanovanj, oskrbo in uveljavljanjem razvoja, ki ne bo težil samo k mestu Kočevju, torej k policentrizmu. Pri izvozu so si zadali nalogo, da se bo večal s 5,5 odstotno letno stopnjo. Cilj je visoko specializirana maloserijska proizvodnja, večja uporaba odpadlih surovin (lesarstvo!) v industriji, razmah kmetijstva in turizma, ki naj poživi podoželje in celotno kočevsko regijo.

Pratika nekaterih slovenskih prireditev

Skoraj ni večjega kraja v Sloveniji, ki ne bi poskusil privabiti gostov s kako turistično, folklorno, zabavno, kulturno ali gospodarsko prireditvijo. Nekatere izmed njih so zazrte v preteklost in poskušajo oživljati stare običaje, druge so že vse sodobne in moderne, odsev našega časa. Slovenski kraji imajo vsi po vrsti toliko zanimivosti in

lepot, da imajo turistom resnično kaj pokazati, tudi s pomočjo turističnih društev pa skrbe za dostojno predstavitve svojih naravnih lepote, za zabavo in razvedrilo. Prav številne prireditve pa so priložnost, da obiskovalci spoznajo kraje in ljudi.

Na podeželju so v zadnjih letih posebnost priljubljene prireditve **kmečki**

prazniki s prikazom domačih del in opravil, **turistično-gastronske prireditve** s prikazom stare slovenske kuhinje, **razstave** in podobno. Večina prireditev, tudi tiste, ki so na videz zgolj zabavnega značaja, pa je ubrana na sproščeno pravo slovensko veselico, kot jo oblikuje domačin vsakega slovenskega kraja po svoje.

AVGUST

dan	prireditev in kraj
1.–31. 8.	NOVO MESTO Mesec turizma na Dolenjskem, 18. 8. novomeška noč na Krki
1.–3. 8.	BELTINCI Praznični dnevi slovenske folklorne
2. 8.	LIPICA Lipiška noč
2.–3. 8.	LJUBNO Flosarski bal
3. 8.	STARI VRH NAD ŠKOFJO LOKO 15. dan oglarjev
4.–9. 8.	BOVEC Čemparski teden
9. 8.	BOHINJ Kresna noč
9.–10. 8.	BRASLOVČE Praznik hmeljarjev
9.–17. 8.	ČRNA NA KOROŠKEM Koroški turistični teden
10. 8.	LUČE Lučki dan
10. 8.	MORAVSKE TOPLICE Srečanje izseljencev
10.–17. 8.	PORTOROŽ Portoroški dnevi, 16. 8. portoroška noč z ognjemetom
15.–24. 8.	KRANJ 36. gorenjski sejem
16.–17. 8.	ŽELEZNIKI Čipkarski dan
17. 8.	TRNAVČE PRI MOZIRJU Kmečki praznik
23.–24. 8.	IZOLA Ribiški praznik
24. 8.	DESTERNIK Kmečki praznik
24. 8.	LJUTOMER Konjske dirke
29.–4. 9.	LJUBLJANA VINO 86, 32. mednarodni vinogradniško-vinarski sejem

31. 8.	POKLJUKA Slovensko prvenstvo na diatonični harmoniki
31. 8.	SEMIČ Vinska trgatev

SEPTEMBER

5.–6. 9.	PTUJ XVII. festival domače zabavne glasbe
6. 9.	PIRAN Pomorski krst
6. 9.	VIDEM-DOBREPOLJE 4. krompirjeva noč
7. ali 14. 9.	BOHINJ 31. kravji bal
10.–21. 9.	CELJE XIX. mednarodni sejem obrti in drobnega gospodarstva
10.–21. 9.	MARIBOR Vesela jesen s festivalom narečnih popevk
12. 9.	BLED Koncert ansambla bratov Avsenik
13. 9.	KOBJEGLAVA NA KRASU Praznik terana in pršuta
16.–20. 9.	ŠMARJEŠKE TOPLICE Dnevi domače kuhinje
16.–20. 9.	OTOČEC Teden slovenskih narodnih jedi in glasbe
19. 9.	BLED Blejski srček – festival otroške glasbe
20. 9.	PTUJ Vinska trgatev
20.–21. 9.	KRANJSKA GORA Evropsko srečanje zmajarjev
20.–21. 9.	ŽIROVNICA Živinorejski bal
21. 9.	MEŽICA Zabavne igre – prikaz starih navad v ša
27. 9.	LOGATEC Polharska noč
29. 9.–19. 10.	LJUBLJANA 11. mednarodni bienale industrijskega oblikovanja

Avstralija – kot bi tekel doma

Dušan Mravlje po zmagi na ultramaratonu v Avstraliji

Dušan Mravlje je človek, ki priznava eno samo vrednoto v športu: delo. Zato ni čudno, da se je lotil ene najtežjih športnih disciplin: ultramaratona. To pomeni, da mora sleherni dan preteči po 20, 30 kilometrov, da potem na tekmi zmore v nekaj dneh tudi tisoč kilometrov. Potrdilo, da je na pravi poti, so njegovi dobri rezultati in rekordi, vrhunec pa je nedvomno »avstralsko doživetje« – tek od Sydneya do Melbournea, točno 1006 kilometrov dolga preizkušnja za najbolj vztrajne tekače na svetu.

Tekač je na progi pač sam – s svojimi mislimi, razpoloženji, tesnobami. Dušan o tem pravi: »Ta tek je tak, da moraš premagati samega sebe. To je bolj pomembno celo od proge. Zato takrat, kadar sem razpoložen dobro in mi gre, premišlujem o lepih rečeh, kadar pa sem slabo razpoložen – no, skušam, si pomagati z glasbo.«

Seveda to ni šport, kjer bi privrženci kar drli ob proge. Zato pa so ciljni prizori vedno nekaj posebnega. Ali nasploh Dušan začuti ljudi ob progi, ali začuti spodbujanje?

»Zelo mi pomaga, to je občutek, da nisi sam. Saj tečem tudi za ljudi, za neko športno doživetje. Res pa je, da so prizori in cilji vedno najlepši in tudi po tem mi je Avstralija ostala v najlepšem spominu. Kar sem doživel v Melbourneu, se komaj da ponoviti, povedati.«

»Dušan, tečete zase, za športni rezultat, za rekord – a tudi za domovino, za Jugoslavijo?

»Jasno, da je lepo, ko vidiš svojo zastavo, ko slišiš domače ljudi, da te spodbujajo. Če zopet napravim primerjavo z Avstralijo, kjer sem tekel že trikrat – naši ljudje niso nikoli pozabili name. Čeprav je bilo na prvem teku v Colacu še vse bolj površno, sem že ob drugem nastopu v tem mestecu pri Geelongu začutil, kaj pomeni stik z ljudmi, ki te pridejo gledat zato, ker si njihov. Zakonca, ki že dlje časa živita v Avstraliji, sta mi namreč ob progo prinesla potico – to je bilo ob tisočih kilometrih od doma zares pravo doživetje. Nasploh pa moram reči, da tudi moji stiki z družino Paddle v Melbourneu in seveda mojimi sorodniki pomenijo živo vez z ljudmi, ki so odšli na

drug konec sveta. Zelo lepo je, če spoznaš, da so ti prijatelji ljudje, ki jih nisi še nikoli videl. Kar pa se tiče zadnjega nastopa, je sprejem na cilju presegel vsa pričakovanja.«

Zadnje metre skozi Melbourne ste se dobesedno sprehodili, prednost je bila ogromna, dali ste si duška. Ali ste na cilju že kdaj doživeli tak odziv ljudi?

»Tudi sam sem neposreden človek, ne maram zapletenosti. Zato toliko bolj cenim enak odziv. Prizor iz Melbournea pa je bil resnično veličasten. Ogromno narodnih noš, kot bi bil doma, čestitke in bodrenje, zastave in vse ostalo. Vse to je dajalo tak videz, da so celo organizatorji morali napraviti malce reda, saj so me naši rojaki kar »vzeli« in sem moral vsem odgovarjati, stiskati roke in tako naprej. Vse to je za njih verjetno pomenilo veliko, a še več zame. Za sabo sem namreč imel težko preizkušnjo in dosegel sem prvo veliko, svetovno vredno in priznano zmago. Zato se mi ti prizori zdijo morda še lepši, bolj iskreni. Melbourne in Sydney pa sta nasploh fantastični mesti; tudi Avstralci so neposredni in odprti ljudje – tako,

da se bom tja vedno vračal z velikim veseljem. O teku pa tako ali tako ni treba več veliko govoriti. Bil sem dobro pripravljen in zmagal sem, vse ostalo je že pozabljeno.«

Kdo vam je pomagal pri teku, potovanju?

»Ne gre brez moje tovarne Donit, kjer sem zaposlen kot inženir strojništva, ne gre brez našega prevoznika JAT. Ob vsem tem pa ne smem pozabiti tudi tovarne copat Planika, Iskre, Leka in številnih drugih naših kolektivov, pri prejšnjem potovanju v Avstralijo pa sta mi pomagala tudi Gorenje Pacific in Euro-furniture oziroma Slovenijales.«

Če bi potegnili nekaj vzporednic med Slovenijo in Avstralijo, kakšen vtis imate o življenju doma in na peti celini?

»Predvsem moram s svojega stališča reči, da je presenetljivo veliko pogojev za tek, šport. Parki so me navdušili, to je zame idealno in sem lahko treniral že pred tekom samim. Obenem pa sem spoznal precej rojakov, zlasti moji sorodniki Potočnikovi so bili gostoljubni. Tudi naši rojaki živijo v Avstraliji dokaj dobro, no, pridnost je naša znana lastnost in se temu nisem čudil. Predvsem pa je v Victoriji in Novem južnem Walesu zanimivo podnebje, bujno rastje, klima. To je prava razlika v primerjavi z našo domovino, zlasti ob teku v Colacu sem prišel z naše zime na tamkajšnje poletje . . .«

Kaj pa je z vašimi načrti za naprej? Boste še nastopili v Avstraliji?

»Načrtov za preveč dolga obdobja ne delam. Verjetno pa bom v Avstralijo še šel, saj je to prava domovina teka. Je pa še nekaj drugih prireditev, kjer bi želel teči – na primer v New Yorku in še kje. Odvisno od razpoloženja, s tekom se pač nameravam ukvarjati še dolgo časa.«

Dušan, veliko potujete, teki so v različnih državah. Ali imate čas za stike z ljudmi, ogled znamenitosti?

»Bolj malo. Tako v Grčiji (Spartalon) kot v Avstraliji sem navezal še največ stikov. Jasno pa je, da sem v

Domačini so Dušanu Mravljetu, zmagovalcu avstralskega ultramaratona, pripravili veličasten sprejem (foto: Egon Kaše).

Nadaljevanje na str. 50

Lepote slovenskih vasi

Cven

Presenetljivo veliko slovenskih vasi ima svoje gradove in dvorce, tako da bi Slovenijo kaj lahko poimenovali dežela gradov. Vas Cven je dobila ime po enem teh gradov – gradiču Cvenu, ki ga je dal zgraditi vojaški poveljnik Aman v 14. stoletju. Gradiča ni več, ker so ga kruci, ko so oropali Cven,

1704. leta požgali. Mesto, kjer je stal, Cvenarji še danes imenujejo »Kastelišče«.

Cven je strnjeno ravninsko naselje na Murskem polju, severovzhodno od Ljutomeru. Svoje dni je kraj slovel po konjereji, zdaj pa tod ni več veliko konj in konjerejcev. Čemu ne, je razložil Mirko Kristl, ki ima trenutno v hlevu tri konje. Vsega skupaj naj bi

bilo, kot je dejal, v Cvenu le še 5 rodovniških konj.

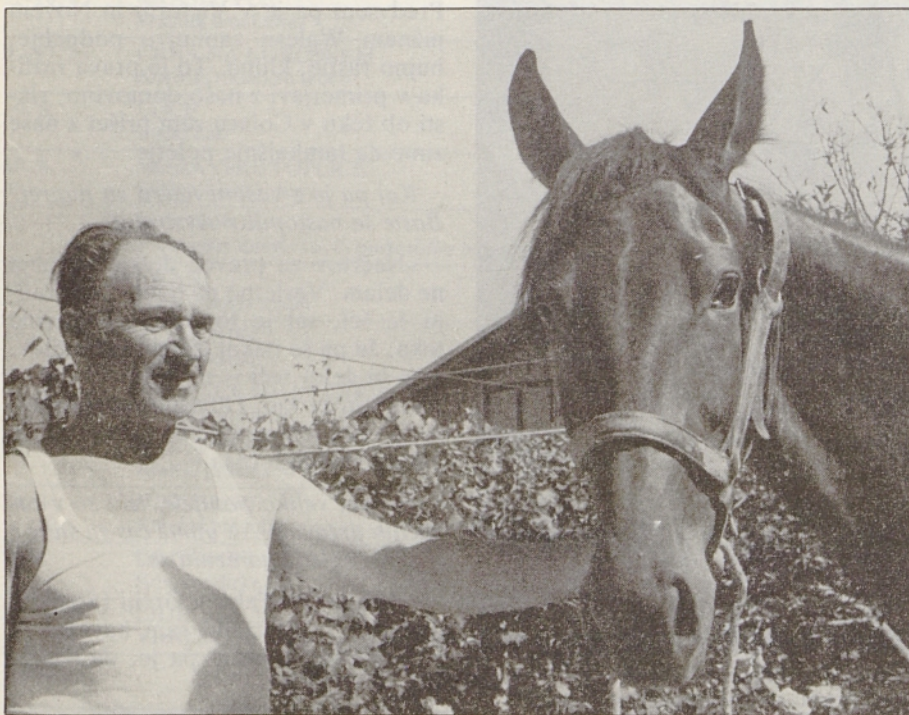
»Vas je bila središče napredne konjereje od srede 19. stoletja. Mursko-poljski kmetje so tekmovali s konji sprva kar na cesti Ljutomer–Križevci, dokler niso dobili dirkališča. Napredne konjerejce je združil v dirkalno društvo lukovski graščak Avgust Schenkel, posestnik graščine Radvanje pri Mariboru. Alfred Rossmannit pa je dal pripeljati iz Amerike nekaj plemenitih žrebcev za cvensko žrebčarno. V tej je bilo tudi po 60 konj – po 15 do 20 plemenjakov.

Cvenske žrebčarne ni več, tudi dirkališča vas nima več. Preorali so ga in gospodarska poslopja ob njem uporabili v druge namene. Svoje dni je bil Cven najmočnejše vzrejališče konj. Zdaj so močnejši drugi kraji, Veržej, Križevci, Ključevci. Dirkališče je v Ljutomeru. Ko so zgradili tistega, so tega v Cvenu opustili. Okrog leta 1960–1962 je bilo to.

Sila dolgo se že ukvarjam s konji. Tudi na tekmovanja hodim. Je pa s konji veliko dela, dnevna oskrba, določen red. Prej so kmetje rabili konje na polju povsod, zdaj jih izpodriva mehanizacija. Zdi pa se mi,« je pristavil Mirko Kristl, »da se nekateri spet vračajo h konjem. Verjetno bi bilo več takšnih, če bi bilo v Sloveniji več konj-

Vas Cven – njen starejši del

Mirko Kristl s konjem Patricija

Dr. Vanek Šiftar

skih dirk. Da bi hodili s konji na tekmovaljanje v tujino, je predrago. Škoda, da so ukini dirkališče v Cvenu. Da bi ga obnovili, ni nakakršne možnosti. Je bilo preveč vloženega denarja v ljutomersko dirkališče. Ampak takrat je bila drugačna psihoza: vse v mesto. Danes se to počasi spreminja in mnogi že silijo nazaj na deželo. To se pozna tudi v Cvenu. Kakih 30 hiš je na novo zgrajenih. Tako postaja novi Cven delavsko naselje, stari pa še kaže podobo tipičnega kmečkega naselja.»

Petanjci

Tudi v Doljnih Petanjcih – vas Petanjci, nedaleč od Radencev, obsega, Dolnje, Gornje in Srednje Petanjce – so bili nekoč z vodo obdan grad. Petanjsko zemljišče je bilo nekdanj v lasti madžarske grofovske rodbine Nadásdy, ki je imela v lasti tudi omenjeni grad. Znana je po tem, da je ščitila luterane in v času njihovega preganjanja sprejela mnoge pod streho gradu v Petanjcih. Po nekaterih podatkih se je vanj zateklo okoli šestdeset protestantskih duhovnikov in drugih izobražencev in med temi tudi sloviti astronom Johann Kepler.

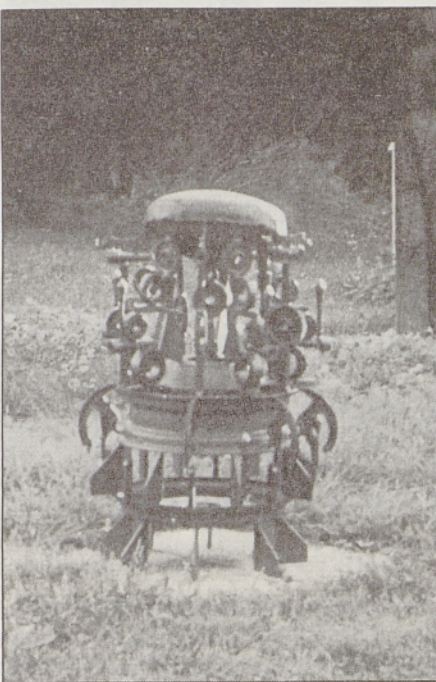
Na to me je spomnil dr. Vanek Šiftar in z obžalovanjem dejal, da v Petanjcih ni niti ceste, ki bi se imenovala po Keplerju. In tudi marsikaj drugega iz zgodovine Prekmurja še ni ustrezno predstavljeno. Potožil je še, da nekateri časopisi niso kaj dosti pisali o »Vrtu spominov in tovarištva«, ki ga je zasnoval in živi z njim in zanj. O vrtu, ki je nedvomno izjemen naravni spomenik – pomnik in ki naj bi bil mrtvim v spomin in živim v opomin.

Šiftarjeva domačija je bila pred drugo svetovno vojno zbirališče napredne mladine, prekmurskih študentov. Nekaj časa je bilo tu, kot je dejal dr. Vanek Šiftar, tudi uredništvo »Mladega Prekmurca«, pri katerem so sodelovali Miško Kranjec, Tone Čufar, Ferdo Godina, Karel Destovnik-Kajuh idr. Med drugo svetovno vojno je bilo skrivno zatočišče in zbirališče ilegalcev. Leta 1946 pa je mati dr. Vinka Šiftarja pred vhodom stare domačije zasadila dve vrbi žalujki v spomin na sinova, ki se nista vrnila iz vojne.

Odtlej je vrt rasel in je v njem danes že več kot 400 raznovrstnih dreves in grmovnic. Razteza se na hektaru in 20 arov zemlje. Kljub temu, da gre za zaseben vrt, so vrata vsem odprta (brezplačno). Skupinam zavrte po želi tudi pesem vrta – Kajuhovo »Bosa pojdiva obsorej...« ter predvajajo kaseto o Vrtu spominov.

Kapelica sv. Florijana v Petanjcih

Vrt spominov in tovarištva v Petanjcih krasi tudi nekaj zanimivih skulptur

Žalostna podoba nekdanj imenitne graščine sredi Petanjev

TITOVE PANČIČEVSKES OMORIKE

»Točno imamo opredeljeno, katera drevesa smejo sem – le tista, ki jih pošljejo, prineso, podare organizacije ali posamezniki 'čistih rok'. Vsako drevo spremlja dokumentacija, kje je raslo, kaj se je tam zgodilo. Veliko znanih ljudi je darovalo kaj za ta vrt. Ko je bil maršal Tito v Prekmurju 1965. leta, je slišal tudi za Vrt spominov in mu kmalu zatem daroval tri pančičevske omorike. U'tant je, ko je bil še generalni sekretar Združenih narodov, prispeval bršljan. Tukaj rastejo tudi drevesa z Žlebnikove domačije, kjer je padel Kajuh, drevesa s kraja poslednjega boja Pohorskega bataljona, smreke in regrat iz Dachaua, zelnje in rastline iz drugih taborišč, krajev spopadov, prizorišč smrti.«

Dr. Vanek Šiftar ni pozabil naštet še drugega rastlinja vrta: vrbe žalujke, rastline, ki rdeče cvetijo ali imajo rdeče liste, vijolice, ki so zaščitene, itd. Z odlokom skupščine Murska Sobota je tudi Vrt spomina in tovarištva v Petanjcih zaščiteno kot spomenik izjemnega pomena.

Od oskrbnikov in varuhov je odvisno, kakšen videz daje spomenik. Vrt spominov in tovarištva je skrbno vzdrževan in negovan, kar ni moč reči za nekatere druge spomenike v Sloveniji. Še huje se godi gradovom in graščinam. In ko smo že v Petanjcih, se pomudimo še pri graščini madžarskega grofa Batthianya. V tej je zdaj sedež delovne enote Kmetijskega kombinata Pomurka. Podoba te graščine je danes klavrna. Poleg graščine je kapela sv. Florijana, ki kaže nekoliko lepši obraz, v neposredni bližini pa je opuščen slatinski vrelec.

Splošno gradbeno podjetje Primorje s sedežem v *Ajdovščini*, ki je lani praznovalo svojo 40-letnico, je končalo projekt P 20, ki so ga gradili v Iraku tri leta, zgradili so avtocesto Ljubljana – Naklo. Letos nadaljujejo z deli pri rudnikih v Bosni in Hercegovini in z odkrivanjem prsti za površinske kope v Črni gori in Nikšiću. V dolini potoka Vogrščka pri vasi Vogrsko pa gradijo prvo vodno akumulacijo za namakanje

Na srednji tehniški šoli maršala Tita v *Celju* so se konec maja zbrali osnovnošolci iz vse Slovenije na 19. republiškem srečanju mladih tehnikov. Razstavljali so izdelke, ki so jih izdelali v osnovnih šolah pri tehničnem pouku. Pred tem je na enakem območnem srečanju v Titovem Velenju sodelovalo 215 osnovnošolcev, 42 mentorjev in 10 učiteljev.

Kulturno-umetniško društvo Maks

boljših proizvajalcev gum za tovorna vozila v Evropi, s katerim sodelujejo že 25 let. V nove proizvodne prostore, stroje in obratna sredstva bodo vložili 2,2 milijarde dinarjev.

Zavod za statistiko *Slovenije* je izračunal, da je bil letošnji osebni dohodek v naši republiki v primerjavi z marcem 1985 za 120,8 odstotka večji. Največji je bilo v industriji in rudarstvu: 85.775 dinarjev, v kmetijstvu in ribištvi 83.581 in v gozdarstvu 81.750 dinarjev.

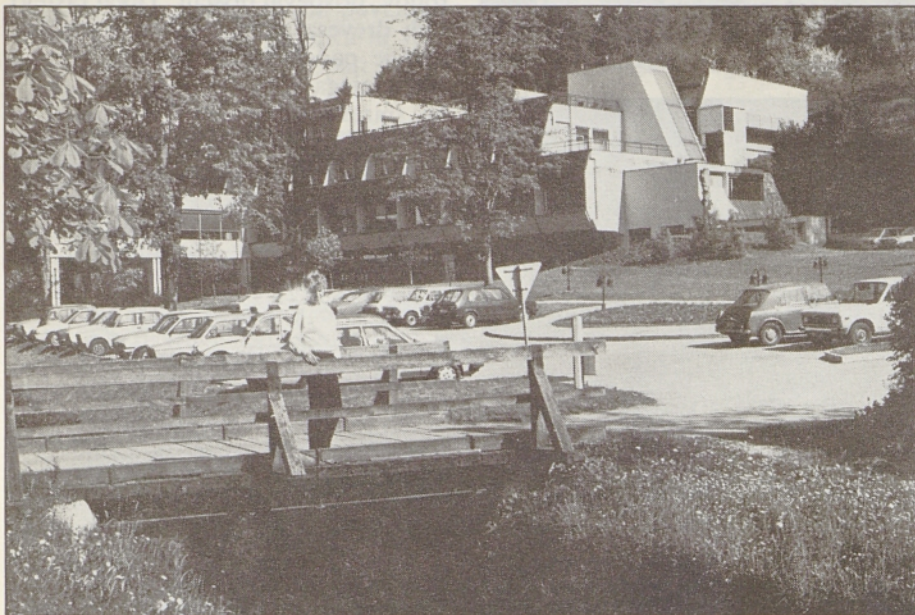
V občini *Krško* imajo 534 štipendistov, od tega 24 odstotkov srednješolcev, 8 odstotkov višješolcev in 7 odstotkov visokošolcev. Mnogo slabša je občina *Brežice*, ki ima le 136 štipendistov – 10 odstotkov v srednjih šolah, 8 v višjih in 7 v visokih. Zato bodo morali to razmerje spremeniti prid – višje ravni kadrov.

Podjetje *Elektrokovinar* v *Laškem* pospešeno izdeluje male turbine, da bi si ustvarili dovolj deviz. Izvažajo v Zvezno republiko Nemčijo, dogovarjajo se tudi z Avstrijo. Delež iz dohodka malih hidroelektrarn je dosegel 50 odstotkov. V prvem četrtletju so v *Elektrokovinarju* dosegli 977 milijonov dinarjev zaslužka in presegli plan v primerjavi z lanskim letom za 248 odstotkov! Višji je bil tudi čisti dohodek – za 278 odstotkov.

Pri založbi Addison-Wesley v Readingu, Massachusetts, ZDA, je izšla knjiga PROLOG ZA PROGRAMIRANJE V UMETNI INTELIGENCI (Prolog Programming for Artificial Intelligence) doktorja Ivana Bratka, ki dela kot vodja laboratorija za umetno inteligenco na inštitutu Jožef Stefan v *Ljubljani*. Po sodbi strokovnjakov lahko uvrstimo Bratkovo knjigo po kvaliteti med šest najboljših s tega področja na svetu.

V občini *Vič*, ki sodi med pet občin mesta *Ljubljane*, so se zavzeli za razvoj domače obrti na območjih vasi v Polhograjskih Dolomitih in Krimske planote, kjer se kmetje že dolgo ukvarjajo z njo. Za številne kmete so pomembne dopolnilne dejavnosti v obiri, kmečkem turizmu in gozdarstvu.

Na 11,5 ha vinogradov na *Malem vrhu* nad Bušinjso vasjo, ki je last 25 lastnikov, so pod vodstvom metliške pospeševalne službe izvedli rigolanje, zložno gnojenje in apnenjenje. Obnovljene vinograde so zasadili z novimi trtami. Nekaj denarja so dobili iz republiškega sklada za agromelioracije, od *Ljubljanske* banke v obliki ugodnih kreditov, del pa so prispevali sami.

Najsodobnejši hotel Dobrna, skrit med poletnim zelenjem

kmetijskih površin na Primorskem, dolgo 174 metrov. Pregrada bo zapirala potok v nenaseljeni, nerodovitni dolini in zalila 82 hektarjev zemljišč. Jezero bo vsebovalo 6,8 milijona m³ vode, kar je približno enako zaježitvi hidroelektrarne na Soči pri Solkanu.

Na *Bledu* je potekalo v prvi polovici maja 19. mednarodno pisateljsko srečanje, na katerem se je zbralo 50 pisateljev iz 19 držav in Jugoslavije. Letošnja osrednja tema razgovorov je nosila naslov »Kulturna identiteta malih narodov«. V razpravi se je izluščila misel, da dandanes lahko obstoji mali narod med tekmo velesil le tako, da najde v sebi dovolj moči, in kljubuje s svojo notranjo trdnostjo. Brez manjšin bi pa bil svet le brezoblična masa.

Izvršni svet mesta *Celje* je sprejel osnutek odloka o zazidalnem načrtu »Gospodarska cona vzhodno Trnovlje I«, za območje, kjer že imajo svoje prostore podjetja Petrol, Dinos in Gradis. Zazidalni načrt predvideva, da bodo najprej regulirali Vzhodno Ložnico in nato zgradili podaljšek do Bežigradske ceste. Zasadili bi naj več drevoredov in ohranili sedanji hrastov gozd.

Henigman iz *Dolenjskih Toplic* slavi letos 40-letnico ustanovitve, hkrati pa poteka 80 let, odkar so tu osnovali prvi pevski zbor.

V *Luki Koper* so do srede maja presegli lansko raven prometa za 3 odstotke, kar je manj, kot so načrtovali. Obseg kontejnerskih prevozov so v primerjavi z lanskim letom povečali za 18 odstotkov, kar gre na račun sodelovanja z Avstrijo, zlasti, kar zadeva promet z lesom, kjer se je promet povečal kar za 52 odstotkov. Tem količinam pa ne sledijo enakovredno tudi finančni rezultati poslovanja.

Na *Kozjanskem*, ki sodi med nerazvita območja Slovenije, bo letos delalo 12 mladinskih delovnih brigad, ki bodo gradile vodovode, elektrificirale vasi in meliorirale zemljišča. Skupaj naj bi opravili 70.000 normiranih ur, dela pa bodo veljala 80 milijonov dinarjev.

Tovarna avtomobilskih gum Sava *Kranj* načrtuje za leto 1987 295.000 gum. S sodobnejšo tehnologijo bodo začeli izdelovati »strmoramenske« gumbe brez zračnic ter večje dimenzije gum. Tehnologijo zanje bodo uvozili iz avstrijskega Semperita, enega naj-

Na sejemskega prostora v Mariboru je bila od 8. do 18. maja razstava 4. teden slovenskih vin. Zastopana so bila vsa slovenska vina, vrsto prireditve pa so obogatili s prikazom kmečkega turizma, prikazali so vinarsko in kmetijsko opremo ter aktivnost kmečkih žena, ki skrbijo za ohranjanje tradicij na podeželju tudi s kulinariko. Prvič so na sejmu sodelovali tudi zasebni vinarji.

V začetku junija je bil v Mariboru sestanek jugoslovanske komisije za satelitsko televizijo v okviru Jugoslovanske radiotelevizije. Predlagali so, da bi zbrali štiri satelitske programe. Zanimanje za kabelsko televizijo je izredno, saj se je samo v enem tednu prijavilo na gradbene odbore 2500 Mariborčanov. RTV Ljubljana bo pospešila akcijo za sklenitev dogovorov s producenti satelitskih televizijskih programov.

V občinah Novo mesto in Metlika so bili najuspešnejši v dolenjski regiji pri izvozu v prvih treh mesecih letošnjega leta. Izvoz na konvertibilna tržišča so najbolj povečali v podjetjih Beti, Novoteks, šentjernejski Iskri Hipot in Iskri Tenel Novo mesto, v IMV in Tovarni obutve. Na Dolenjskem se je povečal izvoz v primerjavi z letom 1985 za 59 odstotkov.

Ekonomska cena za dojenčke v jaslilih v občini Novo mesto znaša 41.151 dinarjev, za otroke od dveh do sedmih let pa 29.033 dinarjev. Po sporazumu o socialnovarstvenih pravicah pa prispevajo starši za otroka v vrtcu 35 odstotkov dohodka na člana družine. Ker je v novomeških vrtcih večina otrok iz socialno šibkejših družin, bodo starši povprečno prispevali za otroka od 7.140 do 9.430 dinarjev, ostalo bo k oskrbnim stroškom prispevala skupnost.

V Portorožu se je sredi maja zbralo 85 članov mednarodne organizacije za delavski turizem evropskih železničarjev – FIATC, ki povezuje 20 evropskih in sredozemskih držav, skupno okoli poldrugi milijon evropskih železničarjev. Dogovorili so se o organizaciji počitnic in potovanj za železničarje in o izmenjavi počitniških storitev med železniškimi organizacijami iz posameznih držav.

Viljem Garmuš, ravnatelj Gozdarskega šolskega centra v Postojni, ki že 25 let dela pri vzgoji poklicnih gozdnih delavcev in gozdarskih tehnikov, je dobitnik letošnjega Jenkovega priznanja. Dobil ga je za svoj veliki prispevek k vsestranskemu razvoju izobraževanja v gozdarstvu, za uspešno povežavo šole s prakso in združenim delom in za uspešno vodenje centra.

V Savinjski dolini se vse bolj uveljavlja sajenje hmelja s strojem, zlasti v Hmezadovi delovni organizaciji Kmetijstvo Žalec. Po sedanjih tehnologijah lahko na enem hektarju vzgojijo okoli 45.000 hmeljskih ukoreninjenec, prej pa so jih le nekaj več kot 20.000.

Gospodarstvo občine Slovenske Konjice je poslovalo v prvem tromesečju letošnjega leta brez izgub. Kljub težavam so izvozili za 42 odstotkov več kot

V klavnici v Kočevju – nastajajo kranjske klobase (foto: Janez Zrnc)

lani v enakem obdobju. Vrednost celotnega izvoza je bila 2,4 milijarde dinarjev, lani pa 1,7 milijarde. Na konvertibilni trg so izvozili za 2,2 milijarde dinarjev proizvodov.

Na 100 aktivnih zavarovancev v Sloveniji je lani prišlo 31,3 upokojenca, v letu 1990 pa jih bo na 100 že 34. Lani je bilo v Sloveniji 311.000 upokojenec, od tega 137.000 starostnih, 68.000 invalidskih, 70.000 družinskih ter 36.000 upokojenec-kmetov.

Gasilci v Socki so slavili konec maja 55-letnico obstoja. Do te obletnice so v Socki obnovili gasilski dom in dozdali nove garaže. V društvu je zdaj 90 članov, vodita pa ga predsednik Danijel Majcen in poveljnik Janko Majcen.

V delovni enoti Erine temeljne organizacije kooperantov Kmetijstvo Šoštanj na Turnu pričakujejo letos 50 ton pridelka sadja in silažne koruze na 12 hektarjih. Porušili so dotrajano sušilnico in na istem mestu nameravajo zgraditi večnamenski objekt z garažami.

Sestavljena organizacija združenega dela Gorenje v Titovem Velenju predvideva, da bo letos začela s 16 novimi naložbami v skupni vrednosti 16,5 mi-

lijarde dinarjev. V ta namen so iz 15% amortizacije in 30% akumulacije zbrali skoraj 1 milijardo 350 milijonov dinarjev. Od 16 novih naložb jih bo največ v Gorenju Gospodinjski aparati, po dve v Gorenju Tiki-Ljubljana, Gorenje Muta, po eno naložbo pa bodo vložili v Gorenje Procesna oprema, Gorenje Servis, Gorenje Elrad Gornja Radgona, Gorenje Elektromotori Djakovica in Gorenje Mural v Murskem Središču.

V občini Trebnje so izvolili novi izvršni svet. V njem je pet članov z visoko, šest z višjo in dva z nedokončano višjo izobrazbo. To so: Franci Bartolj, Stane Camloh, Janez Dulc, Jože Godnjavec, Silvo Perpar, Mihaela Peskar, Francka Primožič, Ladica Rečnik, Tone Rugelj, Jožica Strmole, Niko Vranešič in Jure Žlajpah. Sekretar izvršnega sveta bo Alfonz Tratar.

V Trnovljah pri Celju ima zasebno pekarno Ema Geršak, vdova po pekovskem mojstru Francu. Franc Geršak je bil rojen v Kozjem, kjer se je izučil za peka, se z Emo preselil na Notranjsko in Dolenjsko in v Dobrno, nazadnje pa v Trnovlje. Njihov kruh slovi kot najboljši v Celju, delajo ga po posebnem receptu in dvakrat vzhaja. Ema Geršak ima 90 let in je najstarejši pekovski mojster v Sloveniji.

Kovinska industrija KIV Vransko, se je združila v aprilu s kovinarskim obratom INDE in pridobila 17 novih članov, tako da jih štejejo zdaj 115. Združili so se zaradi enakega proizvodnega programa, večjega obsega proizvodnje, donosnejšega načina poslovanja in organizacije dela. Izdelujejo kotle za lesene odpadke, trajnožareče peči na trda goriva, dozirne naprave za lesno industrijo, kovinske konstrukcije, hidroforje za ladje in odsevalne ter odpraševalne naprave.

V občini Žalec so ob vprašanjih o obrti predlagali, da bi zasebniki odprli svoje trgovine v vseh krajih, razen v večjih središčih, kot so Prebold, Šempeter, Vransko, Petrovče, Polzela in Žalec. Temu predlogu nasprotuje »Savinjski magazin«, ki je nosilec osnovne preskrbe v občini. Trdi namreč, da se bo poslovanje podvajalo, izgube pa povečale. Savinjski magazin je zagrozil, da bo zaprl vse trgovine, ki poslujejo z izgubo, v krajih, kjer bi prenehal prodajati zasebnik, ne bodo več obnavljali trgovin. Sedanje trgovine Savinjskega magazina so slabo založene in jih odpirajo ob neugodnem času, trdijo kupci. Dolgoročni program celotnega gospodarstva vključuje tudi zasebniške interese kot enakopraven dejavnik nadaljnega razvoja in boljše oskrbe prebivalstva.

Načrt mesta in karta regije: Portorož, Piran

Časopisna delovna organizacija Primorske novice Koper je izdala in založila načrt mesta in karto regije, ki predstavlja topografijo širšega mestnega območja in vsebuje številne informacije.

Karta je natisnjena v formatu 45 × 62 cm, zganjena. Vrisani so vsi kulturno-zgodovinski spomeniki, bencinske črpalke, servisi, restavracije, prodajalne, navedeni podrobni naslovi turističnih agencij, hotelov in pošt. Karta je natisnjena v slovenskem, italijanskem, nemškem in angleškem jeziku. Seznaniti nas tudi z možnostmi za šport in rekreacijo na tem območju. Izšla je v nakladi 10.000 izvodov, dobite pa jo v vseh trgovinah Primorskega tiska, kioskih časopisa Delo za ceno 250 dinarjev. Za informacije se obrnite na: Časopisna delovna organizacija Primorske novice, 66000 Koper, Ulica OF 12, telefon: (066) 23-561.

Prospekt Škocjanske jame

Delovna organizacija Gostinstvo Sežana, ki sodi k TOP Portorož, je izdala nov prospekt Škocjanskih jam, ki se po svoji lepoti lahko kosajo z vsako jamo na svetu, tudi s Postojnsko. Zgibanka je velikosti 10,5 × 21 cm,

opremljena z barvnimi fotografijami in nam pričara enkratne podobe tega kraškega, apnenčastega sveta, jam, kjer kraljujejo kapniki na poti do dvorane Ponvic, ki je osrednja lepota Škocjanskih jam. Tako si je vredno vsakemu Slovencu poleg Postojnske ogledati še Škocjanske jame, saj je v njih nekaj takega, česar ne bo videl nikjer drugje.

Prospekt je izšel v 100.000 izvodih, natisnjen je v slovenskem, angleškem, francoskem, italijanskem in nemškem jeziku. Vse informacije vam posreduje: TOP Portorož, TOZD Gostinstvo Sežana, 66210 Sežana, Partizanska 1, telefon: (067) 73-361.

Novo v zdravilišču Dobrna

Eno najstarejših stavb v zdravilišču Dobrna, »Švicarijo«, ki je bila zgrajena leta 1871, so obnovili v nekdanjem stilu. Vsa zunanost je izraz arhitekture tedanjega časa in spominja na zgradbe zdravilišč po Evropi, kot so Karlove Vary na Češkem. Tudi notranjost stavbe in oprema bo odsev takratnega časa. Objekt, ki je nosil doslej ime »Depandansa Zagreb«, bo tako pridobil nazaj svoje prvotno ime. Stoji nedaleč stran od starega Zdraviliškega doma, kjer je tudi prvotni izvir zdravilne vode s pokritim bazenom. Drugi, novi izvir, napaja sodobni hotel B kategorije Dobrna. Tudi v njem je bazen dimenzije 12 × 18 m, temperatura vode v njem pa doseže 33 °C.

Konec junija je začela v Dobrni obratovati povsem na novo preurejena kmečka gostilna Triglav, v njej dobijo gostje vse vrste redkih domačih jedi in pristna slovenska vina.

Število tujih gostov v Zdravilišču Dobrna se je zelo povečalo. Leta 1984 se je mudilo v Dobrni 8.883 tujih gostov, leta 1985 pa že 15.665. Od 1. 1. od 31. 3. 1985 pa je obiskalo Dobrno 2.042 gostov, letos, 1986, v istem obdobju pa 3.182. Tuji gostje se zelo radi vključujejo v 14-dnevne kure za znižanje telesne teže, ki so združene z dietno prehrano in kopelmi ter masažami (cena: 188 zahodnonemških mark). Masaže, elektroterapije, fango kopeli pa so priporočljive tudi za zdrave obiskovalce. Združujejo jih z igranjem tenisa, telovadbo in teki na trim stezi ter sprehodi.

Vsako soboto pripelje v Dobrno avtobus, ki vozi na relaciji Nürnberg–München–Dobrna in je pod okriljem turistične agencije Reisebüro Müller.

LETOŠNJE CENE: Hotel Dobrna (B kat.) od 1. 5. do 15. 10. 1986: v enoposteljni sobi 50, v dvoposteljni je 84 mark (prenočevanje z zajtrkom). Penzion za osebo v enoposteljni je 65, v dvoposteljni sobi pa 57 mark. V garni hotelu »Švicarija«: 47 in 74 mark, za penzion pa 60 in 52 mark. Informacije: telefon (063) 778-023. Telex: 33-817 YU DOBRNA.

Jugoslovanske črpalke z bencinom brez svinca

Turistična zveza Jugoslavije in Avtomoto zveza Jugoslavije sta izdali zgibanko za tuje voznike osebnih avtomobilov. Na shemi Jugoslavije so označene črpalke, kjer prodajajo neosvinčeni bencin od 15. marca in 1. avgusta dalje. Zgibanka posreduje tudi informacije o nakupu bencinskih bonov za turiste in čas, ko so črpalke odprte. Izšla je v nakladi 50.000 izvodov na angleškem, nemškem, italijanskem in francoskem jeziku. Dobite jo v turističnih agencijah, na mejnih prehodih, večjo količino pa na naslov: Gospodarska zbornica Slovenije, 61000 Ljubljana, Streliška 1a, telefon (061).

Gostilna »Pri Kuklju« v Velikih Laščah

PETER SKOBERNE

Dolžanova soteska

Med slovenskimi soteskami je nekaj posebnega Dolžanova soteska v Karavankah. Prav lahko jo najdemo, saj se le zapeljemo po cesti iz Tržica skozi naselje Slap proti Jelendolu. Dolina se kmalu zoži v kratko, a divjo sotesko, ki jo je izdolbla Tržiška Bistrica v paleozojske apnenice in kremenove konglomerate. V Sloveniji ni razgaljenih mnogo kamnin iz starega zemeljskega veka (paleozoik), zato so ti skladi permijskih apnencev, starih 280 do 247 milijonov let, že prva znamenitost Dolžanove soteske.

Pogled nam priklene živahna Tržiška Bistrica, ki se peneča prebija čez skalne ovire v ozki soteski, kjer se je cesta morala umakniti v predor. Nad bobnečo rečico bomo morda zagledali vodnega kosa, ga spoznali po značilnem letu, mnogo preprosteje pa je občudovati alpske predstavnike, ki naseljujejo skalne stene soteske. Najbolj opazni so na primer avrikelj, rumeno milje, gorski srobot, marjetičastolistna nebina in slečnik.

Zanimivi so tudi skalni stolpi – Kušpergarjevi turni – nad levim bregom soteske. Tu se preizkušajo in nabirajo izkušnje alpinisti. Na nasprotni strani pa že od daleč opozarja nase Borova peč. Kakor pričakujemo po imenu, prevladuje na pomolu kremenovih konglomeratov rdeči bor, v zeliščni plasti pa je največ šotnega mahu. Ta rastlinska združba je v Sloveniji izjemna.

Dolžanova soteska je postala mednarodno znana po letu 1897, ko je geolog E. Schellwien odkril v permijskih apnencih izredno veliko okamenin. Sprva je bilo odkritih 81 vrst ramenonožcev, od tega kar 21 novih vrst in 4 podvrste. Do danes se je vedenje o okaminah Dolžanove soteske močno izpopolnilo, nove raziskave pa obe-tajo nova spoznanja.

Leta 1983 je Društvo prijateljev mineralov in fosilov iz Tržica speljalo po Karavankah geološko transverzalo, ki s tablam in vodničkom opozarja na geološke in paleontološke posebnosti ob poti. Kar šest opazovalnih točk je na območju Dolžanove soteske. Leta 1985 so na koncu soteske postavili velik most, s katerega se sicer lepo vidi v najožji del tesni, po drugi strani pa kazi izgled naravne znamenitosti.

Od mostu se odpravimo po cesti skozi tunel in po dobrih sto metrih, ko

se začne cesta dvigovati v desno, zavijemo levo na mostiček. Z njega je lep pogled na mogočno slapišče Tržiške Bistrice. Ob desnem bregu se po komaj opaznih ostankih steze prebijemo do opazovalne točke geološke transverzale. Na skalah ob obrežju so okoli 5 mm velike bele lise. Ko jih pogledamo od blizu, spoznamo lupinice *Pseudoschwagerine*, fosila, ki ga najdemo le tukaj.

Po isti poti se vrnemo do konca soteske. Stara pot je na istem mestu, kot je sedaj most, prečila Bistrico z majhno brvjo – Hudičevim mostom. V začetku stoletja je baron Born dal izkopati predor in speljati cesto do svojih obratov Puterhof v Jelendolu.

Na območju Dolžanove soteske je tudi spomenik NOB. Pri predoru se odcepi steza do obnovljene tehnike Kokrškega odreda.

Tako lahko na majhni razdalji spoznamo veliko zanimivega, ogled Dolžanove soteske pa priključimo planinskemu izletu na katerega od vrhov v tem delu Karavank.

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Ančka Tomšič

1
Domačija pod Kremžarjevim vrhom,
Zah. Pohorje

2
Pogled s Šmarne gore na Medno in
Medvode

3
Trenta, spravilo sena

4
Koritnica, »V koncu«

5
Perati pod Matajurjem

2

1

RODNA GRUDA

english section

1130327

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/II, 61001 Ljubljana, Slovenija, Yugoslavia | Tel. (061) 210-716
Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana | Editor: Jože Prešeren | English Translations: Milena Milojević-Sheppard,
M. A. | RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 8 and 9 are published together as a double issue. | Yearly subscription
for overseas countries is 11.—U. S., 13.—Canadian or 13.—Australian dollars. | Payment can be made direct to our Account
No. 50100-620-107-140-727001-58963/47 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica« — in a registered letter.

Letters to the Editor

HERITAGE TOUR '85

Dear Editor:

My letter is long overdue but I seem to let things get ahead of me. First off, I wish to thank you and your countrymen for having us as the first participants in the "Heritage Tour". It was a grand tour and the country is indeed, lovely. Also it is always good to get back to see the relatives and realize that from this place one has come. The Yugoslavs are all delightful people.

Secondly, I wish to thank you for your concern as to whether or not we were related to Judy Resnik who perished in the terrible mishap of our Challenger rocket. We are not related. Judy Resnik, the astronaut, comes from Akron, Ohio, which is about 50 miles from our home. We do not know her and have never met any of the Akron, Ohio Resniks. However, we were heartbroken with the unfortunate accident as all Americans and indeed, the world. It was terribly devastating for our space program. However, as always, we shall continue onward. In honor of Miss Resnik, a crater on the moon will be named the *Resnik Crater*.

Now back to our wonderful summer tour of Slovenia and parts thereof. Everyone enjoyed himself tremendously and so it is difficult to make a good thing even better. But I shall try to tell you of some of the things that would have perhaps made it better for Mr. Resnik and myself. I cannot really speak for the entire group and you can evaluate my thoughts as you deem fit.

I felt the tour was a little too long. I would have rather stayed overnight in one motel for 2 or 3 days, rather than pulling up bag and baggage every night. I think that most places in Slovenia can be reached by auto in about 1 ½ to 2 hours, therefore, we really did not need to go from place to place so quickly. I fear Americans travel with far too much luggage and it is a drag packing it up each night for another day of travel. That's one small point.

A Charming place was the old villa we stayed in near Bled. I have forgotten the name, but it is the villa where we stayed one of our famous "mock weddings". We do this periodically on our trips. Jadran is known for making up their own fun. The food here again was excellent. I always tell all of our friends who have not been to Europe that I have NEVER HAD A BAD MEAL IN YUGOSLAVIA! That is the absolute truth. Yugoslav cooks are the very best.

Hotel Otočec was marvellous, too. And the old mill that we ate in favored us with wonderful trout for dinner. Good wine, good bread, and they permitted me to take a menu home to show our friends. Again, they would not accept payment for it. It makes a grand souvenir and I have shown it to our friends. We also had a nice treat that evening as there was an outdoor dance with an American-sounding orchestra. We quickly became acquainted and danced the crazy rock-n-roll like everyone else. You must admit, it is excellent exercise.

As to our guides? How can I tell you how grand they were and how

we appreciated having them with us? Such cordial people. They put up with all of our idiosyncracies and joined in with our frivolities. They added so very much to our tour. You must thank them all again for me. One thing that I appreciated so much is that they all appreciated good music. Music — the universal language. The guides simply became part of our "Jadran Family". We sang and laughed together for 21 days.

Yugoslavia is a beautiful country and it has many riches in its forest wonderlands and old or perhaps ancient art works. I simply loved Predjamski Grad and the tapestry works in Ptuj. They are priceless! I do not know too much about tapestries, but I do know that the quality of your tapestries is the best I have ever seen. Priceless! You could probably get an evaluation of them from chisties' in New York City. They are an immense auction house that deal only in the finest of antiquities anywhere in the world.

I am going on and on and the hour draws late. We look forward to seeing Yugoslavia again soon and we always have the loveliest of things to say about it to all of our friends. And certainly we enjoy the art songs and folk music the most. My husband joins me in extending to you a heartfelt thank — you until we see you again.

Betty Resnik, Euclid, Ohio, U.S.A

Dear Sirs:

It's that time of the year to renew my subscription for the Rodna Gruda. I will send you a money order to run for another year. It's

really nice to see color pictures of my parents' country. I have been there 4 times in the last 10 years. But as things are today with the activity of the terrorists blowing up

people and planes I think I will stay at home. But I really enjoy your magazine.

Charles Vanats, Bulger, PA, U.S.A.

„ISKRA'S“ COMPUTERS IN ITALY

A contract about cooperation has been signed by the representatives of „Iskra-Delta“ and the Italian firm „Infodata“. The initial value of the contract is 5000 million lira. According to this contract, „Iskra“ will begin delivering to this Italian firm, whose head-office is in Trieste, the basic materials for manufacturing the Triglav, Partner and Delta 800 computers. The computer, which will be assembled in Trieste, will be sold by the firm „Infodata“ as products „made in Italy“.

Business News

SLOVENIA'S BIGGEST EXPORTERS

A list enumerating the two hundred Slovene working organizations which have, according to data supplied by the National Bank of Slovenia, achieved the greatest successes in exports was recently published by the magazine „Gospodarski vestnik“ (Economic Herald) of Ljubljana. The first twentyfive places on this list were taken by the following Slovene enterprises:

1st: „Iskra“ of Kranj, 2nd: „Uniles“, 3rd: „Slovenija papir“, 4th: „Slovenijales“, 5th: the Steelworks of Slovenia, 6th: „Gorenje“ of Velenje, 7th: IUUV (the leatherworks of Vrhnika), 8th: „Kema“ of Maribor, 9th: „Kemija“ of Ljubljana, 10th: „Mercator-KIT“ of Ljubljana, 11th: „Emona“ of Ljubljana, 12th: „Krka“ of Novo mesto, 13th: „Lek“ of Ljubljana, 14th: „Combined Manufacturers of Mechanical Engineering Equipment“ of Ljubljana, 15th: „HP“, the combined food-manufacturing enterprise, of Ljubljana, 16th: „Mura“ of Murska Sobota, 17th: Railway Enterprise of Ljubljana, 18th: the Forest-Timber Enterprise of Bled, 19th: „Unial“ of Maribor, 20th: MTT, the Maribor Textile Factory, 21st: TAM, the Factory of Vehicles and Engines, of Maribor, 22nd: the Celje Zinc-Works, 23rd: Adria Airways, 24th: „Sava“ of Kranj, 25th: „Timav“ of Koper.

1986 PRODUCTION OF MOTOR-CARS AT IMV, NOVO MESTO

In 1986 it is planned that a total of 45000 cars will be manufactured at the IMV Plant of Novo mesto. Fortytwo thousand of them will be Renault 4's, and three thousand will be 18's. Although the number of workers in the plant was reduced last year, on average, by 170, nevertheless production targets were successfully achieved — a total of 37,600 Renault 4's. In 1985 the IMV Plant manufactured a total of 28,900 Renault 4's for its French partner,

whereas in 1986 a total of 32,000 will be exported to France.

NEW ORDERS FOR NUCLEAR-PLANT PUMPS

At the end of 1985 a contract about the delivery of 9 pump assemblages was signed between the Soviet Union's orderer, »Atomenergoproekt“ of Moscow and Litostroj of Ljubljana. This contract forms part of a larger programme of cooperation concerning international specialization and cooperation and the reciprocal delivery of equipment for nuclear power-stations, for the period 1981—1990. On the basis of this agreement the Litostroj factory will manufacture a total of 78 such pumps for the countries of Eastern Europe: 9 for Bulgaria, 3 for Poland, 6 for East Germany, 9 for Romania, 6 for Czechoslovakia and 45 for the U.S.S.R. So far contracts for a total of 21 pumps have been signed, 3 for Bulgaria, and 18 for the U.S.S.R. It is expected that the contract for three more pumps for Bulgaria will be signed shortly. The value of the orders so far placed by the orderer from the Soviet Union amounts to 3,075,300 exchange dollars.

TRACTORS TO BE SOLD TO THE U.S.A. LIKE THE YUGO?

It is planned that by the year 1990 up to 39% of all tractors manufactured by IMT of Belgrade, our largest tractor manufacturer, should be exported. Out of a total of 49,200 tractors, 19,500 should be exported, 15,000 of them to the U.S.A., Great Britain, France, West Germany and Austria. At the end of the middle-term period exports should have reached a value of 84.7 million dollars. Recently an American delegation visited the IMT factory and stated that they were ready to sign an exclusive contract for the sale of 10,000 tractors in the U.S.A. in 1990. Like the „Yugo“ car, this tractor would be a real Yugoslav product. About 70 enterprises would cooperate by making parts of the tractor, and about 100 would deliver materials.

“Slovenes in the World” -An Exhibition in Ljubljana

During February and March an interesting exhibition of works from the archives of the National and University Library („NUK“) in Ljubljana was on exhibition at the Ivan Cankar Conference and Cultural Centre. The exhibition was entitled „Slovenci v svetu“ („Slovenes in the World“). It contained numerous picturesque representations of Slovene lands and of the world on old maps belonging, mostly, to the National and University Library.

Some of the maps are the oldest existing ones showing parts of the world and Slovenia.

The exhibition included works by well-known travellers, our fellow-countrymen, who, many centuries ago, described their experiences and impressions. It is about these that Jara Dolar has written in the introduction to the exhibition catalogue.

Was it a passion for travel and adventure, to see foreign lands, that, back in the first decades of the

Twelfth Century, our fellow-countryman **Herman from Carinthia** set out into the wide world? Or was it a lust for knowledge which attracted him to Spain, to Toledo, where, after the expulsion of the Moors (the "rekonkvista") a great deal of knowledge was left behind in the abandoned libraries of Toledo. Was he already aware of this role as a mediator between East and West? It is proved by the works which he translated from the Arabian (including Greek originals which are lost today), as well as his original philosophy which was published in his work "De essentiis" ("About essential matters"), that he had actively entered into the scientific thought of the Arabs and passed it on faithfully.

Herman of Carinthia was certainly one of those responsible for helping Christian Europe to begin catching up culturally, after being behind for many centuries, with the Arabs. However, he was not the only one to be attracted by foreign lands.

There were many Slovenes among the pilgrims of the Middle Ages. They took part in pilgrimages not only for sincere Christian reasons, but also out of a sense of adventure. They went on pilgrimages to Kompostelo, Rome and to the Holy Land. Among the manuscripts in the archives of NUK is a modest work entitled "Peregrinaciones terre sancte que a modernis peregrinis visitantur" ("Pilgrimages to the Holy Lands visited by modern pilgrims"). It is dated 1438.

The incunabulum of Bernard de Breidenbach entitled "Peregrinatio in terram sanctam" ("Pilgrimages to the Holy Land") dates from the end of the Middle Ages, (between 1490 and 1493). It is interesting for a number of prints from wood engravings, including one of Poreč, which was one of the stops on the pilgrimage.

Both works, which came from the libraries of the famous monasteries of Pleterje and Bistrica, prove an early interest in pilgrimages.

Today it is hard to imagine everything that, on their return, these pilgrims had to tell about the wonders of foreign lands. We only have a few traces in the old legends (e.g. in the story about the pilgrim to Compostela).

However, a lot more was written down by diplomats who visited foreign courts. The most famous among these early diplomats was **Žiga Herberstein**, from Vipavec

(1486—1566). His work "Rerum Moscovitarum Commentarii" (An account of matters in Muscovy"), dated 1549, was published in many editions, and translated into German, Italian, Czech and French. The most recent edition was published in 1929. I. Glonar wrote that "in these records Herberstein opened up Russia to the scientific world."

Benedikt Kuripečič (Curipeschitz, dates of birth and death unknown), a subject of the Bishopric of Ljubljana, from Gornji Grad, was also in the diplomatic service. It was Nikolaj Juričič and Jožef Lamberg who hired him as a Latin interpreter for the mission in Constantinople. It is interesting that in Constantinople (today's Istanbul) a knowledge of Slovene helped Kuripečič (similar to the way in which it helped Herberstein in Moscow). They had to discuss matters in Serbocroat, which was well understood by the Austrian diplomats, too. His work "Itinerarium Wegrays Kü, May potschafft gen Constantinopel zu dem Türckischen Kayser Soleyman 1530 (an account of a journey of the imperial mission to the Turkish Sultan) is a kind of travel diary, with very witty observations. His other work "Eine Disputation zweier Stallbuben" ("A dispute between two stable-boys") was, according to A. Pirjevec, among the best works about the Turks at that time.

Reports from missions in different parts of the world represent a special chapter among older documents written by Slovenes. They sometimes contain interesting accounts of foreign lands, customs and people. However there is very little data about the oldest documents.

Auguštin Hallerstein (1703—1774) was not Slovene by birth, although he was born at Mengeš, and went to school here. However, among all our fellow-countrymen who lived abroad, Hallerstein climbed perhaps the highest. He became the president of the Chinese Tribunal of Astronomy. Only a few of his interesting letters have been preserved in Slovenia.

Ignatius Knobleher can be considered an important explorer on a world scale. He was the first white man to reach the source of the White Nile. He described his journey in the book "Potovanje po Beli reki" ("Journey along the White River"), which was published by V. F. Klun in 1850, two years before the first German edition.

Friderik Irenej Baraga (1797—1868) and **Franč Pirc** (Pierz — 1880) were missionaries among the American Red Indians. They described their customs in two little books. Whereas Baraga published a grammar and dictionary of the Chipev language, and several books in the Chipev and Otav languages, thus helping white men to work among the Indians, Pirc carried out a lot of useful practical work among the Indians. He taught the Indian hunters, who had been badly exploited by fur traders, agriculture and the growing of fruit. The work of both missionaries gave the exploited Indians strong social support.

"Spomini starega Slovenca" ("Memoirs of an old Slovene"), which was written by **Andrej Pajk**, who took part in Napoleon's March on Moscow, had been described by M. Rupel as a "characteristic document of a Slovene man in a turbulent period of history many years ago." It was edited for publishing by Josip Jurčič. The descriptions of the suffering of Napoleon's soldiers are still today deeply moving.

Back in the Twelfth Century, **Herman of Carinthia** had to call his homeland by the nearest well-known region Dalmatia, since in the West people would not know where Carantania was. In spite of this, towards the end of the Middle Ages the knowledge of Slovene lands became more widely-known. Among the travellers who journeyed through today's Slovenia, the most famous was **Enea Silvio Piccolomini**, later Pope Pius II. In his letters, particularly in the work "De situ Europae", he mentions details about Slovene lands several times, although not always quite objectively.

The details supplied by the exhibited atlases and atlantes are more objective.

Jaro Dolar

Kamnik - A Town of Tradition and Modern Vision

There are several ways in which the town of Kamnik — the “pearl at the foot of the Kamnik Mountains” — can be introduced. By the beautiful natural environment by which it is surrounded, by its rich economic and cultural tradition, by its cultural monuments, by its interesting present state, or by the everyday life and holiday festivities of the inhabitants, and their efforts to open up the town to the world, while maintaining its traditional characteristics.

Today Kamnik is one of Slovenia's smaller towns, but it has a rich historic past. This was partly due to its specific geographical position, which today is only of touristic importance. The town of Kamnik is situated in Central Slovenia, north of Ljubljana beneath the Kamnik Alps, at the point where the rivers Kamniška Bistrica and Nevljica flow into the Ljubljana Plain. Kamnik is twentytwo kilometres from Ljubljana, twentyfour kilometres from Kranj, and fiftyseven kilometres from Celje.

Kamnik's specific geographical-strategic location gave the town a special role in the Middle Ages, whereas in ancient times a secondary Roman road ran past Kamnik. The medieval urban settlement sprang up next to the cross-roads of important trade routes. The people of Kamnik, known as “cives Steynenses” were first mentioned in preserved written documents in the year 1229. This proves Kamnik's status as a town at that time. It was the most important town of Kranjsko (Carniola). Later it was to be the only town apart from Ljubljana to be represented in the provincial assembly. It was the Emperor Charles IV who gave to the town extensive forestland in the valley of the Kamniška Bistrica river. These rights, which were held by a special institution, known as the Citizens' Corporation, were maintained up until the Second World War. This corporation gave the citizens economic privileges and strengthened their awareness of social differentiation.

Both trade and craftsmanship were very important for the development of the town. For a number of centuries the externally most im-

portant industries in Kamnik were, apart from iron-working, pottery, cloth-making and leather-working (shoe-making). There were guilds of smiths and other metal-workers, as well as of shoe-makers, leather-makers, tailors, bakers and small-shopkeepers. Apart from crafts and trade, the economy of the town of Kamnik also depended on the land, since the citizens and various brotherhoods owned a lot of land in the vicinity of the town.

The high degree of development of crafts and trade in medieval Kamnik was reflected in culture, too, some of whose traces can be still seen today, and in education — the town had its own school. As a centre of numerous parishes, Kamnik was important from the ecclesiastical-administrational point of view, too.

The strength of the town of Kamnik began to diminish due to natural disasters and the redirecting of traffic to Črni graben. In 1727 the old Roman road, which ran via Trojane, avoiding Kamnik, was finally renewed. The diverting of traffic past Kamnik resulted in the weakening of the latter's economic position, whereas in the field of culture at this time the town retained its greatness: it was particularly important in the field of music, as well as, to some extent, in that of linguistics, too.

The economic, and simultaneously cultural rebirth of the town of Kamnik began during the second half of the Nineteenth Century. In 1851 the state offices were moved from Mekinje, so that Kamnik became the main town of the district (named, up until the end of the first world war: “okrajno glavarstvo”, and after the war: “sedež sreza”). The industry which began to spring up at this time was based on the old craft tradition. The first factory to be built was the gunpowder factory, and soon after this other branches of industry sprang up: cement-production, metal-working, food processing and the leather industry.

Industrial growth was connected, as elsewhere, with the awakening of national consciousness. The so-called national societies were of

great significance, and there was much interest in everything which could be designated “national” (“narodno”). As elsewhere, national costume was given special attention. By dressing up in national costume for various events and processions the citizens of Kamnik stressed their national awareness. Not only was national costume generally popular, but at the end of the nineteenth century people began to collect them as a “national treasure”.

The awakening of national consciousness was also evident in society life. As the first Slovene cultural society established in 1868, the Kamnik reading-circle (“čitalnica”) was an expression of resistance to Austrian Germanism. It was in 1882 that the first Slovene singing society “Lira” was established from the society's members, a fact which the people of Kamnik were very proud of.

During the second half of the Nineteenth Century Kamnik became famous for tourism. Visitors from all parts of Austro-Hungary used to visit Prašnikar's Swimming-Pool and Health-Spa, where the well-known Kneipp method of treatment was used. This was at the same time the entertainment centre of the town. The beautiful countryside, with lots of possibilities for walks and trips, was attractive for tourists, and big efforts were made to attract tourists by advertising. The railway between Kamnik and Ljubljana, which was completed in 1891, was also of considerable importance since it provided a direct connection with the provincial centre.

The years between the two world wars brought important changes to Kamnik. After the First World War, the new state of Yugoslavia was founded. The health resort at Kamnik had been ruined by war damage, and industrial development had begun. The result was that Kamnik began to lose its prominence as a tourist centre. Nevertheless, the town remained a centre for trips to the mountains, and also attracted people from the surrounding area to see the cultural attractions of the town. In 1930 a special society was established to look after the needs of foreign tourists in Kamnik (accommodation, travel etc.), which helped to maintain Kamnik's reputation as a tourist centre open for all visitors.

During the first years after the end of the Second World War, Kamnik joined in with the general flow of socio-political, economic and social changes, which found expression in cultural activities, too. As a

Kamnik (photo by Ivan Cimerman)

result of rapid industrialization, new inhabitants were attracted to the town from elsewhere, and the original structure of the population and town itself began to change. The environment changed, too, which meant that there were fewer possibilities for the realization of modern touristic projects.

With the development of socioeconomic relations the general lifestyle of the inhabitants, too, changed, which resulted in a change in their relationship to traditional values. Although Kamnik has not developed into a big industrial town, a number of branches of industry are still of importance: the manufacture of chemicals, metal-working, timber-processing, textile-manufacturing and food-processing. Pottery, too, is of importance, so that the Kamnik wine-cup ("majolica") has become to a greater extent the external symbol of the town.

Tourists are attracted to Kamnik by numerous attractions. Among the most popular are the town's historical monuments, such as Mali Grad (the Small Castle) with its Romanic chapel dating from the Eleventh Century, the Renaissance-Baroque castle at Zaprice, which now contains the town museum, the churches with their great cultural-artistic value, the Sadnikar museum, the Maleš Art Gallery, the old town centre itself and the monuments of more recent years. Another attraction in the nearer vicinity is the church of St. Primož and Felicijan, with its well-known frescoes dating from the year 1504. Plenty of opportunities are available for trips and recreational tourism in the nearby hills and the Kamnik Alps, at the Arboretum of Volčji potok, the

valley of Kamniška Bistrica, and Stari grad (the Old Castle), on top of the hill above Kamnik. There are also a lot of good places to eat and drink in Kamnik and the vicinity.

After the Second World War Kamnik became well-known for certain touristic events, such as the touristic-folklore event known as "Days of National Costume, Folk-

lore and Craft". The decision of the Tourism Society of Kamnik to organize a National Costume Day, first held in 1966, was to preserve the traditional values while enhancing tourism. Towards the end of the nineteensixties promenade concerts were added to the traditional procession, as well as appearances by other folklore groups from other parts of Slovenia as well as from elsewhere in Yugoslavia and outside the latter's borders. General merry-making, too, has become an important part of these events. Various touristic-propaganda and cultural activities, as well as craft fairs, have also been organized.

The spiritual needs of the people of Kamnik are reflected, today, by the town's numerous cultural-artistic societies, which attempt to encompass both traditional and contemporary values, and through its cultural activities the town of Kamnik seeks for deeper roots. As a result of the economic stabilization programme, in Kamnik our eyes have been opened to a number of items of considerable cultural and historical value which, in the everyday struggle for a better standard of living, had remained overlooked for too long.

Slovene Skiers among the World's Best

In the World Cup skiing competition (the most important cycle of competitions when the world championships or Olympic games do not take place), the Yugoslav Alpine Skiing Team finished the season in the same way that it had begun it — with victories. On the one hand, we remember how the double Slalom victory of Petrovič and Križaj resounded throughout the world of sport in December 1985. That was at Sestriero in Italy. But we also recall Bromont, in the province of Quebec, Canada, where our team concluded the 1985/86 (20th) World Cup season with a double victory: Bojan Križaj in Slalom and Mateja Svet in Giant Slalom. A victorious beginning, and a victorious conclusion, and in between a lot of big successes on the skifields of Europe and America.

The number of first-places and medals won by the Yugoslav Alpine skiing team (made up, without ex-

ception, of Slovene competitors and technical experts) surprised even the most enthusiastic supporters and experienced professionals. Eight individual victories (5 by Petrovič, 2 by Svet and 1 by Križaj), and three world-cup medals (Petrovič: gold in slalom, Križaj: silver in slalom, Svet: bronze in giant slalom) — such a triumph had not been planned or even considered possible by our greatest optimists. At the world skiing centres our lads and girls were at the centre of attention: at the start, at Sestriero, then at Madonna di Campiglio, Kitzbuhel, Wengen, in the Tatras, in Norway and Sweden, at Heavenly Valley, and finally at the final at Bromont, as well as, of course, at Kranjska gora here in Slovenia, where in December 1985 a crowd of several tens of thousands of spectators were able to celebrate Petrovič's second victory in the World Cup series, and our second victory so far on Vitranc.

Bojan Križaj — a legend among Slovenian skiers

(photo by Joco Žnidaršič)

That was an unforgettable celebration of our skiing sport, and at the same time a new realization that in Slovenia skiing has the full support of the general public, and there is no fear for the future. It is pleasant to realize that our skiers are real ambassadors of good will

and friendship, and at the present moment only possibly the Avseniks are more popular, whose music can be heard on nearly all skiing-fields not only in Europe but also across the ocean.

Maybe some people will think that our alpine skiers have arrived

at the world summit overnight. However this is not the case, since there was over a decade of hard work behind them. Everything had to be started afresh, because at that time we had just a tradition of skiing, some talent and nothing else. It all began after the world championships in St. Moritz (in 1974), when our young talented skiers began to make a breakthrough, led by Bojan Križaj, who is the only skier from that period still successfully participating in the Yugoslav skiing team. He is still an example followed by many young skiers both in Yugoslavia and in other parts of the world.

First it was necessary to establish the basic conditions for successful sports participation: regular practice supervised by experts, and top-quality equipment. Up until that time our skiers had relatively few practice days on snow, and with respect to equipment and organization the situation of the Yugoslav ski team could in no way be compared even to those of average developed skiing countries. In the modern conditions of skiing talent itself is not enough. Money is needed for training, top-quality equipment, improved organization, etc. All this became available when the so-called YU-SKI POOL was established, which is still fully operative today.

As soon as the basic conditions for work were established, successes began to be achieved. The first milestone, remembered by all our skiers alike, was in 1975, when Bojan Križaj became the European Youth Champion in Slalom. A year and a half after this initial success came our first tenth place in the World Cup, and then in 1980 our first famous victory in the World Cup skiing competition, at Wengen! Up until this year it was Bojan Križaj who, a legend of Slovene and Yugoslav alpine skiing in his own right, had to bear the greatest burden. He it was who made a breakthrough into the top-class skiers of the world, carrying with him many young skiers who tried to emulate him, or at least catch up with him. Up until this year nobody had succeeded. There are two more important milestones: Schladming (the 1982 world championships, Križaj — silver medal in slalom, Strel — bronze medal in giant slalom) and Sarajevo 1984, our excellently prepared Olympic Games, where Jure Franko won for Yugoslavia her first and only Olympic medal so far, the silver medal in the giant slalom competition.

These are the milestones along the road to the world skiing summit, which climbed most steeply upwards in the last winter season. All this time the training of skiers, from the very youngest upwards, has been continually improved and accelerated. Skiing has also become very popular, both in Slovenia and elsewhere in Yugoslavia, and people are willing to make contributions to the work of our successful skiing team.

All the preparations which have to take place prior to the skiing season have to take place outside Yugoslavia, in the summer on glaciers, and in the autumn where new snow has fallen. Unfortunately there are no suitable locations in our beautiful mountains for summer and autumn training.

Today the Yugoslav skiing team is still full of top names, including the veteran Bojan Križaj, Boris Strel (who will be soon retiring), Mateja Svet, who has already won two world cup skiing competitions, and of course, Rok Petrovič, the new top world alpine skier. He became the first Yugoslav to have won the world cup for his brilliant slalom victories this winter. These are

names which are known throughout the world of skiing. The trainers of the "Yugoslav skiing school" are no less famous: Tone Vogrinec, the Gartner brothers and the young ambitious slalom trainer Jože Šparovec. Many other talented young skiers are also developing, such as Katra Zajc, Veronika Šarec, Benedik, Čizman, Žan, Robič, Katja Lesjak. Youth is also the great advantage of our team: Rok Petrovič is 20 years old, and Mateja Svet 17.

We must repeat once again that the road to the world summit in alpine skiing has not been an easy one. The successes which have been achieved are the result of talent, enthusiasm, strong will and self-sacrifice, and, of course, mainly hard work.

And if you should ever have the opportunity to meet our "white musketeers" (at all sports meetings around the world the Yugoslav team has its faithful supporters among our emigrants and their families, as well as our workers living temporarily in other countries) you should remember that they are glad of every handshake and every encouraging word.

Franci Pavšer

Four Hundred Years since the Death of Primož Trubar

In 1986 all Slovenes, both those living in Yugoslavia as well as those living abroad, remember with pride Primož Trubar. At the end of June a grand ceremony was held at Rašica in Dolenjsko where Trubar was born in June 1508, as well as at Derendingen near Tübingen in West Germany, where on June 28th 1586, that is four hundred years ago, he died.

Primož Trubar was literally the first man (primus) of Slovene literacy. If he had not lived we might have had to wait many years for the first two Slovene books, *Katekizem* and *Abecednik*, which he published towards the end of the year 1550. If Trubar had not lived, then certainly somebody else would have come along, but almost certainly not such a zealous, capable and hardworking worker for our mother-tongue.

Trubar had at least three basic personal characteristics which enabled him to be equal to the position which was current four hundred years ago, when our present country was part of a non-Slav country. At that time there were relatively few inhabitants, who were scattered throughout the country. They were mostly farmers and artisans. Communication took place mostly in dialects which are still alive today and approximately the same as they were then (although the Koroško region has been very much reduced in size). There were differences between the different dialects, but with respect to the foreigners occupying different parts of Slovene territory (Germans, Italians and Hungarians) these dialects helped to keep Slovenes together as part of the big family of Southern Slavs and other Slav nations, although at

that time there were neither books and newspapers nor schools which could provide higher education and cultural unity.

Of course, churches and manor-houses had already been built as the centres of ecclesiastical and lay gentry. However there were no books or printed works, just clerks. In this respect the church was nearer to the people, since most of the clergy were Slovene, and it was in fact only they who were able to help develop a more unified mother-tongue. This was because priests often moved from one parish to another, and did not always come from the same dialectal region, so that their sermons and other announcements had to be suited to the people. At the same time they had to speak in a language which would be as clear and easily comprehensible as possible to the majority of their congregations. Of course they had to copy out and translate general prayers and services, as well as sections of the holy scriptures for lessons and the evangelium. Every priest had to rely on his own resourcefulness and skill.

Of course all this was a lot of effort. Each priest made his own notes, in his own handwriting, which he had got used to in the special schools, mostly German and Latin. In some larger towns (even though these towns were small — Ljubljana only had a few thousand souls) there were a few schools, though no elementary obligatory ones. Those who had the privilege of going to school then obtained employment in administrative and similar positions.

It was in those turbulent times, when printing had just been invented, that Trubar grew up. As the talented son of the village miller, he was sent to school first to Rijeka, then to Salzburg and Vienna. In this way he went out into the wide world and got into contact with the new religious and cultural movements. The invention of the printing-press had made it possible for larger sections of the population to obtain an education, which gave added importance to the learning of the mother-tongue. This was just the right moment for Trubar. It was already during his years study of that Trubar had become enthusiastic about Luther's theory of the right to reading and education in one's own language.

As a parish priest serving in various Slovene towns and villages, Trubar took up a stand in favour of both Luther's religious and educational ideas. While doing this he

certainly took into account the practice of other priests, wrote down what he could, translated, himself, from the Holy Bible and from various other German and other documents. And when the new, Luther's faith was not accepted everywhere, giving rise to severe antagonisms and persecutions, Trubar did not stop. Quite the opposite: just at the time when many others similar to him had fled abroad, for instance to the German-speaking areas, and continued their service as priests in the German language, Trubar had taken the step which only the greatest people are capable of: he remained faithful to the Slovene people among whom he had lived, and, since he was not able to be with them personally, he took advantage of the printing-press and sent books, mainly of a religious nature, from Germany to Kranjsko and Koroško. These books were written in Slovene and in this way he opened up to Slovenes the world of culture and literature.

And so it happened that Trubar really did die four hundred years ago, but in fact it was then that his work came to life. Shortly before his death he was able to experience the fruit of his own efforts, the publication of the whole Bible in Slovene, which is an event of great cultural importance in any language.

These four hundred years now belong both to him and us. The Slovene language is developed in accordance with our own efforts, since the basis provided by Trubar was strong and broad enough, elastic and tough enough for it always to emerge tested and still stronger. This basis has grown up into a mighty tree with deep roots, which provide rich fruit in all fields of life, in science and art, and also in everyday communication. Thus Slovenes have no difficulty in either writing or speaking their own language, and feel no need to resort to foreign languages.

Janko Moder

To the Steamer

A sulky dawn streaked the sky when Katina and her donkey arrived wheezing on the pass where the view opened up: beyond the mountains you could guess Trieste; below you, the slope was dotted with drowsy villages, and at the bottom, the placid sea was spread like a sheet. Koper was just ahead, to the left was Izola, and even farther you could make out Piran. It was a chilly September morning. The carillon of St Anthony's reverberated from the hills. Katina gasped, sucking in the cold morning air through her dilated nostrils, and felt refreshed and aroused. Behind her, the gleam thickened, and the first intimation of sunshine hushed across the dreamy meadows. The grass reflected a pale glimmer, and the lance-like olive leaves glowed in a shade of gold. In the distance, the sea stretched and heaved.

"Ouch!" Katina said to herself. "I must hurry up, or I'll miss the steamer!"

Today she had decided to take the steamer. As a rule, she preferred to walk all the way. Comfort was reserved for red-letter days.

She quickened her steps, and the donkey obediently trotted behind.

In front she saw other women who had the same destination. They were carrying baskets or enormous

faggots on their heads, or just leading donkeys, like herself. She glanced back: there were more women scuttling behind her.

Katina rushed past the Koper railway station. It was thronged with Istrian women scurrying to and fro, unloading the saddle-bags from their donkeys, and lugging baskets, sacks and cases of all descriptions. The train was already in, puffing clouds of steam and giving shrill whistles. Women were crowding from all sides, waving their hands and shouting at the tops of their voices. Katina disliked the train. She decidedly preferred the ship. It was, all in all, a more comfortable and distinguished mode of travelling. One could at least breathe some fresh air, instead of huddling in a railway carriage and swallowing smoke.

As she approached the harbour, the crowd of women got thicker and thicker. It looked like an all-female caravan: they followed one another in single file, caught up with one another, overtook one another, shouting all the time:

"Hurry up, hurry up, Luca!"

"Quick, Dina!"

"Don't shilly-shally, Marinela!"

"Where's Urša?"

The harbour was a mess. The women bustled to hand over their

donkeys to the stable-keeper, the chubby Šilvano, hastily enjoining to him:

"Don't forget to give him some fodder, Šilvano!"

"And don't try to tease him, understood?"

"Feed him some bran, don't just cram him with straw! There's plenty of the stuff around!"

The stable-keeper Šilvano rushed to and fro as fast as he could. He was helped by his two teenager sons.

Occasionally a woman remembered she had forgotten something, dashed back, nervously hunted for her donkey, and shrieked at the top of her voice:

"Tell him to wait! Tell him to wait! I've got everything aboard, everything!"

On the gangway the throng was thickest. Istrian women hauled their wares aboard: sacks, saddlebags, cans, faggots, chickens, turkeys, young rabbits...

Katina was late, and had to hustle forward till she perspired all over. Drops of sweat were trickling down her neck, her forehead, her back... But she did not mind. She raced, and the donkey staggered behind her. She was among the last of the crowd, and her companions, who had already managed to slip aboard, shouted at her:

"You'll miss the steamer!"

"At the double, Kata! We've sounded the last whistle, you'll be stuck on land!"

She reached the ship just when the sailors were untying. Šilvano stretched out his hands towards her, helped her to unstrap the saddlebags, charged one on his own shoulders, and led the way up the plank.

"Be careful! Don't break the eggs!" Katina shouted.

"Sure, sure!" he panted.

They clap-clapped up the gangway. Šilvano turned at once, and when he had jumped ashore, the plank was raised.

"Don't forget to water the donkey!" Katina yelled, but Šilvano could no more hear her, for the ship had sounded a horn, and shoved off with a chug-chugging noise. Two more women were running towards the quay, but the captain, erect on his bridge, just waved his hands, and the engines gave a roar. Black smoke whiffed from the chimney. The two laggards thrashed with their hands and shrieked, but it was too late: they were stuck.

*Passage from Šavrinke,
written by Marjan Tomšič:*

3

4

5

Slovenci v Videmski pokrajini

Letošnji kulturni dnevi v prvi polovici junija v Domu Ivana Cankarja v Ljubljani so bili posvečeni položaju Slovencev v Videmski pokrajini, to je tistemu delu Zamejcev, ki jih v matični domovini najmanj poznajo.

Slovenska skupnost v Videmski pokrajini živi na najzahodnejšem delu slovanskega in slovenskega ozemlja, na križišču med Srednjo Evropo in Sredozemljem ter med Zahodno in Vzhodno Evropo. Geografsko poteka to ozemlje vzdolž meje s Kanalsko dolino in Rezijo, do dolin ob Teru, Nadiži in Idriji.

Slovenci so se naselili v 21 občinah Videmske pokrajine: Dreka, Grmek, Brdo, Podbonesec, Rezija, Svet Lenard Slovenov, Špeter Slovenov, Sovodnje, Srednje, Tipana – v teh občinah so skoraj vsi prebivalci Slovenci – Ahten, Fojda, Naborjet – Ovčja ves, Gorjani, Neme, Ponteba (Tablja), Praprotno, Trbiž, Tavorjana, Cedad, Centa (Tarcent), kjer živijo Slovenci in Furlani. Slovenci živijo tudi v nekaterih drugih občinah (Mojmak, Premarjag, Butrio, Manzano, Corno di Rosazzo itd.), sem so se preselili v zadnjem času.

Jezik Slovencev v Videmski pokrajini lahko razdelimo v štiri skupine: prve tri skupine – nadiško, tersko in rezijansko narečje – sodijo v zahodno skupino narečij, kanalsko narečje pa spada v skupine koroških narečij, točneje k ziliškemu narečju.

Kot dokazujejo najnovejši izsledki, so se Slovenci naselili na današnjem ozemlju med sedmim in osmim stoletjem, prihajali so v več valovih po sledi Langobardov, s katerimi so se večkrat spopadli.

Verjetno so že v tem času postavili temelje svoje samoupravne organiziranosti, njena osnova so bile vasi – sosednje, ki jim je načeloval župan. S propadom Langobardov so tudi Slovenci izgubili svojo sa-

Dolina Rezijske (La vallata di Resia)

AUTOCOMMERCE

TOZD Hotel Kranjska gora

Kranjska gora, Vitranjska 9 – Telefon: (064) 88-584 – Telex: 31 299, 31 189

Hotel Kranjska gora stoji v znanem turističnem kraju Kranjski gori, v osrčju Julijskih Alp in Karavank, v največjem jugoslovanskem smučarskem centru in je idealno letno klimatsko letovišče na nadmorski višini 810 m, na sami tromeji med Avstrijo–Italijo–Jugoslavijo. Med bogato ponudbo raznovrstne zabave in rekreacije spada tudi najmanjši hotel v kraju: Hotel AC Kranjska gora. Hotel ima 68 postelj, vse s TWC in telefonom. Znan je po dobri kuhinji in domačnosti. Stoji na samem smučišču, v neposredni bližini centra kraja.

mostojnost, Karel Veliki jih je leta 776. priključil frankovski oblasti. V tem obdobju so uživali celo nekaj blagostanja.

Kršćanstvo so na tem ozemlju širili oglejski patriarhi, pri tem so uporabljali slovenski jezik. Navade in obredi, ki so jih vcepili ljudstvu, so preživeli do današnjega časa. Pomen oglejskega patriarhata je čedalje bolj rasel, od leta 1077 do 1420 je imel oglejski patriarh pomembno politično in administrativno vlogo na obširnem ozemlju, kjer so prebivali Romani, Nemci in Slovenci. V tem času so Slovenci uživali administrativno in sodno samostojnost, nekatere akte so objavljali v latinskem in slovenskem jeziku.

Tudi potem, ko je nad temi kraji zavladala beneška republika, so Slovenci ohranili nekaj prejšnje avtonomije. Benečani so izrabljali Slovence v strateške namene; zato da bi branili vzhodno mejo in da bi jih čim bolj navezala nase, jim je beneška republika dajala tudi nekaj privilegijev.

Celotno ozemlje je bilo razdeljeno na dve dolini: Landarsko in Mjersinsko. Administrativna samostojnost je imela tri stopnje: sosednja je obsegala eno ali več vasi, načeloval jim je svet, ki ga je vodil dekan. Dekani so se zbirali pri Ažli. Če je vprašanje, ki so ga morali obravnavati, zadevalo obe dolini, so se zbrali župani Landarske in Mjersinske doline.

Sodna avtonomija je obsegala eno samo stopnjo: banko, ki jo je sestavljalo dvanajst sodnikov. Dovoljen je bil celo priziv ene banke na drugo. Slovenci so bili oproščeni nekaterih davkov in dajatev, saj je bila njihova glavna naloga obramba meje. V ta namen so imeli tudi lastno majhno vojsko.

Od propada beneške republike do prihoda Italije je Beneška Slovenija doživela francosko oblast, potem spet avstrijsko zasedbo, in ponovno so prišli Francozi in potem spet Avstrijci. Ob vsakokratni spremembi oblasti so Beneški Slovenci izgubili tudi nekaj svoje samouprave, na katero so bili tako ponosni. Ukinili so sosednje in ustanovili občine, posekali so vaše lipe in podrli kamnite mize, okrog katerih so nekdanje posedali župani. Zato se ne smemo čuditi, da so se Slovenci ob plebiscitu 21. in 22. oktobra 1866 izrekli za Italijo. Plebiscit Slovincem ni dajal možnosti, da izberejo eno ali drugo državo, saj je samo sankcioniral že sprejeto odločitev. Kljub že vnaprej znanemu rezultatu so si Slovenci želeli priti pod Italijo, Italija je takrat razglašala zelo napredne in svobodnjaške ideje. Upali so tudi, da jim bo nova država povrnila pravice, ki so jih uživali pod beneško republiko. Žal se je upanje sprevrglo v iluzijo.

Zedinjena Italija je slonela na dobro znanih teoretičnih, sodnih in političnih osnovah. V skladu z njimi so italijanski politiki dajali zelo odkrite izjave glede Slovincem. Videmski časnik je objavil 22. novembra 1866 članek, v katerem piše: Slované je treba izločiti z dobroto, z napredkom in civilizacijo. Izjavam so sledila dejanja. Naslednje leto so Špeter Slovenov preimenovali v San Pietro di Natisone. Povsod, kjer je bilo le mogoče, so odpirali italijanske šole in oblasti so zelo skrbno bedele nad programom italijanizacije.

Novo italijansko kraljestvo je s svojimi

institucijami takoj obremenilo komaj priključeno pokrajino: Slovence so množično novačili v vojsko, kmete so močno obdavčili, otroci so lahko obiskovali samo italijanske šole, čeprav so živeli na ozemlju, kjer so ljudje komaj poznali italijanski jezik. Znali so le toliko furlanščine, da so lahko ohranjali trgovske stike s prebivalci čedadse ravnine.

Leta 1878. so slovesno odprli italijansko učiteljske v Špetru Slovenov, tu naj bi se šolale slovenske mladenke, da bi lahko kasneje poučevale rojake v italijanskem jeziku.

Slovenski jezik so govorili duhovniki, v njem so opravljali tudi cerkvene obrede. Župnik iz Svetega Lenarda M. Podreka je že leta 1743 izdal slovenski Katekizem. Posebni katekizmi za Beneške Slovence so izšli večkrat, v letih 1851, 1853, 1869, 1903, 1911, 1927 in 1928.

Mohorjeva družba v Celovcu, ki je na današnjem slovenskem ozemlju v Videmski pokrajini imela v letih 1867–1880 15 do 20 članov, jih je leta 1894 naštel 200, leta 1910 pa je število članov zrastle na 337, kar nam pove, da je prav toliko družin prebralo vsako leto tri do štiri knjige.

V zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja ter na začetku tega je število Beneških Slovincem stalno raslo, gospodarstvo je bilo uravnoveženo, odnos med proizvodnjo in porabo je bil v kmetijstvu tak, da je omogočal kmetom zadovoljiv dohodek. Izseljevanja skoraj niso poznali.

Prva svetovna vojna in vrsta zakonov so podrli to ravnovežje, začelo se je izseljevanje, ki traja v drugačni obliki še danes.

Povojni obnovi se je pridružil še fašizem. Temu je bila Beneška Slovenija poskusno ozemlje, kako speljati italijanizacijo v veliko širših razsežnostih. Zato je še povečal politično zatiranje, ki ga je italijanska vlada izvajala že pol stoletja.

Preden so fašisti prepovedali uporabo slovenskega jezika v cerkvah, so duhovniki, po podatkih, ki jih je objavilo Literarno društvo sv. Hijeronima v Zagrebu leta 1931 v članku »Svoboda Hrvatov in Slovincem v Trstu, Istri in Gorici« pridigali v slovenščini v 64 župnijah. Zato lahko tudi razumemo, zakaj je fašizem tako ostro prepovedal uporabo slovenščine v cerkvah.

Protislovenske gonje, ki jih ob pomoči lokalnih oblastnikov uprizarajo priseljenci, večinoma so to bili uradniki in trgovci, imajo enako vsebino kot tiste, ki so jih morali Slovenci pretrpeti že ob aneksiji, leta 1866.

Javni organi delujejo protiustavno. Najhujše pa je to, da traja italijanizacija teh krajev že 118 let. Izvajajo jo sistematično in kapilarno. V osnovnih šolah že leta beležijo zelo visok osip, v preteklih letih je znašal 28–30%. V srednjih šolah v Špetru Slovenov pa so slovenski dijaki podvrženi posebni skriti selekciji.

V vsaki slovenski vasi je vrtec, odprli so jih z namenom, da bi odpravili nepismenost, njihov pravi namen pa je poitalijančiti vse otroke teh dolin. S takim početjem šolske oblasti nasprotujejo vzgojnemu načelu, ki ga proglašajo v svojih okrožnicah, in sicer, da je treba ohraniti otrokovo povezanost z okoljem.

Tisti, ki pošiljajo svoje otroke v slovenske šole v Gorico, so izpostavljeni nezakonitim pritiskom.

Potem ko so izgnali slovenščino iz cerkva, v šolah pa uspešno poitalijančevali otroke, bi moral biti rezultat zagotovljen. Vendar so Beneški Slovenci kljub vsem pritiskom ohranili v vsakdanjem življenju svojo nacionalno značilnost. Tedaj je bilo potrebno napraviti še naslednji korak k totalnemu uničenju skupnosti: uresničiti njeno fizično uničenje.

Slovenci v Videmski pokrajini niso bili nikoli bogati, vendar so v svoji zgodovini vedno našli ravnovežje med potrebami in ustvarjenim delom. Manj so se tudi izseljevali kot prebivalci sosednjih goratih predelov.

Po drugi svetovni vojni je italijanska vlada organizirala množično izseljevanje. Polni vlaki mladih so potovali v Belgijo in v severno Francijo delat v tamkajšnje rudnike. To je bil začetek fizičnega izničenja skupnosti, ki je preživela najhujše obdobje asimilizacijske politike. Tokrat pa se je znašla v zelo težkem položaju, grozilo ji je da izgine. Samo nekaj podatkov nam bo povedalo dovolj, kakšni so rezultati take politike. Upoštevali bomo podatke iz sedmih nadiških občin. Od leta 1951 do 1961 se je število prebivalstva zmanjšalo za 11%, v naslednjem desetletju 1961–71 za 32%, v letih 1971–81 pa za 16,6%. V obdobju od 1921. do 1981. leta se je število prebivalcev zmanjšalo za 54,4%, v zadnjih tridesetih letih obsega to zmanjšanje 50,3%, v zadnjih 20 letih pa 35,4%. Posledica takega izseljevanja je bila ta, da je bila leta 1981. četrtina prebivalstva stara nad 65 let, 36% pa je bilo starih od 55 do 64 let.

Mladi, dinamični in iznajdljivi so živeli zunaj slovenske skupnosti, tam so tudi zrastle nove generacije.

Še pred desetimi leti niso upoštevali, da je izseljevanje odločilni faktor za preživetje skupnosti. Izseljenstvo so doživljali kot folklorističen in sentimentalni pojav.

Osimski sporazum, obnova po potresu, novi odnosi med Jugoslavijo in EGS so povrnila Beneškim Slovincem nekdanjo zgodovinsko vlogo, spet so postali most med slovanskim in romanskim svetom.

Istočasno se je v svetu in v Evropi prebudila zavest manjšin in narodov brez lastne države. Tudi med izseljenci iz Videmske pokrajine se je prebudila zavest o lastni identiteti. Zveza slovenskih izseljencev je tako v zadnjih desetih letih doživela nesluten razcvet, postala je najpomembnejša asociacija Beneških Slovincem, prisotna je tudi v državah preko Oceana v Argentini, Kanadi in celo v Avstraliji.

Rast članstva je pripomogla k boljšemu delovanju zveze in boljši kvalifikaciji njenih vodij.

V skladu s političnimi prizadevanji v pokrajini je Zveza ustanovila gospodarsko komisijo. Ta povezuje izseljence, ki so se izkazali v deželah, kjer zdaj živijo, in lokalnimi dejavniki. V tujem svetu uspešni Slovenci naj bi pomagali s svojimi pobudami rojakom doma. V tem pogledu je bila pomembna tudi okrogla miza, ki sta jo v okviru Kulturnih dnevo organizirali Slovenska izseljenska matica in Zveza slovenskih izseljencev.

Slovenci v Porabju na Madžarskem

Bilo je v daljnem letu 1920. Vihra prve svetovne vojne je bila že nekaj časa mimo, mir pa je komaj začel živeti. Stara Evropa se je temeljito spremenila, propadla so štiri cesarstva, med njimi Avstro-Ogrsko. Nastale so nove države, med njimi Jugoslavija. Za njeno potrditev je bilo potrebnih več mednarodnih pogodb, tudi trianon-ska, s katero smo se sporazumeli za državne meje s sosednjo Madžarsko. Ni bilo preprosto, Madžari so hoteli Prekmurje zase, mi ga seveda nismo hoteli dati, saj je bilo naseljeno predvsem s Slovenci. Tako smo dosegli svoje pravice, čeprav ne popolnoma. Na skrajnem severovzhodnem delu Slovenije namreč ni bilo moč potegniti meje tako, da bi bile etnično natančne. Zato je bilo nujno sprejeti srednjo rešitev: mejo so potegnili po razvodu med rekama Muro in Rabo. Tako je prišlo nekaj Slovencev v okvir madžarske države, nekaj Madžarov pa v okvir Jugoslavije. Zdaj je na Madžarskem pet tisoč ali nekaj več Slovencev in v Sloveniji okrog deset tisoč Madžarov. Slovenci na Madžarskem živijo v Porabju, torej v pokrajini na zahodnem delu države, vendar v njenem zelo majhnem delu, stisnjeni ob avstrijsko in jugoslovansko mejo. Glavno mesto slovenskega Porabja je Monošter, mesto, katerega del je že zunaj slovenske etnične meje. V zadnjem času je namreč Slovenska vas postala sestavni del mesta in tako je Monošter sprejel pod svoje okrilje avtohtono slovensko naselje. Poleg tega je seveda precej Slovencev v samem mestu, saj so se tam naselili, ker jim je tako lažje zaradi zaposlitve.

Obe državi, tako Madžarska kot Jugoslavija, imata v svojih ustavah zagotovljene vse pravice za nemoten obstoj in razvoj narodnosti. Seveda pa takšne splošne predpisane pravice niso preprosto uresničljive v praksi. Vendar se tudi v praksi obe državi trudita. Pri nas v Prekmurju smo že uvedli dosledno dvojezičnost, oba jezika se torej učijo učenci obeh narodnosti v šolah, v uradih sta v obvezni rabi oba jezika, Madžari v Sloveniji imajo svojo radijsko postajo. Vsekakor smo Slovenci za Madžare pri nas naredili več kot Madžari za Slovence v njihovi državi.

Toda tudi Madžari se trudijo, da bi njihova ustava v delu, ki zadeva narodnosti, postala resničnost. Zato imajo Slovenci svoje radijske oddaje, žal za zdaj samo po pol ure na teden, imajo svoj časopis, imenuje se Ljudski list, vendar je v enem sklopu in napisan v treh jezikih: slovenskem, hrvaškem (v latinici) in srbskem (v cirilici). Imajo tudi svoj koledar, ki pa je samo slovenski. Zgodilo se je prvič, še do lanskega leta so ga tiskali v omenjenih treh jezikih. Razmišljajo tudi o tem, da bi bil Ljudski list samo slovenski, kar bi seveda bilo edino prav. Bodi kakor koli, stvari se vendarle premikajo v korist slovenski narodnostni skupnosti.

Obe državi, Madžarska in Jugoslavija, se strinjata s pomočjo, ki jo nudi matična domovina svojim narodnostim v drugi državi. Tako Slovenci iz Socialistične republike Slovenije poizkušamo narediti čim več za sonarodnjake v Porabju. Pri tem se naslanjamo na Demokratično zvezo Južnih Slovanov, ki združuje Slovence, Hrvate in Srbe na Madžarskem in ki skrbi za njihov nemoten razvoj. Raznolike so ustanove, ki sodelujejo s Slovenci v Porabju, med zelo dejavnimi je vsekakor ljubljanski radio. Vsako leto prireja njegov kulturnozabavni program v Porabju (pa tudi na Primorskem v Italiji in na Koroškem v Avstriji, vendar o tem morda kdaj drugič) posebno javno oddajo. Takšna oddaja je bila letos v maju, bila je v Monoštru v tamkajšnjem Kulturnem domu, ki hkrati daje streho Klubu prijateljstva med narodi, kar je za oddajo že skoraj simbolično. Z domačini, predvsem s člani porabske skupine Demokratične zveze južnih Slovanov smo pripravili dve prireditvi: oddajo, ki smo je prek valov ljubljanske radijske postaje prenašali neposredno v Slovenijo, ter veselico s pogovori in plesom po prenosu. Tudi veselico smo posneli in jo teden dni kasneje predvajali kot samostojno oddajo. V prvem delu prireditve, torej v oddaji, ki smo jo prenašali neposredno, smo predstavili poslušalcem tegobe, pa tudi radosti, ki jih doživljajo porabski Slovenci. Sami so spregovorili o svoji ljubezni do materinega jezika pa tudi o asimilacijskih

pojavih med njimi. Toda vsaj govoriti jim ni več težko, saj so v Porabju že šolani Slovenci, visokošolske diplome so prejeli v Ljubljani in v Mariboru, za poučevanje slovenskega jezika se zdaj usposablja mladi Slovenci na visoki učiteljski šoli v središču Železne županije, v Szombathelyju. Taki ljudje seveda že in še bolj bodo v prihodnje usmerjali mladi rod za mejo na Madžarskem v aktivno uporabo slovenskega knjižnega jezika, čeprav popolnoma spoštujejo narečje, še več, na narečju gradijo knjižno slovenščino. Tudi v oddaji smo uporabili oboje, domačin je obiskal slovensko družino blizu tromeje in se z njo pogovoril v narečju, nato pa povedal v povzetku v knjižni slovenščini vsebino pogovora. Vse skupaj smo prenašali v dvorano, kjer je oddaja bila in od tam v eter. V Monoštru, tako so povedali nastopajoči, so hoteli ustanoviti slovenski razred, a ni šlo, ker se je prijavilo k pouku mnogo manj otrok, kot je slovenskih otrok. Povedali so tudi, da se trudijo za dvojezičnost že od najbolj nežne otroške dobe do odraslosti, prav tako pa pripravljajo prireditve skupno z Madžari. Tudi na oddaji je spregovoril Madžar – bil je to direktor Kulturnega doma v Monoštru. Njegov nagovor smo seveda prevedli. Poslušalci so slišali še marsikaj – recitacijo pa življenjepisa za porabske rojake pomembnega Slovence, slišali so nasploh, kakšen je kulturni utrip teh naših zamejcev.

Prepričani smo, da je Radio Ljubljana z oddajo opravil del svoje vloge, za ves slovenski narod pomemben del. Zato bo z oddajami nadaljeval tudi v prihodnje.

Izruvane korenine včasih bole

Popotna srečanja z avstralskimi rojaki

Slovenci živijo po vsem svetu. Poleg Slovenije jih najdeš v skoraj vseh evropskih državah pa v Avstraliji, veliko jih je v Avstraliji. Ti so najbolj oddaljeni od matične domovine, saj živijo na drugem koncu sveta, vendar jih z matično domovino vežejo številni spomini – slovenski jezik in kultura, ki so jo ponesli s seboj. Želel sem jih spoznati in tudi videti, kako živijo slovenska kultura v daljni Avstraliji.

V marcu 1986 sem jih obiskal. Takrat je bil tam pričetek jeseni. Z njimi sem govoril o njihovih kulturnih domovih, o slovenskem tisku v Avstraliji, o njihovem vključevanju v novo avstralsko sredino.

»To je košček slovenskega sveta«, sem pomislil ob poslušanju harmonike in petju slovenskih pesmi v enem od slovenskih kulturnih domov. Ta košček slovenskega sveta sem spoznal na različnih koncih Avstralije, bil je v izrečni besedi, v domači knjigi, reviji, med slovenskimi športniki. Bil je v domu primorskih Slovencev »Jadran« v Melbourneu, v domu slovenskega kluba »Triglav« v Sydneyu, ali v domu Kluba Planica v Wollongongu, spoznal sem ga ob spomeniku Otona Župančiča pred poslopjem kluba Jadran, v presenetljivo številnem slovenskem tisku: Avstralski Slovenec, Svobodnih razgovorih, Novi dobi, Zborniku avstralskih Slovencev, Vestniku – Glasilu Slovencev v Avstraliji in drugih revijah in časopisih, ki izhajajo tu v slovenščini. Delček slovenskega sveta je bil tudi med številnimi pevci slovenskih zborov kot med slovenskimi pesniki in pisatelji. Občutil sem ga v izgovorjeni besedi, kot v stisku rok...

Kaj je spodbujalo avstralske Slovence k taki zavzetosti do slovenske besede in kulture: so bile to »izruvane korenine, ki včasih bole«, kot mi je poetično dejal eden od njih, ali zavest o preživetju v neizmernih avstralskih razsežnostih, ali soočanje raznih kultur? Pa saj je vseeno. Pomembnejše je, da so izpričali svojo pripadnost slovenstvu. Pri tem jih zdaj podpira tudi avstralska vlada, saj v Avstraliji ni raznarodovalnih teženj, kot pri koroških Slovencih ali Slovencih v Julijski krajini, tu jih nihče ne sili, da bi opustili slovenski jezik. Država želi, da tudi slovenska kultura prispeva svoj delež k skupni kulturi Avstralije. Multikultura, nov pojem Avstralije za večjezičnost, večkulturnost je del uradne avstralske politike do priseljencev. Njeni začetki segajo v leto 1960, ko se je začel spreminjati odnos Avstralcev do priseljencev z ublažitvijo asimilacijske politike. Sedanjo obliko pa je multikultura dobila šele pred desetimi leti. Nova politika je v precejšnji meri ublažila tegobe priseljencev. Nova politika, ki je spreminjala dotedanjo politiko asimilacije v integracijo, je zamenjala tudi dotedani izraz – White Australian

Policy-politiko belih v izraz Family of Nations – družino narodov. V »Družini narodov« je priznana različnost načina mišljenja, čustvovanja, govora, navad in kulturnih tradicij. Pojavi se etnični radio, pozneje multikulturalna TV, prihaja do priznanja etniških skupin in organizacij, sprejeta je bila ideja učenja tujih jezikov. »Multikultura za vse Avstralce« pomeni zahtevo po enakopravnosti etničnih skupin v javnem življenju Avstralije, tako na kulturnem kot na ekonomskem in političnem področju.

To je ugodna klima za slovenske priseljence. Vendar jezikovne pregrade multikultura ni odpravila. Brez znanja jezika, ob nepoznavanju zakonov je bil izseljenec pogosto prepuščen sam sebi. Delal je za nizko plačo, toliko, da je preživel. Tudi slovenski izseljenci so morali skozi vse to.

Šele znanje jezika jim je odprlo pot do boljšega kosa kruha in jim zagotovilo enakopravnost med belimi Avstralsci in anglosaksonci na eni in neangleško govorečimi in avstralskim temnopoltim ljudstvom – Aborigini na drugi strani, pri čemer so Slovence prištevali k drugi skupini.

Slabše kot Slovincem se je v Avstraliji godilo prvotnim prebivalcem Avstralije – Aboriginom.

Njihov nomadski način življenja jim je onemogočal vključitev v sodobno družbo Avstralije. Njihove slike, delane na lubje dreves, in sloviti bumerangi so skoraj vse, kar so prispevali k avstralski kulturi. Še vedno najraje živijo svoje nomadsko življenje. Od tega jih ne odvrne niti vladni program, ki jim omogoča življenje v hišah. Ne vključujejo se v življenje Avstralije, tako

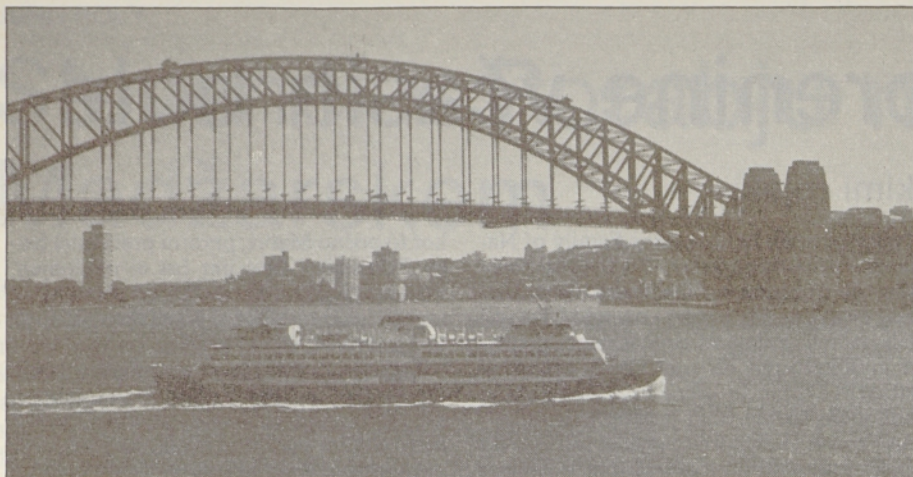
kot to počno Maori, prvotni prebivalci Nove Zelandije. Zato jim čas ni naklonjen. Počasi izginjajo. Le redko se prikažejo v mestih, saj tam nimajo česa iskati. Z njimi umira preteklost Avstralije.

Sedanja Avstralija je od prejšnje podedovala tudi izredno rastlinstvo in živalstvo, kot kenguruje in koale, majhne, malim medvedkom podobne živali, ki jedo listje evkaliptusa. Zato ni čudno, da sta ravno ti dve živali postali simbola Avstralije.

Komaj pred 400 leti je kapitan De Torsas kot prvi Evropejec videl Avstralijo. James Cook je 1770. leta Avstralijo razglasil za angleško in od takrat dalje se prične moderna zgodovina te dežele. Avstralijo naseljujejo sprva z angleškimi kaznjenci, pozneje z naseljenci iz Evrope in Azije. Med njimi ne manjka avstroogrskih Slovencev in Hrvatov. Avstralija – kazenska kolonija, se spreminja v deželo priseljencev, deželo tisočerihi možnosti. Angleška večina se vtaplja v množici drugih priseljencev, ki s seboj prinašajo tudi svojo kulturo. Neizmerne razsežnosti Avstralije vsrkavajo nove in nove priseljence. Večina jih ostaja na obalah Pacifika. Tu nastajajo mesta: Sydney, Melbourne, Brisbane. V notranjosti priseljenci delajo farme in tam pričenjajo gojiti ovce. Vabijo tudi neizmerne bogastva dežele: zlato, železo, srebro, premog, mangan. Gradijo nove tovarne, odpirajo rudnike. Iz zapuščenega kontinenta nastaja nova podoba dežele. 400 let je dovolj za izgradnjo moderne države z gospodarstvom, podobnim ameriškemu, a premalo za rojstvo nove avstralske kulture.

Panorama Melbournea

Sydney z znamenitim mostom

Mesta Avstralije so mlada. Sydney, najstarejši med njimi, ima komaj dvesto let. V primerjavi z evropskimi mesti je pravi dojenček. Vanj se priseljujejo kaznjenci in pozneje drugi izseljenci. Njegove široke ulice, visoka poslopja so pravo nasprotje številnih jeder evropskih mest. Izgleda, kot bi se graditelji hoteli izogniti slabostim evropskih mest. Ob dvestoletnici Sydneya bo mesto brez preživetih starih zgradb, ki niso posebnega zgodovinskega pomena. Ob sydneyški luki odstranjujejo stare odslužene hiše. Njihovo mesto prevzamejo nove moderne zgradbe.

Sydney, ki ima okoli tri milijone prebivalcev in je največje avstralsko mesto ter glavno mesto države Novi južni Wales, ni tudi glavno mesto države. To ni niti rivalski Melbourne. Glavno mesto je Canberra, manjše mesto v notranjosti dežele. Vseeno pa Sydney, Melbourne in Brisbane ostajajo gospodarska središča Avstralije.

Sydney je znan po operi v obliki školjke. Njene izredne in nenavadne oblike se lesketajo v vodi sydneyškega zaliva, nedaleč od znanega sydneyškega mostu Harbour Bridge. Skupaj z opero tako že 13 let predstavljata glavno turistično zanimivost Sydneya. Ni razglednice tega mesta

brez slike opere, mesta in razglednega stolpa, ki je v središču mesta. Melbourne je mlajši, star komaj 150 let. Je glavno mesto države Victoria, imenovane po angleški kraljici Viktoriji. Melbourne osvaja z zelenjem, čistočo, lepoto moderno oblikovanega središča pravokotnih oblik. V Melbournu je tudi najvišja stavba Avstralije, zgrajena komaj 1986. leta. Melbourne je tudi pomembno središče kulturnega življenja Avstralije. Tu je Art Centre z lepo stavbo in bogato vsebino svojih umetniških zbirk, koncertna dvorana in galerija, ki jo obiskujejo številni ljubitelji umetnosti. Široke ulice mestnega središča segajo daleč v predmestja, kjer se vrste naselja malih hišic – simbolov avstralskega načina življenja. Na ulici slišiš poleg angleščine še govorice priseljencev: Italijanov, Grkov, Jugoslovancev. V Melbournu ni samo največ Slovencev v Avstraliji, tu je tudi veliko Grkov, celo več, kot jih imajo Atene! Restavracije in majhni bifeji med opoldanskim odmorom za nekaj dolarjev nudijo kosilo Avstralcev: hamburger s coca-colo. Vendar prebivalci Melbournu vse raje segajo tudi po kitajski, meksikanski, italijanski, jugoslovanski hrani. To dokazujejo številne nacionalne restavracije v središču

mesta. Gostje restavracij in raznih lokalov s povprečnim letnim dohodkom 14 tisoč dolarjev, sede za mizami in jedo. Tako ostaja Avstralija še vendo zanimiva za Jugoslovane in druge narode. Vendar: vrata Avstralije se zapirajo. Tam imajo že dovolj nekvalificirane delovne sile, dovolj izobražencev. Iščejo strokovnjake tehnično usmerjenih strok. A pritisk priseljencev na Avstralijo ne pojema. Le redki dobe pravico vselitve. Drugi si pomagajo drugače, eni s poroko z avstralskim državljanom, drugi izrabijo možnost prihoda v to deželo s turistično vizo. Kljub ostrim pogojem, ki veljajo pri izdaji teh viz, še vedno prihajajo »turisti«, ki potem Avstralije ne zapuste. Ti se kljub prepovedi dela tu zaposle kar »na črno« in upajo, da jim avstralske oblasti izdajo dovoljenje za delo. Le redkim se to posreči. Če ne, jih vrnejo nazaj, od koder so prišli. Med turističnim potovanjem naših agencij se tako »izgubijo« vsaj trije potniki, večinoma mladi ljudje iz Bosne ali Srbije. Tako močna je želja po avstralskih prostanostih.

Pred leti so Avstralci še vabili nove priseljence. Plačevali so jim celo vozne karte iz Evrope, tako njim, kot članom njihove družine.

Tako je prišla v Avstralijo večina Slovencev – političnih in ekonomskih emigrantov.

Ivanki Škof sem iz Ljubljane pisal v Melbourne. »Želel bi spoznati delček življenja Slovencev v Avstraliji...« Nisem vedel, ali je pismo prejela ali ne. V množični letališča v Melbournu sem že skoraj obupal, potem sem zagledal na palico pritrjen napis: Škof. Tako sva se spoznala. Predstavila mi je svojega moža, dan sem prebil pri njih. Pripravila je dobro slovensko kosilo, sedla k nam in pričela pripovedovati. Govorila je živahno. Včasih je zašla v pravi primorski dialekt. Doma iz Artviž v Brkinih je prišla po nekaj letnem učiteljevanju na obisk k bratu v Avstralijo. To je bilo zanj usodno. Od tedaj dalje živi v Avstraliji. Sedaj dela kot knjižničarka v eni od mestnih knjižnic. Pri slovenskem klubu v Melbournu je devet let poučevala slovensčino otroke naših izseljencev. Sama je ustanovila šolo, ki je bila takrat ena od prvih te vrste pri slovenskih društvih v zvezni državi Victorii. Bila je kulturni referent društva, pomagala pri ustanovitvi pevskega zbora, delala tudi pri oddajah etičnega radia v Melbournu. Poleg tega piše pesmi. Prebiram jih. Hrast, Domovina. Da domovina:

Čutim tvoj vonj, kot da si vedno z menoj.
Poslušam tvoj spev, ko v strehi veter šumi.

Potem me prekine. Pokaže mi dnevnik gradnje slovenskega doma Jadran v Melbournu. Slike in podnapisi prikazujejo gradnjo doma vse do prvih gradbenih del do konca gradnje. Govori zavzeto, ob slikah doživlja težave in radosti gradnje. Nikoli ne bom vedel, koliko truda je vložila v »slovenstvo«, pomislim, ko gledam njene

Nadaljevanje na str. 48

Sydneysko srečanje, v sredini Jože Žohar, na desni avtor prispevka Aleksander Zalar

Bila sem učiteljica na Bavarskem

Ljubezniva in skrbna učiteljica med slovenskim naraščanjem nekje v tujini, to je bil moj vzor že davno pred letom 1979. Dolga leta sem vsak sobotni večer težko pričakovala radijsko oddajo Naši rojaki na tujem. Ob zvokih in besedah so moje misli poletele tja daleč v svet. Pogovarjala sem se z rojaki, jih spodbujala, tolažila pa tudi pela z njimi, plesala, se veselila. Toda vse to je bila le fantazija, plod mojih skritih želja. Saj sem bila v resnici samo doma med učenci in sodelavci šole za prodajalce.

A usoda mi je bila naklonjena. Nekeč sem srečala znanko in ji v pogovoru razkrila svoj sanjski svet. Imela sem srečo, naletela sem na pravo. Napotila me je v hišo mojega upanja in vrata so se odprla: pot na Bavarsko, v München.

Veliko pričakovanje, nestrpnost, strah pred neznanim – vse to je napolnilo mojo notranjost. Stopila sem na prve stopnice novega življenja. Otroci so me sprejeli začudeno, starši z zupanjem, a mesto hladno in kruto. Več kot pol leta sem kot brezdomka trkala na vrata dobrih ljudi. Odprla so se. V skromnem stanovanju hrvaške učiteljice sem našla toplo zatočišče, hkrati pa tudi težko zavest, da sem se vrnila v dom, kjer ni moj prostor. Čas je prinesel rešitev. Razumevajoči starši mojih varovancev so poskrbeli zame.

Dnevi so se hitro vrstili in spremenili marsikaj. Neznanci smo postali znanci, a otroci ne samo učenci, ampak del mene same. Z njimi sem živela v razredu, na cesti, v svojem domu. Vseposod so me spremljale njihove ljubke, zvedave oči, in vesela, včasih malo nerodna pa vendar tako prisrčna govorica.

»Tovarišica, dober dan!« Stisk roke, potem pa dolga povest o babici, dedku, novi hiši, štirinožnih prijateljih. To sem doživljala vsak dan, ko sem vstopila v učilnico dopolnilne šole. Tako zaupno in odkrito se lahko pogovarjamo Slovenci samo na tujem. A včasih je bil na programu tudi jok. Kristian, Klaudija in še mnogi drugi prav nič niso razumeli, kar je pripovedovala »Frau Lehrerin«. Toda kisli obrazki so se kmalu razjasnili. Otroški možgani

hitro vsrkavajo, a srca se rada odpro. Prvim skromnim poskusom so sledili sočni stavki in da ni včasih tudi doma slovenščina postavljena na stranski tir, bi jeziček kmalu poganjala bogata zaloga domačih besed.

Solske ure so bile vedno polne novosti: republike, zastave, narodi, ljubljeni tovariš Tito pa še skloni, ki delajo težave, povesti, pisatelji in še mnogo druge učenosti. Včasih bi mlade glavičce kar razneslo! K sreči je sledil prijeten zaključek: filmi, pesmi, pravljice in nato spet dolg pogovor, v katerega so se vpletali stari znanci, predvsem pa velika ljubezen do domovine. Morda Slovenci doma to težko razumejo. Ob gospodarskih problemih in premičnih cenah raste prepričanje, da so zdomci v tujini nekje sredi raja. Kako daleč je to od resnice! Po težkem celodnevem delu je v skromnih stanovanjih malo smeha, a veliko hrepenenja po domači deželi. To čutimo posebno mi, vzgojitelji in zaupniki otrok.

Le enkrat tedensko smo se srečevali, le borne 4 šolske ure. Vendar uspehi niso izostali. Andrej Novak se je razvil iz malega dečka, ki je komaj dojel nekaj domačih izrazov, v mladega fanta, ki marsikaj ve in marsikaj zanimivega napiše, predvsem pa je samozavesten in ponosen Slovenec in Jugoslovan. Prisrčna Suzana Hohnjec, zanimiva Darja Konec, ponosna Karmen Salmič, vesela Dunja Potnik, šaljivi Zlatko Žižek pa še vrsta drugih je pobrala vso smetano, ki jo lahko daje kratkotrajni dopolnilni pouk. S svojim

znanjem bi uspevali tudi v domovini. To je dokazala Tatjana Tavčar pa ne samo ona. Tudi med mlajšimi so zaželele lučke: Diana, Branko, Nataša, Suzana zmorejajo dosti več, kot bi človek pričakoval od otrok, ki jih stalno preplavljajo tuji vplivi. Zares, uspehi so, toda le takrat, ko šolo podpira dom, kjer doma govorijo slovensko in kot vseposod pa tudi tu velja: vztrajni, delavni, nadarjeni so najboljši.

Odrasla mladina, ki vstopa v poklice, je razdvojena. »Imam dve domovini«, je napisala Monika Grajner, »in le težko se bom odločila«. »Na Nemčijo me veže nogomet,« je razkril svoje nagnjenje Zdenko. Milenka in Tatjana sta se že zasidrali v veliki München in, če ne bo nuje, bosta kar tu ostali.

Zares, če se ne bomo pravočasno zavedli, da je vsak naš človek velik zaklad, ki ga ne smemo zavreči, bomo Slovenci izgubili mnoge dragocene in plemenite mlade ljudi.

Vendar je šola le del življenja. Privlačne in svečane so zlasti prireditve. Ob domovinskih praznikih, pustu, prihodu dedka Mraza mladina poje, igra, pleše, recitira. Tu so bili nekateri mladi posebno zavzeti: Nataša Hedl, Suzana Zelenko, Diana Suša, Karmen Salmič, Nina Kopic, Erika Lebar, vse bi rada naštele pa ni prostora na papirju. Bili so pogumni, nadarjeni in vedno pripravljeni. Blesteli bi tudi pred bolj zahtevnim občinstvom domovine.

Najleši čas pa so počitnice. Ko cerkev praznuje, se tudi šola končuje. Božič, velika noč, binkošti, celo dan mrtvih so zlati časi. Takrat zdomci, mladi in nekoliko starejši, pomahajo Münchnu, se vsedejo v težko prislužen avto in hajd domov, k dedku, babici in k novi hiši, ki jo je treba še dograditi. Marsikdo pa še boječe potrka na vrata domače šole. Nikoli ni bilo zaman. Vsakdo je bil sprejet z odprtimi rokami in toplo besedo. Hvala vsem, ki razumete in pomagate. Ko se otroci vrnejo, polni hvale, navdušeno razkazujejo darila in za nekaj časa se mora nemščina, ki jih tako rada osvaja, umakniti mehki slovenski govorici.

Jaz se ne vračam, več kot pol leta sem že v Ljubljani. Rada imam to mesto, vendar me srce vleče spet nazaj med ljudi, ki so ob skupnem hrepenenju postali moji prijatelji. Kadar le morem, jih pokličem, obiščem, da skupaj obujamo spomine na nepozabne čase. Stanka Režonja, Boris Lupše, Jožek in Mihec in še vsi drugi, dragi, nepozabni, pa ostajate v mojem srcu kot večni pomniki lepih dni in najlepših bitij, ki jih premore naš mali slovenski rod.

Ohijski Lincoln

Knjiga ob 90-letnici Franka J. Lauscheta

»V Ameriki in svetu je veliko politikov, sorazmerno malo pa je državnikov. Vsi, ki smo sodelovali pri tej knjigi in tudi številni drugi opazovalci, od preprostih delavcev in gospodinj, do nekaterih najvidnejših ameriških novinarjev, urednikov, znanstvenikov in javnih delavcev, smo že večkrat ugotavljali, da je bil Lausche državnik, osebnost, ki se izkaže z modrostjo in sposobnostjo pri vodenju državnih zadev in delu z javnostjo« (kot to označuje Websterjev Slovar angleškega jezika dvajsetega stoletja, 1965). Vsi so občudovali njegov izjemen pogum in modrost, njegovo sočustvovanje, njegovo popolno predanost delu v splošno dobrobit, njegovo globoko ljubezen do svojih skromnih priseljenjskih staršev in do slovenske etnične dediščine, njegov zdrav ameriški patriotizem ter njegovo brezhibno poštenje in pristnost . . .«

S temi besedami je med drugimi pospremil med bralce svojo knjigo o Franku Lauschetu, izredno uspešnem ameriškem Slovincu, urednik in izdajatelj Edward Gobetz. V uvodu med drugim tudi poudarja, da je bil Frank Lausche večkratni župan Clevelanda, šestega največjega ameriškega mesta, da je bil pozneje edini petkrat izvoljeni

guverner države Ohio in da je zatem dvanajst let deloval kot eden izmed najuglednejših ameriških senatorjev.

V uvodnem, prvem delu knjige piše škof Edward Pevec, zakaj občuduje senatorja Lauscheta, v drugem delu Edward Gobetz opisuje pisano življenjsko pot jublanta, ki izhaja iz preproste priseljenjske družine, katere korenine segajo v ribniško dolino, in njegovo obsežno politično delovanje; tretji, najobsežnejši del knjige je zbornik najrazličnejših zapisov o jublantu izpod peres znamenitih ameriških Slovencev in ameriških politikov ter publicistov. V tem delu najdemo kot avtorje številne kongresnike, univerzitetne profesorje, duhovnike in druge, ki vsak s svojega stališča ocenjujejo in dopolnjujejo lik Franka Lauscheta; v četrtem delu so objavljeni nekateri Lauschetovi govori in članki, posvečeni slovenski materi, ženi, slovenski dediščini idr.; zadnji, peti del vsebuje številne pozdrave in čestitke, ki so jih podpisali ameriški predsednik Ronald Reagan, številni senatorji, kongresniki in ameriški ter slovenski prijatelji. Ob koncu so dodane še biografije vidnejših sodelavcev te knjige in imensko kazalo.

Knjiga s simboličnim naslovom

Ohio 'Lincoln – Frank J. Lausche je ilustrirana tudi s številnimi fotografijami iz bogatega življenja tega ameriškega Slovence, ki je bil pred desetletji pogosto omenjan kot možen kandidat za predsednika Združenih držav Amerike. Med fotografijami je tudi vrsta zanimivega gradiva, ki ima zgolj posredno zvezo s senatorjem Lauschetom, kot npr. fotografije slovenskih kulturnih skupin ali umetnikov slovenskega porekla, ki pa naj bi dokazovale, kako je bil Frank Lausche ves čas tesno povezan s celotno slovensko kulturno dediščino, bil njen ljubitelj in občudovalec.

V knjigi je seveda nešteto omenjena Slovenija, slovenstvo idr., redkeje pa Jugoslavija, katere Frank Lausche ni nikoli obiskal in do katere je imel kot odgovoren politik »čuden« odnos, kar so mu zamerili nekateri rojaki.

Vsekakor pa ni odveč priznanje, da je bil Frank J. Lausche ameriški Slovenec, ki se je najvišje povzpел na ameriški politični lestvi. Knjiga, ki je izšla ob njegovi 90-letnici, naj bi bila hkrati prikaz neke uspešne kariere in tudi oddolžitev za vse, kar je storil za rojake.

JOŽE ŽOHAR

Pot k svobodi

Ob slovensko-avstralskem dokumentarnem televizijskem filmu

Gledalci etničnih sporedov na kanalu SBS smo lahko v petek 25. aprila ob 18.30 videli slovensko-avstralski dokumentarni film »March to Freedom« – (Pot k svobodi).

Film je nastal na pobudo in ob prizadevanju Iva Štrakla, sicer urednika programov za informiranje tujine pri RTV Ljubljana in v sodelovanju le-te z SBS-om.

Pot k svobodi nas vrača nazaj v čase NOB v Sloveniji in Jugoslaviji, k usodi zavezniških vojakov, ki so jih Nemci ujeli in držali zaprte v kampih v okolici Maribora, o njihovi osvoboditvi in vračanju k svojim.

Film se prične z iskanjem še živih prič in nam predstavi Avstralca Ralpha Churchesa in Angleža Lesa Lawsa, ki sta se odzvala povabilu in se odpravljata v Slovenijo na srečanje s svojimi nekdanjimi partizanskimi osvoboditelji.

Srečanje v Sloveniji je nadvse prisrčno. Les Laws in Ralph Churches se udeležita spominske kulturne prireditve na Lovrencu pri Mariboru, na istem mestu, kot sta bila prič podobne partizanske prireditve pred več kot štiridesetimi leti, ko sta bila, skupaj z več kot sto drugimi zavezniškimi vojniki, rešena iz nemških kampov. Kot je ta-

krat Kajuhova pesem iz recitatorjevih ust bodrila in vlivala moči mladim partizanom, kot jim je takrat dajala zanos, jim je zdaj, na stara leta, obujala spomine in utrjevala ponos na zmagovite dni.

Nemci so zavezniške ujetnike uporabljali pri gradnji železniške proge. Avstralec Churches je bil vodja angleškega kampa, Anglež Laws pa je imel dolžnost, da je delavce na progi oskrboval z vodo in čajem. Tako se Laws spominja, kako je hodil po pitno vodo k Vodnikovim, kjer se je srečaval z lepo Vodnikovo Lizo (resnična oseba, zdaj že pokojna), ki je njega in Lawsa

spravila v zvezo s partizani. Laws in Churches sta partizane vodila do nemških kampov, kjer so bili ujeti zavezniški. Partizani napadejo kampe in osvobodijo zavezniške vojake. Zavezniški ostanejo s partizani in ti jih previdno in varno vodijo preko nevarnih območij, kjer ne manjka Nemcev in domačih izdajalcev, od Pohorja preko Save do kamniškega odreda, ki jih spravi do osvobojenega Semiča na Dolenjskem, odkoder z majhnim letalom odletijo v Bari.

Laws in Churches, zdaj že krepko postarana možaka, se ob ponovnem srečanju na Lovrencu vsega še dobro spominjata. Dogodkov se spominjajo tudi ljudje, ki ju obdajajo, nekdanji borci. Pripovedujejo o dogodkih in o trpljenju, ki jim ga je prinesla vojna. Ponosni so na svojo deželo in na svobodo, v kateri živijo. In da ne bi nikdar več bilo vojne.

V filmu so nekatere slike, ki se slovenskemu sentimentalnemu izseljen-

cu, njegovemu skoraj pesniškemu odnosu do domovine vtisnejo v spomin, drobne slike sicer, pa vendar, kot npr. tam, ko partizani in zavezniški vojaki na svoji poti k svobodi, utrjeni pridejo do neke hribovske domačije, poležejo v zelenje pod cvetočim drevjem, domači pa jim postrežejo s polento z ocvirki, v lončeni skledi, pod zgornjim robom okrašeni s tipičnimi lončarskimi vzorci, in ker gostitelja nimata dovolj žlic za tolikšno število ljudi, žlice potujejo od roke do roke, od ust do ust, kot upanje in vera v bližajočo se svobodo.

Da je bil ta film predvajan na sam ANZAC dan, kar je Avstralcem isto kot v domovini dan borcev, in to še v najbolj gledanih večernih urah, je bila vsekakor pametna in taktična poteza. Kako so film sprejeli filmski kritiki in avstralska javnost, je težko ugotoviti, mislimo si pa lahko, da ni nobenega razloga, da film ne bi mogel biti sprejet zelo pozitivno.

Anglija je svoje vojake, ki so bili udeleženi v NOB Jugoslavije, dostojno počastila z zasluženimi medaljami, Avstralija, pa čeprav glorificira udeležbo svojih vojakov v I. in v II. svetovni vojni, kot tudi v Vietnamu, zagonetno molči o deležu svojih ljudi v NOB Jugoslavije, in tako Ralph Churches še ni dobil nobenega priznanja od svoje vlade, čeprav si ga je zaslužil vsaj najmanj toliko, kot so si drugi Avstranci v vojnah drugod.

In še to: Ko že te dni avstralski komunikacijski mediji tako vneto govorijo in predstavljajo slovenske in jugoslovanske tako imenovane nacistične kolaboratorje v Avstraliji, je čisto prav, da se je pojavil tudi film Pot k svobodi, ki je pred avstralsko javnostjo dal priznanje ne samo Churchesu (in Lawsu) ampak tudi slovenskim partizanom.

Antologija slovenske poezije v španščini

Mednarodni knjižni sejem v Buenos Airesu, ki je bil v aprilu letos, je bil tudi priložnost za enkratno predstavitev antologije sodobne slovenske poezije. Antologijo je pripravil pesnik Ciril Zlobec, ki se je predstavil tudi osebno udeležil, vanjo pa je vključil 120 pesmi 33 novejših slovenskih pesnikov. To je bilo sploh prvič, da je slovenski avtor iz matične domovine predstavil neko knjigo v špansko govorečem svetu. Antologija sodobne slovenske poezije je izšla pri založbi LAR (Literatura Americana Reunida), ki ima sedež v Madridu in v Concepcionu v Čilu. Pesmi je v španščino prevedel Juan Octavio Prenz. Doslej sta v španščini izšli le antologija povojne jugoslovanske poezije v Peruju leta 1977 in izbor iz poezije Vaska Pope pred kratkim v Mehiki.

Na »jugoslovanski dan« je antologijo na sejmu predstavil jugoslovanski ambasador v Argentini Filip Matić. Ker je bila predstavitev izredno odmevna, je uprava sejma ob obisku Cirila Zlobca pripravila še tiskovno konferenco, na kateri je Zlobec odgovarjal na vprašanja o slovenski in jugoslovanski književnosti, zatem pa sta oba s prevajalcem sodelovala tudi v kulturni oddaji tamkajšnjega radia. Ciril Zlobec

je v imenu Zveze jugoslovanskih pisateljev sklenil še poseben sporazum z Zvezo argentinskih pisateljev, saj doslej ni bilo stika med obema Zvezama.

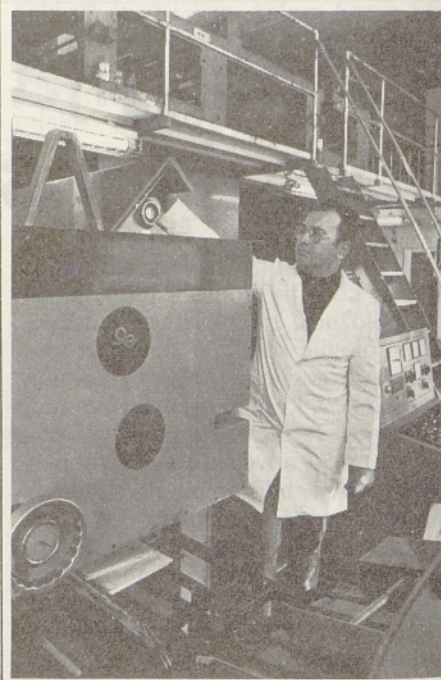
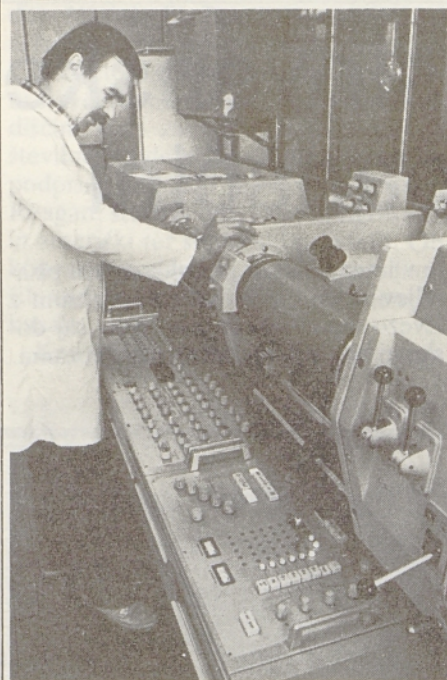
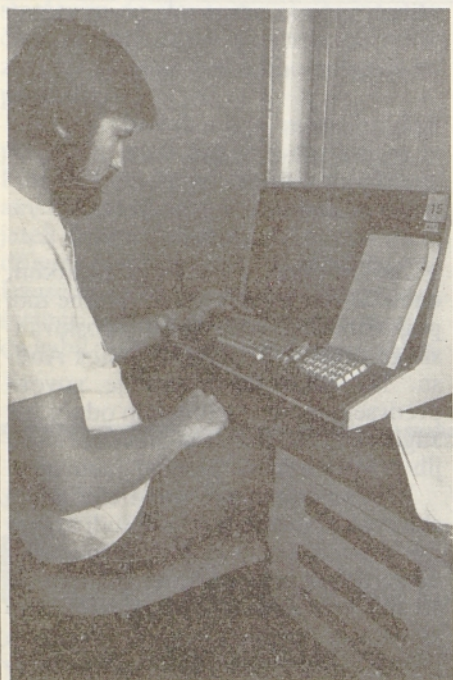
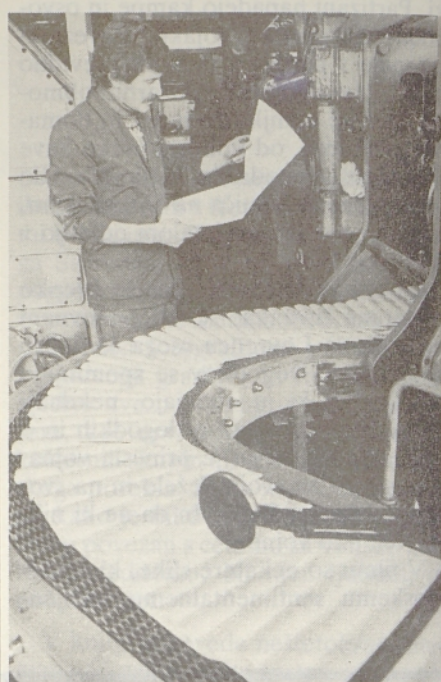
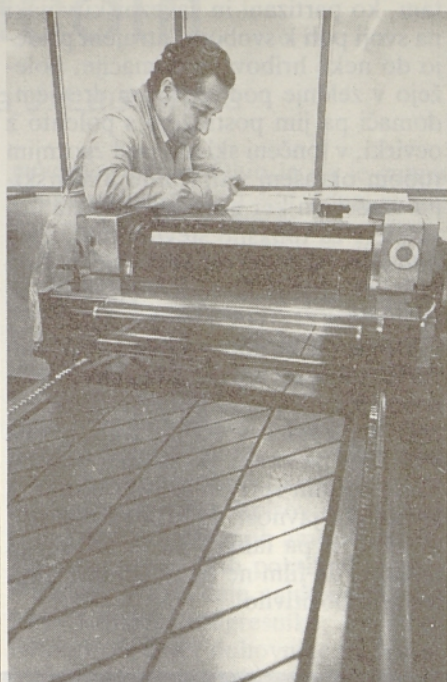
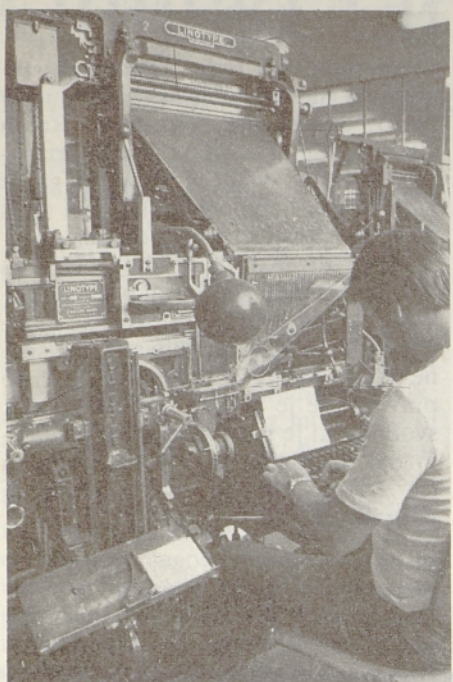

Po Dolenjskem, po Kranjskem že ajda zori... poje ljudska pesem. Slovenska polja se na jesenske mesece odenejo v belo ajdovo cvetje. Foto: Milan Markelj

Ciril Zlobec je imel med kratkim, enotedenskim obiskom Argentine tudi pogovor s člani Slovensko-jugoslovanskega društva Triglav v Buenos Airesu. Na željo izseljencev je govoril predvsem o mednarodnih odnosih v Jugoslaviji in položaju Slovencev, saj jih ta vprašanja še posebej zanimajo.

Izredno zanimanje so za antologijo slovenske poezije pokazali tudi argentinski pesniki in novinarji, ki so visoko ocenili Prenzove prevode, nadvse pa so bili presenečeni nad raznolikostjo slovenske poezije. Juan O. Prenz je po rodu Argentinec, katerega starši so doma iz Istre, in je tudi avtor prej omenjenih antologij. Trenutno prevaja v španščino tudi znamenito Levstikovo povest Martin Krpan. Vse torej kaže, da se je končno slovenski književnosti odprla tudi pot do obsežnejših predstavitev v špansko govorečem svetu.

ČRNA UMETNOST ...

... V BELIH HALJAH

tiskarna delo — dom slovenskega tiska

časopisno in grafično podjetje delo

ljubljana, titova 35, telefon: 315-366

IN KOLIKO JE SLOVENCEV

- V ZAMEJSTVU
- PO SVETU ?

NEDELJSKI
največji slovenski tednik

- po nakladi
- pestri vsebini
- številu rubrik

Naročilnico pošljite na naslov:

NEDELJSKI

Kopitarjeva 2
61000 LJUBLJANA
SLOVENIJA
Jugoslavija

NEDELJSKEGA tiskamo že vrsto let v poprečni nakladi 250.000 izvodov. Analize pa kažejo, da bere en izvod NEDELJSKEGA 4,2 člana družine (gospodinjstva). To pomeni, da bere NEDELJSKEGA okrog EN MILIJON Slovencev v matični domovini.

**Postani tudi ti član te velike slovenske družine:
NAROČI NEDELJSKEGA!**

NAROČILNICA

Ime in priimek:

Kraj, ulica:

Pošta, država:

Naročam NEDELJSKI — največji slovenski tednik.

CELOLETNA NAROČNINA 36 USA dolarjev ali 90 DM oziroma enakovrednost v drugih valutah.

Kraj in datum: Podpis:

ZR NEMČIJA

Sodelovanje med Grevenbroichom in Celjem

Mesti Celje in Grevenbroich sta 22. marca podpisali listino o dolgoročnem sodelovanju, ali – kot pravimo mi – partnerstvu. Na slavnostni prireditvi so nam predstavniki občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Celje izročili tudi priznanje, katerega nam je podelila slovenska izseljenska matica. Za to se vam pristrčno zahvaljujemo. Res je treba mnogo dela pri uresničevanju posameznih nalog, vendar pa uspehi in priznanja, ki jih žanjemo, vedno znova spodbujajo in nam dajejo novih moči in veselja pri opravljanju vsakodnevne dela.

Mirko Umek

Celjski gasilci v Grevenbroichu

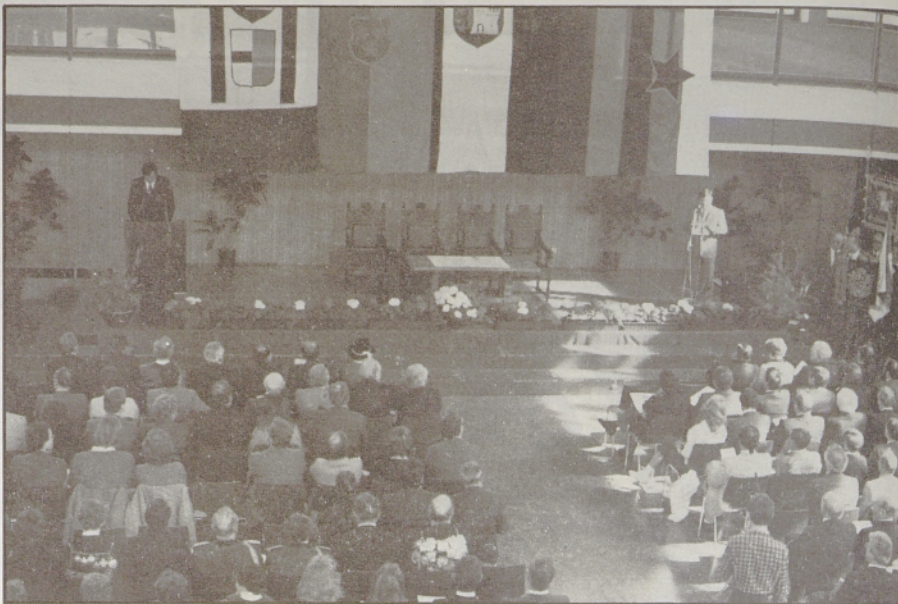
Že pred petimi leti se je na pobudo Slovenskega društva Celje v Grevenbroichu začelo napletati prijateljstvo med gasilci mest Celje in Grevenbroich. To prijateljstvo že rodi sadove. Na svojih občasnih srečanjih poglobljajo prijateljske odnose in osebne stike, izmenjavajo izkušnje in vse, kar premorejo. In tako so gasilci po svoje mnogo doprinesli k zblizanju mest Celje–Grevenbroich.

Na praznovanje 100-letnice gasilcev v Grevenbroichu v dneh 30. aprila do 4. maja so bili povabljeni tudi Celjani. Pozorni gostitelji so bili Grevenbroičani, ki so kljub obilici opravkov v zvezi s proslavo vedno našli čas za svoje prijatelje Celjane. Celjsko gasilsko delegacijo sta vodila poveljnik slovenskih gasilskih enot ing. Tone Sentočnik in predsednik celjske gasilske zveze Janko Rebov. Seveda ni manjkal komandant celjskega gasilskega območja Ivan Pasero in blagajnik celjske gasilske zveze Ivan Anžič. Nadalje so bili v sestavi delegacije tudi višji častniki celjske gasilske regije Marjan Jovan, Janez Klakočar in Vinko Sentočnik.

Delegacija je imela zelo obširen program. Imeli so razgovore s Stadtdirektorjem Grevenbroich Dr. Lindenom.

Po ogledu največjega dnevnega kopa v Evropi »Rhein-Braun« s pravim kolesom in čudom tehnike 200.000 tonskim bagrom, je bil na vrsti ogled Elektrarne »RWE« Neurath z zmogljivostjo 2400 MW dnevne proizvodnje toka. Na svečanem kosilu v tej elektrarni je delegacijo pozdravil in se z njo rokoval tudi direktor tovarne Dr. Vetter.

Tudi ogled najsodobnejše opremljene gasilskega vozila je bil na programu. Za to pozornost se je zahvaliti novemu poveljniku gasilcev v Grevenbroichu Petru Hilgersu. Naš stari znanec Vili

Pogled v dvorano med slovesnostjo, na kateri je bila podpisana listina o dolgoročnem sodelovanju med mestoma Celje in Grevenbroich, za kar so dali pobudo člani slovenskega društva »Celje« v Grevenbroichu.

Spominski posnetek iz Grevenbroicha. Z leve proti desni: Janko Rebov, Ivan Pasero, Milan Novak, Marjan Jovan, Tone Sentočnik, Janez Klakočar, Tone Vivod, Ivan Anžič in Vinko Sentočnik

Mladenki Klavdia in Vesna Novak sta zaželeli srečno pot in v znak prijateljstva vsakemu izročili rdečo vrtnico.

Esser odhaja namreč junija v zaslužen pokoj.

Nemogoče je na kratko opisati vsa doživetja; na svečanem delu na večer proslave so naši zablesteli v izrednih uniformah, vrhunec pa je bila podelitev priznanj zasluženim gasilcem Grevenbroicha.

Ing. Tone Sentočnik je podelil tri republiška in pet občinskih gasilskih oblikovanj, Janko Rebov pa izredno lepo in dragoceno vazo, več plaket in drugih daril.

Ne morem si kaj, da na koncu ne bi omenil še to, da sva z Milanom Novakom zelo vesela, ker najino skupno delo ni zaman, saj takrat pred leti, ko sva začela utirati pot bodočemu sodelovanju, na takšen uspeh niti računala nista. Zato pač ni sramotno, da smo imeli ob slovesu v mojem domu solzne oči. Poslovili smo se prijatelji, ali ne za dolgo, vsak od nas ima košček srca ukradenega, to in pa hrepenenje nas kliče na ponovno snidenje.

Tone Vivod

ŠVICA

Petič: Štiridesetletniki

Dvorano Ratskeller v Thaygenu je v soboto 26. aprila zopet napolnilo okoli 100 gostov in članov SD Soče-Schaffhausen. Zbrali so se dosednji in letošnji štiridesetletniki. Sočani so ostali zvesti tej prireditvi. Lahko bi rekli, da so tokrat slavili prvo »petletko«. Nekateri gostje so že pričeli spraševati, kdaj bo na vrsti praznovanje »Abrahama«.

Uvodoma je predsednik Vrbnjak pozdravil navzoče, a je hitro predal besedo, vsem dobro znanemu napovedovalcu in šaljivcu Otu. Oto je najprej poklical lanskoletne, nato pa še letošnje slav-

ljence: Štefko Bernik, Ivana Bernika, Zlatko Funkel, Zlatka Lončar, Franca Rojten, Zvonka Sumajstorčič, Željko Varoščič ter Sofijo Vrbnjak. Spominsko ploščo z napisi vseh dosedanjih slavljenec je prevzel Zlatko Lončar. Vsem navzočim pa je na koncu nekaj manjkalo: moški pevski zbor, ki je dosedaj na vsaki prireditvi vedno dodal piko na »i«. Lepo bi bilo, da bi se fantje zopet zbrali, kakor prejšnja leta in s svojo pesmijo popestrili program.

Izvrstni večerji s pristno kapljico je sledil srečolov. Duo Stani je za urne, spočite in »srbeče« noge igral do zgodnjih jutranjih ur. Oto, naš stari Oto, je poskrbel, da družabnih igrice ni manjkalo, katerim se je upravičeno marsikdo nasmejal do solz. Predsednik društva ni pozabil na priznanja ob štirideseti obletnici rojstva, s katerimi ne morejo zatajiti svojih let.

Barbara Turk-Smrekar

Materinski dan

Nedelja je. S tem stavkom je povezan še naslednji. Družinski praznik je. To nedeljô pa je imel ta praznik še poseben poudarek. Na vsakem koraku si srečeval otroke s šopkom rož, nabranih na travnikih ali v gozdu. Hiteli so čestitat mamič ob njenem prazniku. Popoldan so po maši v cerkvi Guthirt v Zürichu odšli skupno s starši in sestro Avrelijo v dvorano (kripto). Bila je skrbno pripravljena: mize okrašene s cvetjem, slaščicami vseh vrst (katere so, kakor vsako leto do sedaj, spekle mamič), iz kuhinje pa je prijetno dišalo. Z njeno pomočjo so vsem navzočim pripravili celourni program. Na odru, kateri je predstavljal kmečko izbo, so se zvrstile recitacije, pevske in instrumentalne točke. Prireditelj je vseskozi povezovala Majda, članica dramske sekcije SPD Triglava. Marko, Simona, Klavdija, Valerija, Andreja, Martina, Urša, David, Silvija, Gabi, Barbara, Karmen, Dagmar, Doli, Tatjana, Janez, Tomaž, Andrej, Tanja in deklški pevski zbor (če sem koga izpustila, naj mi, prosim, oprostijo) so skozi program vlekli rdečo nit in misel na mamič. Pridružil se jim je tudi kvartet »Kranjci« in novorojeni mešani oktet »Slovenija«.

Na koncu so se na odru zbrali vsi otroci. V roki je vsakdo držal vrtnico. Po naznanilu, da je letos minulo dest let delovanja sestre Avrelije v Zürichu, so ji številne majhne, drobne ročice, pa tudi malo krepkejša stiskala roko in ji podarile cvetlico. Velik pisan šopek, katerega je nazadnje morala držati kar z obema rokama, je bil njeno prvo presenečenje. Takoj nato je sledilo drugo: na velikem krožniku je ležalo srce – srce ljubezni in spoštovanja. (Na to je pomislila Špendova mamič). Tako lahko upravičeno reče, da ima res številno družino, katera je nikoli ne pozabi.

Barbara Turk-Smrekar

Petnajsta obletnica Triglava

Letošnji 1. maj ni bil samo praznik dela, prihajajoče pomladi in cvetja, marveč tudi praznik SPD Triglava v Zürichu. V Seebachu je bila dvorana Landhaus v pičli uri razprodana. Zakasneli obiskovalci se pač niso mogli udeležiti Planinskega plesa. Najstarejše društvo v Švici je slavilo svojo 15-letnico obstoja. Smisel prireditve ni bil samo ples. Uro in pol dolgi kulturni program sta začela člana dramske sekcije Fani in Miro. Na kratko sta opisala prehojeno pot društva in prvi vzpon na našega očaka. Dušan Beg se je v kratkem govoru spomnil vseh dosedanjih predsednikov in zaželel dobrodošlico gostom iz Slovenije. Predsednik SZDL Ljubljana-Center, Brane Omerzu je s posebno poslanico Zveze sindikatov Ljubljana-Center čestital društvu in spodbudil člane k še večjemu sodelovanju in krepitvi medsebojnih odnosov. Sledila je podelitev Linhartove značke za nesebično in požrtvovalno delo v društvu. Prejeli so jo: Breda Stepič Chechich, Majda Ipavec, Mladen Rodella in Lojze Žgavc. Z darilom so se spomnili tudi neumorne tajnice Milke Rahne. Navzoče sta pozdravila še Borut Vatovec, predsednik Planinske zveze Slovenije, Miloš Rutar, predsednik Smučarske zveze Slovenije in Franc Ulovec, zastopnik tovarne Elan, kateri je zagotovil, da bodo še naprej ostali pokrovitelji Slovenskega veleslaloma. Folklorna skupina iz Primskovega pa je društvu poklonila sliko triglavske severne stene.

Tako je bil končan prvi del programa. V drugem delu so nastopili otroci slovenske dopolnilne šole iz Zürichu pod vodstvom učitelja Lučke Kolšek in Marinke Curič. Recitali, peli in zaplesali so. Zapel je kvartet Kranjci, Dagmar in Mladen s kitaro, igralci dramske sekcije pa so uprizorili nekaj veselih zabavnih del.

Barbara Turk-Smrekar

ŠVEDSKA

Simon Gregorčič ima nov odbor

Slovensko društvo Simon Gregorčič v Köpingu je imelo letos zelo pozno redni letni občni zbor. Društvo je dobilo novega predsednika in tudi nov društveni lokal. Prostori niso dosti večji, zato pa so lepši in je v njih prijetnejše.

Društvene dejavnosti potekajo predvsem v namiznem tenisu, balinanju in šahu. Člani društva se radi zbirajo in si izmenjujejo novice iz domovine ter obujajo spomine na lepe, mlade dni. Društvo prireja tudi piknike in izlete širrom po Švedski.

Franjo Breznik

AVSTRIJA

Dan žena pri Muri

Slovensko kulturno-prosvetno društvo Mura v Vorarlbergu je tudi letos organiziralo proslavo dneva žena. Člani in gostje so napolnili dvorano Vinomna, povsod so bili veseli in razigrani obrazi, rdeči nageljni so žareli po dvorani. Program so vodili gostje iz domovine, zastopniki skupščine občine Lendava, ki je pokrovitelj društva Mura. Igral je ansambel Golf iz Prekmurja. Hvala organizatorjem SKD Mura za lep večer!

Antonija Brezec

10. slovenski veleslalom v Mellau

Slovenski smučarski klub Alpina je 16. marca organiziral jubilejni, deseti slovenski veleslalom v znanem smučarskem središču Mellau. Tekmovalo je prek sto smučarjev, od najmlajših do odraslih, od blizu in daleč, naši in tuji državljani. Sodelovala so društva: Alpina, Soča, Triglav (Zürich), Slovenija (ZR Nemčija), Sindelfingen, Chur, Wintertur, Rawensburg, Luksemburg, Wolff, Alpla (Hard), ASKÖ (Bregenz), Doppelmayr (Wolhfurt).

Zmagovalne pokale so podelili ob krajšem zabavnem programu v gostišču Tenne v Mellau. V posameznih skupinah so zmagali: Natali Smole (malčki-deklice), Midhad Hodjić (malčki-fantje), Milena Stević (mlajše cicibanke), Christoph Zauser (mlajši cicibani), Jelena Stević (starejše cicibanke), Thomas Zauser (starejši cicibani), Katja Rupnik (mlajše pionirke), Andreja Stipetić (starejše pionirke), Alexandra Rampre (mladinke), Zdenka Cordin (članice), Gerlinde Kästle (članice III), Robertino Gašperšič (mlajši pionirji), Marjan Faletič (starejši pionirji), Karli Zauser (člani IV), Aleksander Rampre (člani III), Voko Gašperšič (člani II), Klaus Geiger (člani I), Oliver Rampre (mladinci).

Antonija Brezec

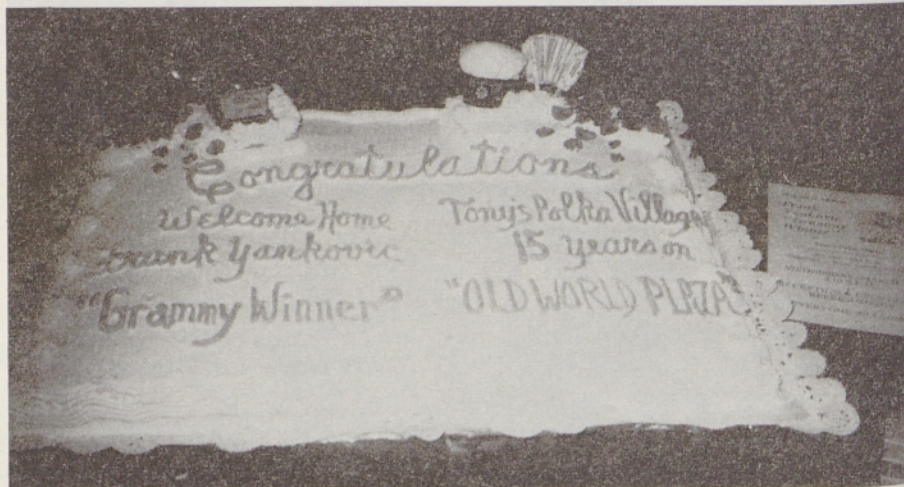
ZDA

»Yankovic je boss...«

Ljudje so potrpežljivo čakali v vrsti, da bi Franku Yankovicu stisnili roko na veličastni dobrodošlici, ki so jo Američani slovenskih korenin 26. marca pripravili prvemu dobitniku Grammyja v kategoriji polke v rodnem Clevelandu. Frank Yankovic, »ameriški kralj polke«, je kljub sedemdesetim letom še zmeraj popotnik in muzikant. Potem ko je konec februarja dobil nagrado Grammy, ki v glasbi pomeni toliko kot Oscar v filmu, je igral v Arizoni, potem pol meseca na Floridi, da bi se vrnil v Cleveland, kjer ga je množica ljudi sprejela v »polka vasi« Tonyja Petkovška, ki vodi tudi radijski program. Grammy za polko je bil letos podeljen prvič. Cleveland ceni Franka Yankovica in njegovo igranje. Ko je bil nominiran za nagrado, nihče ni podvomil, da jo bo tudi dobil. »Ko gre za polko, je Yankovic boss«, so dan pred podelitvijo zapisali v osrednjem cleveandskem časopisu »The Plain Dealer«.

Yankovica in njegovo harmoniko poznajo od obale do obale, s svojim ansamblom je prevandral Ameriko po dolgem in počez. Na poti je še zmeraj po 200 dni v letu, igra na zabavah, porokah, veselicah, slavnih in koncertih. Pred leti se je iz Clevelanda preselil v Las Vegas, ampak tam ni našel odprtih ljudi, pravi, in prišel je nazaj v Euclid, v predmestje Clevelanda, kjer so naseljeni Slovenci.

»Dobrodošel doma, Frank«, so naslovili popoldne, ki so mu ga slovenski rojaki pripravili 26. marca in v tesnem prostoru se je drenjalo na stotine ljudi, na desetine fotoreporterjev, novinarjev in snemalcev, ki so snemali na televizijske programe v Clevelandu, v Nashvihu in v Coloradu. Tony Petkovsek je v »živo« oddajal svoj radijski program, v jeziku »half pa pu«, pol po angleško, pol po slovensko. Slavljencu so čestitali politični možje, znani kulturniki in pa

Torta, ki jo je skupaj s čestitkami prejemniku Grammyja pripravila trgovina Tony's Polka Village.

številni anonimni ljudje, znanci, sorodniki, prijatelji in sosedje. Frank Yankovic, ki se je rodil slovenskim staršem na ulici St. Clair, kjer je dobil tudi prve lekcije iz harmonike, je postal v Ameriki ne samo znan, ampak tudi slaven mož. Pred leti je o njem napisal knjigo z naslovom »the Polka King« znani publicist in športni novinar Bob Dolgan. (Dolgan je bil letos proglašen za enega

od desetih najboljših športnih novinarjev v ZDA).

Frank Yankovic je ponosen na svoje poreklo, zadovoljen, da s svojo glasbo prinese med ljudi veselje in igral bo, pravi, dokler se bo lahko še premikal. Vedno pa bo ostal prvi, ki je za polko, ki je v Ameriki neverjetno popularna, dobil tako pomembno nagrado, kot je Grammy.

Na večeru, ki so ga clevelandski Slovenci pripravili letošnjemu prejemniku Grammyja. V sredini Frank Yankovic, na desni Meta Vajgl, žena jugoslovanskega generalnega konzula v Clevelandu.

KANADA

Slovensko društvo v Vancouvru, B.C. v Kanadi je lani proslavilo 17. obletnico obstoja. Med številnimi rojaki so bili prisotni tudi predstavniki kanadskih oblasti. Na sliki je med pevci moškega pevskega zbora tudi ministrica za socialno skrbstvo pri pokrajinski vladi Britanske Kolumbije. Fotografijo nam je prinesel v uredništvo ob obisku domovine Izidor Špenko.

ARGENTINA

Umrl je Stanislav Baretto

V Buenos Airesu je 10. aprila preminul rojak Stanislav Baretto, po rodu iz Trsta. Povožil ga je avto, ko je hotel obiskati lastno tiskarno, kjer so nekoč tiskali tudi Slovenski tednik, Naš glas, Lipo in druge slovenske liste. Vedno je bil aktiven član slovenskih društev v Argentini, sodeloval je tudi v odborih za priključitev Primorske Jugoslaviji.

K večnemu počitku smo ga pospremili do društvene grobnice Jugoslovanskega podpornega društva Samopomoč, ki so ga pred 108 leti ustanovili izseljenci iz Dalmacije.

Stanislav Baretto je v februarju dopolnil 82 let. Na pogrebu je bilo prisotnih veliko sorodnikov in prijateljev. Naj mu bo lahka tuja zemlja.

Vlado Krmac

Umrl so

Ludvik Shetina – Po triletnem bolehanju je v juniju 1985 umrl Ludvik Shetina, ki je živel v West Allisu, Wis. Na našo revijo je bil naročen več kot dvajset let. Po njegovi smrti se je žena Molly preselila v Kanado.

Leo Stonich – V Pueblu, Colo., je v maju 1984 umrl Leo Stonich zaradi srčnega napada. Žena Anica, ki nam to poroča, skupaj z dvema sinovoma živi v Pueblu 28 let, doma pa je iz Božičevega vrha pri Metliki.

Mike Glad – V Fontani, Calif. je po daljšem bolehanju umrl Mike Glad, dolgoleten zvesti naročnik Rodne grude. Po rodu je bil Belokranjec.

Domovina, moj zaklad

Rad bi se vrnil v tvoj objem
in ostal s teboj vse dni,
saj moja si, dom mladih dni,
o, domovina ti.

Odšel sem v svet
in ti ostala zdaj si le spomin
na kraje daljne,
zate zdaj živim.

Saj čutim že, kako planine
domače mi celijo bolno srce.
Tam zrak je čist, cvetlic opoj,
spet našel sem zaklad svoj.

Od tebe zdaj, planinski raj,
nikoli več ne bom odšel nazaj,
zdaj našel sem toplino vso,
domovino zdaj mojo.

Mihael Špiler,
Hamilton, Ont., Kanada

Ponovno pismo predsedniku italijanske republike

Enotna delegacija Slovencev v Italiji, ki je predstavniško telo slovenske narodnostne skupnosti, je morala v maju ponovno pisati predsedniku italijanske republike Francescu Cossigi. Opozorila ga je, da vzbuja zavlačevanje sprejetja zakona o globalni zaščiti Slovencev skrb in ga zaprosila za sprejem, ko se bo Cossiga mudil v Vidmu. Do srečanja pa ni prišlo. V pismu so naši predstavniki izrazili misel, da: »Skoraj štirideset let po rojstvu italijanske republike, katere ustava jamči vsem jezikovnim manjšinam posebna zaščitna določila . . . in deset let po ratifikaciji osimskega sporazuma, v katerem je potrjena obveznost italijanske države, da zajamči naši manjšini zaščito čim višje možne stopnje, moramo, žal, vzeti na znanje še en poskus, da bi v parlamentu zamrznili razpravo in odobritev zakona o globalni zaščiti.«

Senatorka KP Italije Jelka Gerbec, je iz protesta, ker niso predsedniku posredovali želje Slovencev, zapustila slovesnost v Vidmu. Tako Slovenci iz 35 občin Videmske, Goriške in Tržaške pokrajine še vedno čakajo na odobritev zakona, ki jim bo omogočil ohranitev in razvoj njihove jezikovne in kulturne identitete ter posebnih gospodarskih in družbenih interesov.«

Gradnja osimskih cest ni le obveznost Slovenije in Hrvaške

Tone Poljšak, predsednik koordinacijskega odbora izvršnega sveta Slovenije, ki je zadolžen za izvajanje osimskih sporazumov, se je sestal z jugoslovanskimi, italijanskimi in slovenskimi predstavniki, ki so zainteresirani za izvajanje nalog, kot so: gradnja osimskih cest, nove oblike obmejnega gospodarskega sodelovanja, skupni sistem obrambe pred točo, načrtovanje gradnje jezu na Soči in njegov vpliv na območja v Italiji in Sloveniji. Poudarili so, da je gradnja osimskih cest med Novo Gorico in Razdrtim, Fernetiči in Razdrtim ter Divačo in Reko zadeva, ki sodi v pristojnost Jugoslavije, ne pa le slovenskega in hrvaškega cestnega gospodarstva. Zvezni izvršni svet namerava z določenimi sklepi določiti, kdo in kako bo plačal gradnjo teh cestnih odsekov.

Predstavniki medobčinske gospodarske zbornice in delovnih organiza-

cij severnoprimske regije so na sestanku prisotne seznanili s pripravami na ustanovitev carinske cone v Novi Gorici. Zapiranje prehodov in spremenjen urnik na območju maloobmejnega prometa je povzročilo med prebivalci ob meji upravičeno nezadovoljstvo. Pogovarjali so se tudi o nakupu računalniške in radarske opreme za bodoči center skupne obrambe pred točo na obmejnem območju.

Rado Janežič prejel Tomšičevo nagrado

Društvo novinarjev Slovenije je konec maja podelilo Tomšičevo nagrado za življenjsko delo tudi Radu Janežiču, glavnemu uredniku Slovenskega vestnika, ki izhaja v Celovcu. To nagrado podeljujejo za izjemne prispevke na področju novinarstva. Rado Janežič je postal član uredništva že ob njegovi ustanovitvi leta 1947. Pisal je članke o vseh pomembnih vprašanjih ter kmalu prevzel funkcijo odgovornega urednika. Izoblikoval je čist in prepričljiv novinarski slog, ki je tudi, kar zadeva jezik, Slovenskemu vestniku dal pečat uglednega slovenskega časnika na Koroškem. V začetku 60 let je postal glavni urednik, kar je še danes. Dolga leta je pisal politične članke in komentarje ter poročila, ki zadevajo slovensko narodno skupnost na Koroškem ter dogajanja v širšem prostoru Slovenije in Jugoslavije.

Pesem združila enako misleče

Sredi maja je zadonela slovenska pesem iz mnogih grl v Pliberku. Zbrali so se pevci s Koroške, Slovenije in Italije, da bi znova potrdili, da je pesem posebne vrste govorno izročilo, ki zveni v vseh jezikih. Prireditelji so bili Slovenska prosvetna zveza, SPD »Edinost«, MOPZ »Kralj Matjaž« in MPZ »Podjuna«, odzvalo se je deset pevskih zborov, ki so prišli iz Trbovelj, Doberdoba, Križa, Trebč, Opčin, Branika, Libuč in iz Pliberka.

Pesmi so donele na grajskem dvorišču gradu grofa Thurna Valsassine. Prireditelj, ki je imela naziv »PESEM NE POZNA MEJA«, je potekala na predvečer dneva, ko je morala Hitlerjeva Nemčija priznati svoj poraz. Ta velika pevska manifestacija je ponovno izrazila misel, da so Slovenci med seboj povezani na ta način že dolga obdobja in da pesem neovirano zveni prek meja v pozdrav in znak mirnega sožitja.

Dediščina Slovencev v Porabju

Profesor Karel Krajcar iz Števanovec v Porabju že od 1958. leta, ko je študiral slovenski in madžarski jezik v Budimpešti, zbira etnografsko zanimive predmete. V ta namen je obšel vse slovenske vasi. Nekoč so bili ti kraji središča domačih obrti – lončarstva, tkalstva (iz lanu), kovaštva in kolarstva. Prof. Krajcar je zbral in razvrstil v muzejsko zbirko najzanimivejše in originalne predmete. Hiša, v kateri je predmete hranil, pa se je podrla in prenesel jih je v muzej v Monostru.

Pred dvajsetimi leti je začel zbirati tudi domače ljudsko ustno izročilo, pravljice, pripovedke in bajke. Zbral jih je veliko in izdal v narečju 1983. leta v zbirki »Porabske pravljice«. Knjiga je izšla v nekaj tisoč izvodih pri Demokratični zvezi Južnih Slovanov.

Pod vodstvom Karla Krajcarja so v Števanovcih ustanovili tudi slovensko dramsko skupino, za oder je napisal tudi besedilo o gostovanju (ženitvi). Za svoje zasluženno delo je dobil visoko odličje SVOBODA Zveze kulturnih organizacij Slovenije. Zlasti zaslužen pa je za poučevanje slovenščine, saj je učil osnovnošolce polnih 22 let.

Prof. Karel Krajcar, ki je zdaj profesor na katedri za slovenski jezik in književnost na Visoki šoli v Szombathelyju, namerava obdelati tudi slovensko narečje svojega kraja in sestaviti slovar.

Nekaj novih misli

Prijateljski stisk roke je več vreden kot koši zlata.

Da bi se spominjali, je treba doživljati. Ne spominjajmo se, raje doživljajmo!

Roža razveseljuje oko, srce se veseli prijatelja.

Celica rodi celico, nasmeh rodi nasmeh.

Oboje se lahko izrodi. Obvarujmo pristnost.

Volkovi tulijo v krdelu, Slovenci individualno.

Vrana vrani ne izkljuje očesa – razen če je slovenska.

BREDA STEPIČ-CECHICH

Kako iz objema štajerskih gričkov?

Kot sfinga je obsedela Ivanuševo Silvija na obzidju ptujskega gradu in pogled ji vpija srebrno vijugo ukročene Drave, tja do Formina, kjer je nova hidrocentrala zajezila njen mogočni tok in naredila veliko jezero. Srednjeveško jedro mesta dremlje v zgodnji pomladi. Dva kilometra dalje je vas Budina, rojstni kraj njenega očeta Ludvika. Devet kilometrov dalje ob Dravi je Zavrč, rojstna vas njene matere Marije. Pradavni mir, domačnost in okamenela stoletja dihajo vanjo, in težko bi uganil, kaj čuti in misli. Trdnost in varnost zagotovo, saj je DO-MA, med svojimi. Pravega ognjišča ne moreš postaviti povsod. Med tujci in med rojaki. Njena zgodba privre na dan: »Oče je avtomehaničar, mati natakara, želja po drugačnem življenju ju je pognala po svetu. Rodila sem se v Erkelenzu leta 1962. Ko sem imela tri leta, smo vzeli v najem bencinsko črpalko v Hüchelhofnu. V otroškem vrtcu in osnovni šoli ni bilo dopolnilnega pouka slovenščine, ki smo jo govorili samo doma. Na črpalki smo delali oče, mati, starejši brat Borut in tudi jaz, ko sem imela 14 let. Prala sem avtomobile, natakala bencin, marsikaka napitnina mi je kapnila v žep. Poleg črpalke smo nudili tudi nekatere servisne storitve.

Kmalu smo si ob črpalki zgradili hišo, v kateri sem živel, dokler nisem končala gimnazije. Suho, nemirno dekle sem bila, dokaj samozavestna, saj sem si svoj kruh sama služila. Tesnoba malega kraja me je že dušila.

BONN, SLAVISTIKA IN ŠTUDENTOVSKA SVOBODA

V Bonnu sem vpisala na univerzi ruščino in srbohrvaščino. Hotela sem študirati slovenščino, a je ni bilo. Posredno sem jo spoznala preko ruščine kot jezik slovanske skupine. Ej, ta tri študentska leta so bila vesela, razigrana, polna doživetij! Imela sem širok krog prijateljic in prijateljev, marsikatero veselo urico smo skupaj preživeli in ugnali precej norčij. Tri mesece sem delala kot administratorka v nekem gostišču, da sem lahko potovala in si ogledala Nizozemsko, Češko, Poljsko, preživela dva meseca v Rusiji, bila na obisku pri mojih v Jugoslaviji.

Poletja so v Bonnu lepa, naša »klapa« je hodila na kopanje, plese. Končala sem štiri semestre študija in vpisala petega. Nato sem šla delat. Po četrtem semestru so zaključena predavanja iz ruskega jezika, preostaneta le še dve uri prevajanja tedensko, iz nemščine v ruščino, kar pa je premalo, da bi se splačalo. Zaključila sem prvi del študija. Opravljala sem tri službe: pomagala pri restavriranju antikvarnega pohištva, tipkala pri neki organizaciji in kodirala tekste na kompjuterju.

TEXACO POVIŠA NAJEMNINO ZA ČRPALKO

Družba Texaco, ki je bila lastnica naše črpalke, s katero smo imeli podpisano pogodbo, je zahtevala od nas zvišanje najemnine, češ, da hoče višjo odškodnino lastnik zemljišča, na katerem je stala ta črpalka. Tega dodatnega bremena naša družina ni več zmogla, saj je črpalka obratovala ves čas na meji donosnosti, oče pa je še dodatno delal kot mojster v avtomehanični delavnici. Črpalko smo zaprli. Mama se je zaposlila v tovarni žimnic, jaz pa sem se odločila, da grem k svojim koreninam, v moje deželo.

OSTALA BOM SLOVENKA

Povezala sem se s Slovensko izseljenško matico v Ljubljani in začela poglabljati znanje slovenščine, najprej s poletno šolo v Kranju. Dolgo sem nekje v sebi nihala. Za mano je ostalo

otročstvo, ki sem ga preživela v Nemčiji, prijatelji, drugačen način življenja, druge navade. Starša s svojo hišo, ki ju veže z leti za pokojnino, današnje negotove razmere, želja po povratku in bojazen pred padcem standarda... A nekaj močnejšega se je oglasilo v meni. Obšlo me je nekako pred dvema mesecema: da bi ostala v Sloveniji! Komaj zdaj, po nekaj mesecih, čutim globoko navezanost na ta prelepi košek sveta, Slovenijo, ker sem začela razumevati jezik in ljudi z drugih vidikov, ne le materialnih. Komaj zdaj sem se začela učiti pravo slovenščino z odprtim srcem. Imamo svoje pesmi, plese, navade, običaje, držimo skupaj. Tu, med štajerskimi grički, smo ena družina, vseč so mi trgatve, ta bohotna lepotija, polna življenja in veseli, gostoljubni ljudje.

Oče je kupil parcelo v Desterniku pri Ptuj, danes popoldan gremo nanjo sadit drevesa. Sem podeželsko dekle in zemlja me privlači!

Ko pa spregovorim v slovenščini, prisluhnem sama sebi. Sama sebi sem vseč, ko govorim slovensko! Tako lepo zveni. Nočem, da se to izgubi, da se izgubi del mene. Hočem, da se bodo tudi moji otroci (imela jih bom vsaj tri) učili slovensko. Tudi mi smo trije – brata Borut in Aleksander sta moja najboljša prijatelja na svetu. Aleksander živi v Bonnu, Borut v Regensburgu. Ko smo skupaj na obisku pri starem očetu Ludviku na Ptuj, je mali družinski praznik.

Letos je Silvija štipendistka Slovenske izseljenške matice, potem je v Ljubljani vpisala jeseni 1985 slovenščino in ruščino na filozofski fakulteti, preizkusila svoje moči s prvimi izpiti. Resnoba ji hušne preko lica, slovenščina je težka, zlasti slovnič. In že se iztrga iz obroča dolžnosti v nov nemir: letos namerava s prijateljem prepotovati »srce Jugoslavije«, tja do Grčije.

Pomlad je čas izpitov in (izseljenških) lastovk. Je čas, ko vidimo, koliko sadu bo dala razcveta jablana. Počakati bo še treba: Ivanuševi so posadili komaj sadike dreves v Desterniku v Slovenskih goricah, ki slovijo po vsem svetu po dobrih belih vinih. Četrto leto bodo prvi plodovi.

V ogledalu

V teh nekaj letih, kar se v Rodni grudi pogovarjam z vami o jeziku, o materinščini, smo načeli že kar precej vprašanj, ker imam ves čas pred očmi, kako se vsak od nas želi kar najbolj razgledati in izpopolniti svojo osebnost. Vsak človek je namreč oseba zase in kolikor bolj je razgledan, toliko močnejši je, na toliko trdnjših tleh.

Človek se vsak dan uči. To je njegova naravna in prirojena danost. Naj povem v podobi: vrzi v vodo psa, mačko, kačo, konja . . . vse bo plavalo, ravno tako naravno, brez dosti poskušanja, kakor se naravno giblje po suhem. Človek se mora hoje in plavanja dolgo učiti. Kakor da je izgubil naravno privajenost na to ali vsaj pozabil nanjo. In še nečesa se mora človek popolnoma sam naučiti: govorjenja in na splošno jezika. V tem je v celoti odvisen od svoje okolice. Ko se uči hoditi, plavati, se uči in nauči zase, ko pa se uči govoriti, mora biti njegov jezik tak, da se z njim lahko sporazumeva z okolico. Človek je namreč družbeno bitje. Vsak od nas se mora znajti v družbi, v kateri se rodi ali priseli.

Rodi se v družini in se največkrat v nji tudi vživlja v življenje. Pri tem se zavestno in podzavestno prilagaja okolici. Človek je prilagodljiv, priučljiv. Eno od pomembnih orodij družbe in sožitja v nji je jezik. Kar naravno in brez posebnih težav otrok zaplava v jeziku svoje okolice, se pravi v materinščini. Spretno in neopazno posnema vse njene značilnosti v besedišču, v melodiji, v skladnji . . . Če je govorica njegovega prvega okolja (mati, oče . . .) jezikovno skladna, je tudi otrokova govorica enotna. Če je okolje neenotno (oče in mati govorita različni narečji, različna jezika), potem otrok bodisi iz večje navezanosti na enega od njiju hitreje in bolje splava v enem od govorov ali pa se hkrati priuči obeh govorov ali jezikov in zna z materjo govoriti po njeno, z očetom po njegovo.

Ko se potem otrok iz najožje družine spušča na širše področje, na dvorišče, v sosesčino, v vrtec, kjer pride v stik z drugimi otroki in odraslimi, se mu jezik spet prilagaja. Morebitne prevelike odmike od splošno prevladujočih značilnosti jezika se mu obrusijo. To se dogaja tudi ob poslušanju

radia, televizije. Pri tem se večinoma seznanja tudi že s tako imenovanim knjižnim jezikom.

S tem se še bolj seznanja ob vstopu v šolo, kjer se kot riba v vodi znajde predvsem tisti, ki ima že od prej knjižnemu jeziku zelo bližnjo izreko. Plavanje pa mu je na splošno oteženo s pisanjem in branjem, ki se v vsakem jeziku, tudi v slovenščini, v marsičem razhaja od govorjenja. Tako se potem človek še naprej naravno in sproti seznanja z jezikom svoje okolice, naj bo že z govorjenjem, naj bo z branjem knjig in časopisov, poslušanjem radia in televizije in podobno.

Popolnoma nekaj drugega pa je, če se človek kot odrasel ali vsaj kolikor toliko v materinščini že razgledan preseli v popolnoma drugo jezikovno okolje. Tudi tu se takoj oglasi naravna nadarjenost za prilagajanje. Kar hitro se znajde v novi družbi, v novem okolju, v novi govorici, kar kmalu jo začne tudi sam posnemati, se v nji izražati. Pri tem pa se pokažejo zanimive razlike in posebnosti. Kakor ima kdo roko za risanje, drug smisel za računanje, tretji dar za glasbo, tako ima kdo tudi bolj izrazit čut in smisel za jezike ali za drugi jezik. Pri materinščini se to še ne pozna tako izrazito, ker po navadi postopek traja dlje in je povezan z razvojem celotne človekove telesne in duševne rasti, pri drugem jeziku pa je človek večinoma že bolj dozorel, tako da se postopek po navadi pospeši, zato se tudi hitreje opazijo večje ali manjše težave, večja ali manjša prilagodljivost v izražanju. In sicer v obeh primerih: naj se človek drugega jezika uči v šoli ali pa zaradi preselitve v novem okolju.

Kar sami prisluhnite svojemu okolju. Če so okoli vas priseljenci iz tujih krajev, jih že kar poznate in veste, kako se marsikdo v zanj tujem, vašem domačem jeziku izraža tako rekoč gladko, kakor da mu je materinščina, pri marsikom drugim pa se čutijo odmiki in težave še leta in leta, do konca življenja. Tako se tudi vi sami, kot slovenski priseljenci v tuje jezikovno okolje, tamkajšnjim prebivalcem jasno predstavljate v tujem jeziku, angleškem, španskem, švedskem, nemškem, italijanskem, francoskem, nizozemskem, da vas lahko vsakdo kar hitro prepozna kot priseljenca.

Tako je vsak človek glede svojega jezika, svojega govorjenja, svojega pisanja, v ušesih svojih sosedov, svojega okolja kakor v ogledalu: vse je opazno, vse je prepoznavno, zlasti hitro pa je čutiti večjo ali manjšo prilagodljivost za usvajanje tujega jezika, večjo ali manjšo zmožnost samonadzorstva, da zberemo vse značilnosti prejšnjega jezika, materinščine, kadar se pogovarjamo v novem, tujem. Vendar je ostanek temeljnega jezika pri marsikaterem priseljencu celo svojevrsten čar.

AVGUŠTINA BUDJA

Razlaga sanj

Sem sanjala minulo noč lepo o zbrani družbi, pitju in o cvetju; vprašala sem, kaj neki naj bi to pomenilo, če sanja se o petju.

Ti si s police sanjsko knjigo vzel in jel mi brati, kar o tem je stalo – prepričani! Si dejal vesel, kako, da se prav to ti je sanjalo!

Napol verjela sva, največ pa ne in kmalu sva na sanje pozabila. Dan je potekal in midva smeje sva se razšla, pol pet je ura bila.

Obljubil si, da kmalu vrneš se. Čakala sem te, ure so bežale . . . Naposled si prišel, užaljene besede v jezi trde so postale.

In vračal si jih, vsako bolj ostro, boleče padale so, kakor toča! Odšel si jezen proč, v temo – bila sem sama tiho jokajoča.

Kot blisk tedaj prešine mi glavó: Razlaga sanj minulega večera! Kako, da nisem mislila na to, da sanje krive so bile prepirla!

Deklica, podaj roko

Založništvo tržaškega tiska je pred nedavnim izdalo dragoceno knjigo pod zgornjim naslovom o ljudskih plesih, pesmih in nošah Slovencev v Italiji. Kot avtorji knjige so navedeni Miran Košuta, Nadja Kriščak, Breda Pahor, Franka Slavec, Peter Suhadolc, Dragica Ule-Maver in Bojana Vatovec.

Zamisel za knjigo se je porodila, kot so zapisali v uvodu, ob podatkih, ki so jih posamezni avtorji zbirali na začetku iz osebnega zanimanja, nesistematično in priložnostno, pozneje pa dosti resneje, z drugačnim pristopom in medsebojnim sodelovanjem. Prvotno so bili podatki namenjeni za delo v folklornih skupinah ali seminarjih, saj večina avtorjev deluje ali je delovala pri tržaški folklorni skupini Stu ledi. Del knjige (Rezijanski plesi) je ponatisnjen tudi iz knjige Mirka Ramovša »Plesat me pëlji«.

Mirko Ramovš je na zavihku ščitnega ovitka knjige med drugim zapisal:

Delo je za slovensko narodopisje pomembna pridobitev. S pridom ga bodo uporabljali vsi, ki se kakorkoli ukvarjajo z ljudskim izročilom, še posebno folklorne skupina na Tržaškem, Goriškem in v Benečiji, kot tudi druge v matični domovini in zunaj nje. Avtorjem gre zahvala, da je bilo to izročilo iztrgano pozabi v času, ko so bili nekateri predeli, kot tržaški in goriški, narodopisno skoraj že opisani, češ da je to ljudsko izročilo že mrtvo. Gradivo pa dokazuje, da za zbiranje ni nikoli prepozno, še več, kaže na živo tvornost slovenskega človeka, ki je tudi v njemu neprijaznih časih znal ohraniti svojo samoniklost, svojo kulturo, svoj ponos, dokazuje njegovo sposobnost, da je tudi privedeno izročilo prilagodil svojemu doživljanju, svoji gibnosti in mu dal tako svojstveno podobo, ki je drugačna od sosedne italijanske ali furlanske.

Knjiga »Deklica, podaj roko« je prvi celostni prikaz plesnega izročila in noš Tržaškega, Goriškega in Benečije ter delno Rezije in Kanalske doline. Knjige bodo brez dvoma veseli tudi številni voditelji izseljenskih folklornih skupin po vsem svetu.

Zmago Šmitek: Klic daljnih svetov

Slovenski etnolog mlajše generacije Zmago Šmitek se je že leta 1977 lotil raziskovanja zgodovine slovenskih stikov z neevropskimi deželami in kulturami. Razultat njegovih raziskav je di-

sertacija na etnološkem oddelku filozofske fakultete v Ljubljani, katere besedilo je zdaj v nekoliko prirejeni in dopolnjeni obliki izšlo v samostojni knjigi. Kljub temu da je knjiga nastala na osnovi doktorske disertacije, ni kakšno suhoparno branje, temveč je vseskozi napeta, duhovita in jo je moč od prve do zadnje strani brati kot napet roman.

Knjiga predvsem pripoveduje o tem, kako so Slovenci že v zgodnjih časih spoznavali svet, kako jih je v svoje okrilje vabil klic daljnih svetov in kultur. Slovenci so po dolgem in počez preiskali naš svet in skoraj ga ni koščka tega sveta, kamor ne bi stopila zvedava slovenska noga. Pogosto so potovali po svetu pod tujimi zastavami, vedno pa so ostali Slovenci in povezani z domovino.

Šmitkova knjiga delno pripoveduje tudi o slovenskih izseljencih, čeprav v to skupino ne šteje tistih naših ljudi, ki si jih običajno predstavljamo kot ekonomsko in politično emigracijo. Delež izseljencev omenja predvsem pri ustnem in pisnem informiranju svojcev o neevropskih deželah in kulturah, podrobneje pa se je zadržal le pri tistih izseljencih, ki so napisali pomembna dela o tej tematiki.

V knjigi Klic daljnih svetov spoznavamo usode in dela številnih misijonarjev, ki so bili obenem raziskovalci in znanstveniki širokega formata, kot npr. Ignacija Knobleharja, Friderika Barago, Janeza Rutarja, Franca Pirca, Janeza Krstnika Mesarja idr. Srečamo tudi znamenito Celjanko Almo Karlino, ki je kot ena prvih žensk obiskala neznana in divja plemena v Ameriki, Afriki in Aziji.

Knjiga Klic daljnih svetov bi vsekakor morala pritegniti tudi naše ljudi na tujem, saj mnogi izmed njih doživljate kaj podobnega kot naši davni popotniki v tujem svetu, zato vam knjigo toplo priporočamo. Knjigo je izdala Založba Borec v Ljubljani.

Babičina skrinja

Založba Borec je izdala ponatis mladinske knjige Berte Golobove *Skrinja iz babičine bale*, kjer avtorica začenja pripoved s skrinjo, ki jo je nevesta včasih pripeljala k hiši, nato pa vsem nam, ki nam je že nekoliko odmaknjen svet naše bližnje preteklosti, pripoveduje o črni kuhinji, življenju z letnimi časi, ovremenu in vremenskih prerokih, o kolinah, pustu, o vasovanih, porokah in smrtih, o skupnih delih na polju in podobno. V vseh teh

zgodbicah je marsikaj takšnega, kar se je lahko dogajalo samo na slovenskem ozemlju.

V sodelovanju z Zavodom SR Slovenije za šolstvo je zdaj, hkrati s ponatisom knjige, izšla tudi kaset z naslovom *Babičina skrinja*, ki jo je izdala Založba kaset in plošč pri RTV Ljubljana. Pripovedi Berte Golob je za ka-

seto interpretirala Milena Zupančič, besedilo pa dopolnjuje izvirna ljudska glasba, ki jo pojo ljudski pevci z Gorenjske, Dolenjske, Štajerske in Koroske, na citre pa igra Miha Dovžan.

Tako knjiga kot kaset sta zaradi izredno primerne vsebine in odlične interpretacije oziroma glasbene spremljave (kaset) in odličnih ilustracij Jelke Reichmanove (knjiga) izredno primerni tudi za slovenske dopolnilne šole na tujem.

Naj ob tej priložnosti opozorimo še na druge nove govorne kasete, ki jih je izdala Založba kaset in plošč RTV za mladino: Branko Hribar: Dež za sanjo, Frane Puntar: Škratek Lučka, Pavel Lužan: Mala čaravnica in Robert Louis Stevenson: Otok zakladov. Dolej je ta založba izdala že 40 kaset z radijskimi igrami za otroke.

Križanka s slovensko narodno

Spodnje besede morate vodoravno in navpično vpisati v lik križanke, tako da se bodo med seboj ujemale. Začnite vpisovati najdaljše besede, na ta način si boste reševanje olajšali.

Črke, ki pridejo na oštevilčena polja, prenesite v dva navpična stolpca na desni strani. Brano navpično boste prebrali začetek priljubljene slovenske narodne pesmi.

10 črk: ANTIBIOTIK ASPIDISTRA KITAJŠČINA

9 črk: OLIKANOST PRILASTEK

8 črk: JADRNICIA PLINOVOVOD RATTIGAN STRPNOST

7 črk: BOROVEC KOLAČEK MARKIZA PRETNAR REALIST

SPARINA ŠKRATEK

6 črk: KOTARI NABAVA OERTER OSIŠČE RJAZAN SPAČEK

5 črk: AFERA ANEKS KIPAR NAMEN OPTIK RANER SAJKO SNAGA

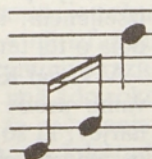
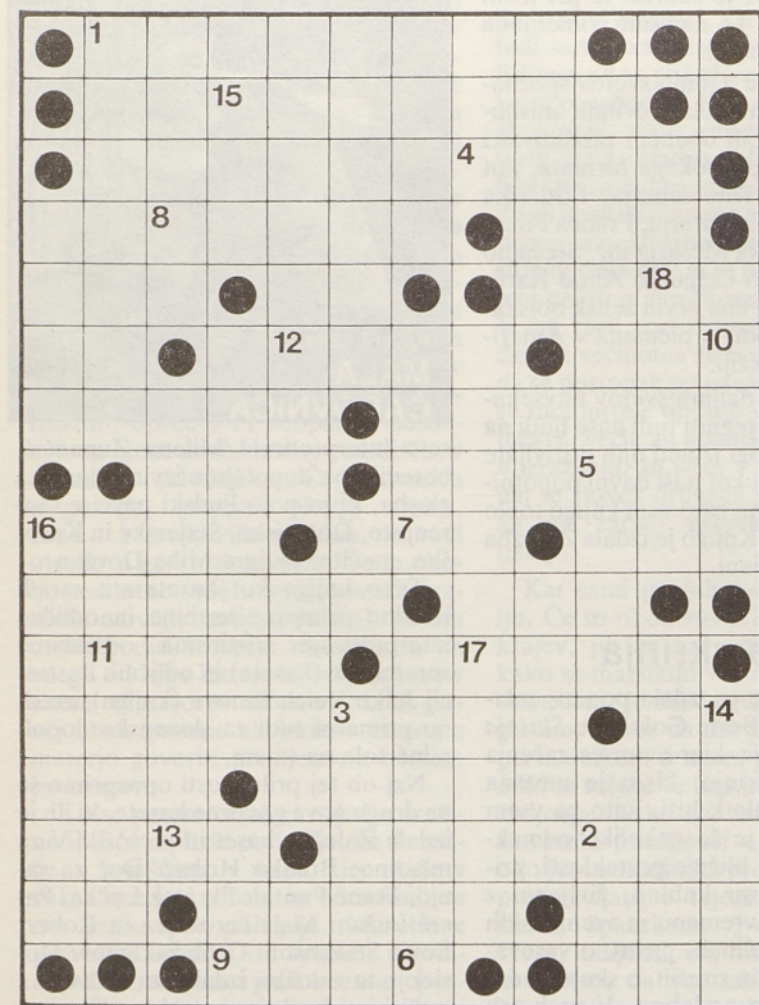
ŠVARA TETIS TRNEK

4 črke: BRDA ERAR ESAD GIDE MUNI OSIR PLES RITT ROSS SALA

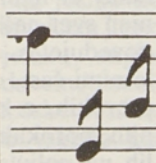
3 črke: ARD DAG DAM DON ENA IKS ITO JAN LIK PSI STO VIC

2 črki: CT EN FU IA JS OV PR

Jože Petelin

1	10
2	11
3	12
4	13
5	14
6	15
7	16
8	17
9	18

Logogrif

Logogrif je poleg anagrama, palindroma, šarade, sinonima in homonima ena od osnovnih ugankarskih besed. Z nekaj naštetimi sem vas že spoznal, nekatere pa še pridejo na vrsto.

Pri logogrifu neki besedi *dodamo*, *odvzamemo* ali *zamenjamo* eno ali več črk in dobimo novo besedo z znanim pomenom.

Besedi ROŽNIK *dodajmo* črko K. Kaj dobimo? KROŽNIK.

Kaj pa če besedi MIŠICA vrinemo črko N! Novo besedo: MIŠNICA.

Besedi lahko črko tudi *odvzamemo*: BALKON brez črke K postane BALON.

PTIČEK brez črke R PTIČEK in LEDVICA brez črke D LEVICA.

Kaj pa če besedi črko *spremenimo*?

MEŠAR postane TEŠAR, KRAVA se spremeni v besedo KRAJA in beseda ROŽNIK v ROBNIK. Pravi mojster za tovrstne logogriffe je mednarodno priznani tiskarski škrat, ki zna spretno KUCHARICO spremeniti v UHARICO, POSLANCA v POSRANCA in kakšnega POLITIKA v PORITIKA.

Besedi lahko *dodamo*, *odvzamemo* ali pa *spremenimo* tudi *več črk*. tako ČAJNIK s TE spredaj postane TEČAJNIK, KRALJ z vrinjenim GU KRAGULJ, ČEBELAR z odvzetim LA – ČEBER, PARABOLA brez AB PAROLA in RISANKA s spreminjenim RI v DE – DESANKA.

Za konec skušajte rešiti spodnja dva logogriфа. V prvi uganki ugotovite drugo ime za besedi, ki sta označeni s *posebnimi črkami*, med seboj pa se razlikujeta le v eni črki. Pri drugi uganki pa odvzamite eno črko.

Zgodovina nam pove, da brez živčnosti ne gre! PLESKANJE je včasih neprijetno opravilo, *neko drugo* me je vedno veselilo.

Rešitvi: HISTORIJA – HISTERIJA in PLESANJE.

Jože Petelin

Zanke uganke

S ČIM SE ZAČNE NOČ IN KONČA DAN?

(s črko »n«)

KATERA TEKOČINA JE NAJMOČNEJŠA?

(voda, ki žene mline)

PRED KOM SE MORA ODKRITI VSAK KRALJ?

(pred frizerjem, preden ga ostriže) KAKO SPRAVIŠ SEDLO MED DVA OSLA?

(osedlaš osla in ga zajahaš)

S citrami po svetu

Besedovati z Mihom Dovžanom ni težko. Slej ko prej pristanete pri glasbi, citrah, narodni pesmi. To je tudi razumljivo, saj Miha Dovžan s svojim ansamblom križari po domovini in prek njenih meja že dobrih 25 let. Postavnega, slokega odličnega citraša sem zato vprašal, koliko let še?

»Toliko časa, dokler srce poje in če je človek z glasbo zastrupljen, potem je čas nehanja še daleč.«

Zadnje čase se Miha Dovžan vse bolj posveča pravi narodni slovenski pesmi. Z Vilkom Ovsenikom sta sodelovala pri snemanju 46 narodnih melodij posnetih s citrami, z Vitalom Ahačičem pa menita posneti kar 300 narodnih. Zakaj in čemu prav narodna pesem?

»To je glasba, s katero se ohranja naš narod, jezik in kultura. Vidiš, če človek potuje v Zagreb in Beograd, tamkaj naše narodne pesmi skoraj ne poznajo. Vsi menijo, da sta to valček in polka, mi pa vemo, da temu ni tako. Morda razmišljam tako zato, ker pač gram citre, na katere naše narodne pesmi zelo lepo zvenijo.«

Miho Dovžana naši rojaki zelo dobro poznajo, turneje po Švedski leta 1972, po ZDA in Kanadi 1976 in še mnogo skokov prek meja so enega najboljših citrašev na svetu popeljale med številne rojake. Katera izmed poti je Mihi ostala najbolj v spominu?

»Povsod je bilo lepo. Švedsko smo denimo premerili od severa k jugu, precej smo potovali tudi v ZDA in Kanadi. Nasploh smo vzpostavljali največ čustvene vezi in še danes si z marsikom dopisujemo. Najbolj srčno je bilo seveda pri narodnih pesmih, saj te vsi poznajo in marsikoga spominjajo na stari kraj.«

Kam vse človeka privede dobra glasba! Miha Dovžan je denimo igral citre v štirih filmih: Cvetje v jeseni, Moja draga Iza, Vlak proti jugu in ameriškem Potuhnjeni odmevi, kjer je odigral tudi manjšo epizodno vlogo, nastopal pa tamkaj skupaj z znano Karin Door in Johnom Fabianiem. Že nekajkrat je nastopil v Zagrebu skupaj s znamenitim tamburaškim orkestrom Radiotelevizije Zagreb v veličastni koncertni dvorani Vatroslav Lisinski. Kaj so torej citre, kaj pomenijo in kako je instrument priljubljen?

»Citre? Citre so nežen instrument, navadno tih, prijetno zvoneč in četvo-

Foto Marjan Ciglič

rica, petorica lahko posluša nežne zvene resnično z užitkom. Za igranje v sestavu uporabljam električne, pravzaprav ozvočene, saj bi jih sicer bas kitara in kitara preglasila. Resda pa so danes vse redkejši, ki citre poučujejo, čeprav bi učencev ne manjkalo.«

Nekaj časa je bilo ansambel Mihe Dovžana nekoliko manj slišati po radiu in videti po televiziji. Zakaj?

»Nismo več mladi, pestile so nas tudi bolezni. Zdaj mislim, se je vse ugodno razpletlo in ponovno bomo več nastopali.«

Alpski kvintet je 24. maja letos na Bledu praznoval svojo 20. obletnico in ob tej priložnosti že prejel svojo prvo zlato ploščo, izdano v domovini pri tvrdki RTB. V tujini pa so člani Alpskega kvinteta prejeli že sedem zlatih odličij.

V aprilu so v deželah Evrope gostovali naslednji ansambli: ansambel Vita Muženiča, Henčka Burkata, Veseli Planšarji, ansambel »Trim«, Toneta Žagarja, Savinjskih sedem, Slovenski muzikantje, ansambla Bratov Avsenik in Alpski kvintet pa sta tako ali tako vedno na poti.

Pred kratkim se je z madžarskega Monoštra vrnil ansambel Toneta Žagarja iz Ljubljane, ki je na Slovenskem ple-su razveseljeval Porabske Sovence.

razgrete oči. Učiteljica po poklicu, sedaj knjižničarka reče: »Slovinci ne bero dovolj. Zato moram namesto njih jemati slovenske knjige domov«. Ko vidi, da je ne razumem, pojasni: »Od avstralskih oblasti dobimo denar za slovenske knjige le, če se te bero. Tako mi ne preostane drugega, kot da jemljem knjige domov. Le tako lahko statistično dokazujem njihovo bralnost. Vidite, česa se moramo lotovati, da dobimo kakšen denar«, zaključijo.

Njen mož natoči kozarec z vinom. »Dobro vino imate«, pohvalim vino, kot bi vedel, da ga njen mož sam prideluje iz trte za hišo. »Ni ga dosti, zato pa je domače«, reče. Potem gremo na vrt pred hišo. »Danes nisem pokosil«, pravi, ko si ogledujem vrt z drevesi smokve. »Zakaj so smokve pokrite?« vprašam. »Drugače ne bi dozorele. Poglejle bi jih ptice«, pravi. Sname prevleko, utrga smokve in mi jo da. Okusna je. »Prvič jem smokve v marcu«, rečem. »Saj je pri nas jesen«, odgovori Ivanka. Večeri se. »Moram vam pokazati klub Jadran«, nato reče. Sedemo v avto in se odpeljemo. Vozimo skozi industrijsko predmestje Melbourne. Nizke delavske hišice se vrste druga za drugo. Ob vsaki je majhen vrtiček. Potem zavijemo na široko cesto. »Kolikokrat je po njej vozila Ivanka«, pomislim, ko vidim, kako navajeno obrača krmilo avtomobila. Zavijemo na ozko, skoraj kolovozno pot. »To je klub Jadran« reče, ko se ustavimo pred dolgo zgradbo. »V stavbi je dvorana s 600 sedeži«, reče. Potem vstopimo. Pri vhodu nas sprejme dobrodušen Primorec – oskrbnik doma. Pokaže nam prostore doma. Ob veliki dvorani je klubski prostor, nato kuhinja, zunaj v posebnem prizidku disko »za mlade«, reče oskrbnik. »Dom lahko sprejme tudi tisoč rojakov, če je potreba«, ponosno pove. »Sedaj ni tu nikogar. Pridite v soboto ali nedeljo. Takrat je v domu pravo življenje. Če že ni kulturnih nastopov, so vsaj plesi. Veste, Primorci radi plešemo: starejši ob zvoku valčka, mlajši v disko«, reče in odide v kuhinjo. »Drugače nimam« pravi, ko nam prinese pločevinke piva. Nato nadaljuje: »Največ je vredno, da v dom prihaja tudi mladina – druga ali tretja generacija naših ljudi«, ponosno pove. »Pokazati vam moram tudi kip Otona Župančiča«, reče. Skupaj odidemo pred dom, kjer stoji ob vhodu kip pesnika Otona Župančiča. Sonce zahaja. Zadnji žarki se ustavljajo na kipu in ga ožarjajo. Pogledam Ivanko. V njenih očeh vidim trud in voljo, prav tisto, ki je pomagala uresničiti to lepo zamisel. Stopimo h kipu in se tam slikamo. »Velika moč je v domovini«, nehote pomislim.

Mrak je. Avto vozi po široki cesti. Ob cesti zagledam skupino majhnih hiš obdanih z vrtički. »Tu živijo Slovenci«, reče Ivanka. »Prav tu sva z možem kupila zemljišče za novo hišo. Staro bova dala v najem in z najemnino vzdrževala novo. Bliže bova klubu Jadran«, poslušam Ivanko. »Ne more brez kluba«, reče njen mož. Avto vozi proti središču mesta. Naselja majhnih hišic z vrtovi se umikajo večjim. Široka štiripasovna cesta zavije proti središču mesta. Avtomobili s svojimi lučmi dela-

jo dolgo, bleščečo črto luči, ki se izgublja med neštete neonske napise. »Čaroben blesk mesta me vedno prevzame«, pomislim. Sedim zadaj v njihovem avtomobilu. »Izruvane korenine bole«, premišljam, ko se spomnim dogodka ob našem srečanju. Od radosti me je objela, ko je zagledala idrijske čipke in steklenico merlota – delček njene Primorske – dotik domovine, ki jo bo še dolgo spominjal na najino srečanje in njeno Primorsko. »Le počasi se njene korenine sprijemljejo z zemljo tujine in iščejo novih moči«, premišljam. Potem mi v ušesih zvone njene besede: »Kako je pri vas?« »Je na Primorskem pomlad?«. Korenine bole. Kje je njen dom? Sedela sva ob točilni mizi majhnega lokala v Sydneyu. Pila sva whisky z ledom, ki sva ga redčila s požirki piva. Potem se je sklonil nad mizo in rekel: »Naš slovenski klub je od tod zelo daleč, prav pod vznožjem gora, kakih 80 km od tu. Tam tudi stanujem. Vsak dan se vozim v Sydney na delo. Pri železnici sestavljam vlakovne kompozicije. Svoje delo hitro opravi, potem lahko grem«, pravi Jože Žohar, rojen 1945. leta na Goričkem v Prekmurju, ki že od 1968. leta dalje živi v Avstraliji. Sedaj urejam »Svobodne razgovore«, trimesečno glasilo Slovensko-avstralskega literarno-umetniškega krožka.

Da mi glasilo in zbornik avstralskih Slovencev. Listam po njem. Tam je tudi njegova pesem. Preberem:

Koder hodiva,
koder blodiva,
sva hkrati domača
in tujca povsod . . .

V hišici pod gorami ima ženo in dva otroka. »Se naj vrnem v domovino?« reče. »Kaj bom delal pri vas? In moja otroka, kdo jih bo zaposlil? Tu hodita v avstralske šole. Pri vas še vaši otroci ne dobe dela«. »Mogoče bi šlo«, mu prigovarjam. »Sele, ko domovino izgubiš, se tega zaveš«, pomislim. Nekaj časa sediva in pijeva pivo. »Hotel bi napraviti študijo o Slovencih v Avstraliji. Kako žive, koliko časa so tu«, reče in nadaljuje: »Uradnih podatkov ni. V avstralski statistiki so Slovenci Jugoslovani. Pred prvo svetovno vojno pa so bili Avstrijci, ker so takrat prišli iz Avstroogrske države. Tako sedaj nihče ne ve, koliko je resnično Slovencev v Avstraliji. Nisem šolan«, pravi. »Nekdo bi mi moral pomagati«. »Pridite v Ljubljano, bomo že našli nekoga, ki to zna«, mu odgovorim. »Leta 1984 sem izvedel anketo med slovensko mladino, ki obiskuje sobotni pouk slovenščine na dekliški gimnaziji v Bankstownu v Sydneyu. Imamo namreč zelo malo podatkov, kako mladina sprejema slovenski jezik. Avstralske slovenske organizacije žele pomagati slovenski mladini, vendar niti ne vedo, kakšno vzdušje je pri njej glede slovenščine in slovenske kulture. Potrebno bi bilo izvesti vsaj anketo, pri kateri bi sodelovale vse slovenske organizacije. Anketa v dekliški gimnaziji je le skromen začetek dela, ki nas še čaka«.

»Kakšni so bili rezultati vaše ankete«, ga vprašam. »Ugotovil sem, da imajo mladi dober odnos do slovenskega jezika, kljub vraščeni v avstralsko okolje.

Mogoče je bilo v anketi najbolj zanimivo vprašanje: Zakaj je koristno znanje slovenščine v Avstraliji? Poleg odgovora, da jo potrebujejo zaradi komuniciranja s starši, so dijaki odgovorili, da jo potrebujejo zato

– da bodo imeli boljše možnosti pri iskanju zaposlitve, ali

– ker je to zanimiv predmet, ki se ga radi uče, kar tako. Nekdo pa je v anketi pripisal: Sem eden od tistih, ki žele ohranjati kulturo in bom zato tudi svoje otroke učil slovensko. Želel bi, da se ta jezik ohrani tudi daleč od domovine«, je zaključil svojo pripoved Jože Žohar. Restavracija, v kateri sediva, se polni. Spijeva še vsak po en whisky in pivo. Nato odideva. Voziva se po ulicah Sydneya. Luči velemesta se izgubljajo med pročelji nebotičnikov. Školjka sydneyjske opere se lesketa na gladini sydneyjskega zaliva. Spokojnost noči moti hrup prometa na sydneyjskem mostu. Nato avto zavije proti središču mesta. »Pri vas že prihaja pomlad, še reče, ko se posloviva pred hotelom. »Izruvane korenine bole«, nehote pomislim

V Manlyju, predelu Sydneya, tam preko sydneyjskega mostu, živijo ugledni ljudje, ki so v življenju uspeli. Med njimi je tudi poslovnež Vili Konte. Skupaj s partnerjem je lastnik turistične agencije Landmark Tours. Dela je veliko, zato zaposluje tudi nekaj uslužbenk. »V življenju sem uspel«, pravi o sebi. Slovenščina mu ne gre več dobro od ust. »Pozabil sem že,« mi reče počasi. Potem nadaljujeva pogovor v angleščini. »Stikov z ostalimi Slovenci nimam. V Ljubljani imam starše in sestro. Nisem poročen, vsaj za sedaj še ne«, pravi. »Bi se vrnil domov?« ga vprašam. »Ne, ne bom se več vrnil. Tu sem uspel. Pri vas so več vredna spričevala kot delo, to je narobe. Družim se z Avstralci. Hočem biti Avstralec. Tudi drugi bodo morali za mano. Izbral sem pot, ki mi ustreza. Nedaleč od doma imam turistično agencijo, kjer je ena najlepših plaž mesta. Zakaj bi odhajal domov, tu imam vse, kar si želim,« glasno razmišlja. Povabi me na večerjo. Sediva v restavraciji. Z uglajeno kretnjo naroči izbrane jedi. Potem me nenadoma vpraša: »Je v Ljubljani še tista slaščičarna Petriček?« »Seveda,« mu rečem, »sedaj ji rečejo Tivoli.« V njegovih očeh vidim kanček negotovosti; mogoče je to domotožje? Opazi moj pogled. Skušaj prikriti občutke. Se tega sramuje? Ne vem. Besede prekrijejo njegove občutke. »Korenine«, pomislim, ko se razideva na Kings Crossu.

Različne usode vodijo Slovence v daljni Avstraliji. Vsem pa je skupen delček slovenskega sveta, ki ga imajo v sebi.

Peter Košak

SANJARIŠ Z GOLOBI

*Hiše in ceste, drevesa, drogovi –
Pod njimi zemljica krilce šopiri,
za njene robove vleče nebo,
da slepota bedrc izginja –
Sanjariš v množicah dima, nato
med oblake, z golobi...*

SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE
n. sol. o.
RAVNE NA KOROŠKEM

PROIZVAJAMO;

- TOPLO VALJANE PROFILE
- ODKOVKE
- JEKLENE ULITKE
- HLADNO PREOBLIKOVANO PALIČASTO JEKLO
- GRELNO ŽICO
- STROJE ZA MEHANIČNO PREOBLIKOVANJE
- SESTAVNE DELE STROJEV IN NAPRAV
- LISTNATE VZMETI
- PILGER VALJE IN TRNE
- VALJE ZA HLADNO VALJANJE
- STROJE IN ORODJA NA PNEVMATIČNI IN HIDRAVLIČNI POGON
- INDUSTRIJSKE NOŽE
- ORODJE IZ BRZOREZNIH IN DRUGIH JEKEL
- KOLESNE DVOJICE
- NERJAVNE ARMATURE
- ORODNE PLOŠČE ZA PLASTIKO IN TLAČNO LITJE (P in K NORMALIJE)
- JEKLENE KONSTRUKCIJE IN VARJENCE
- REGALNA SKLADIŠČA
- VILIČARJE
- STATIK NOSILCE
- PILE IN RAŠPE

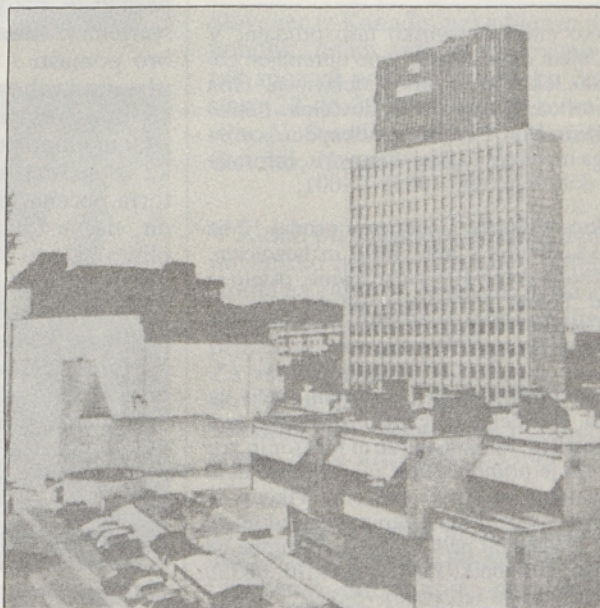

n. sol. o., Ljubljana
61000 Ljubljana, Titova 38
tel.: 061/314-466
telex: 31493 yu sct

DEJAVNOSTI DELOVNE ORGANIZACIJE

- vse vrste nizkih in visokih gradenj
- avtoceste, mostovi, predori, letališča
- industrijski, poslovni, stanovanjski, turistični kompleksi z infrastrukturo
- urejanje agrokompleksov in gradnja kmetijskih zmogljivosti
- stroji in oprema za kamnolome, gramoznice in asfaltne baze
- kmetijska mehanizacija
- projekti in inženiring za vso navedeno dejavnost doma in v tujini.

Vse informacije:
TOZD INŽENIRING, 61000 Ljubljana,
Cesta VII. korpusa 1
tel.: (061) 329/441, telex: 31493 yu sct

Avstraliji zanimiv še bolj, saj ni tako blizu in morda lahko rojakom prinesem košček domovine tudi na ta način. Vesel sem, če bom lahko imel toliko časa, da bom prihodnjič obiskal naše klube in društva, poklepetal . . . »

Tako torej Dušan Mravlje, 33-letni oče dveh hčera in – če se malce pošalimo – poročen s svojim trenerjem in maserjem obenem. To je namreč žena Zdravka, ki ga spremlja, če se le da in ga tudi najbolje pozna. Zato je ta »ekipa« ponesla ime Jugoslavije po vsem svetu, zato je moral po Dušana na brniško letališče priti sosed Franc Benedik-Matevžovec z zapravljivčkom . . . Stava je bila pač taka in sprejem na letališču je bil vsaj tak kot v Melbournu, tudi kruha s soljo ni manjkalo. Vse skupaj za nagrado kranjskemu tekaču, ki je v daljni Avstraliji zmagal in navezal stike z ljudmi. Oboje je privlačnost teka, ki je Dušana zasvojil šele pri 27 letih, a je v tem času že postal eden najboljših ultramaratoncev na svetu.

»Če sem se na koncu teka v Melbournu počutil, kot bi tekela doma, potem je to samo še eno občutje, ki mi nekaj pomeni. Tek je namreč pač tisto, kar me zadovoljuje, kar moram početi vsak dan. Seveda pa srečanja z ljudmi po svetu tudi pomenijo bogastvo, ki se ga ne da meriti. Zato lahko na koncu samo preko »Rodne grude« rečem: Na svidenje, Avstralija!« je dejal Dušan Mravlje, ki je že naslednji dan po vrnitvi domov odšel v službo, na delovno mesto. Zdi se, da ga tek in slava – novinarji so se kar vrstili – nista prav nič spremenila. To pa je vrlina skromnih ljudi.

Veliko enostanovanjsko hišo prodam. V spodnjem delu sta zelo lepo opremljen gostinski lokal in mizararska delavnica. Hiša stoji ob cesti Godovič-Ajdovščina. Lahko jo damo tudi v najem z odkupom gostinskega inventarja ali po dogovoru. Informacije dobite po tel.: (065) 77-001.

12 km od Škofje Loke je na prodaj 12 ha velika kmetija s hišo, štalami in kozolcem. Možno je rediti štiri glave živine, ostalo je gozd. Posest je v ravnini. Informacije: Jaka Peternel, Izgorje 5, 64226 Žiri, Slovenija-Jugoslavija.

Ugodno prodam hišo odnosno večji vikend, podkleten, z garažo, primeren tudi za gostišče, ker ima parkirni prostor in vrt. Objekt je primeren tudi za počitniški dom – za letni in zimski turizem. Vikend se nahaja v gozdčku z lepim razgledom in jaso, v Zaplani nad Vrhniko. Ponudbe na Martin Podobnik, Župančičeva 30, 66330 PIRAN ali po tel. (066) 75-302.

Stara in nič kaj izvirna modrost dobre ga kosila je, da ga sklenemo, kot rečemo po novem pravopisu, se pravi zao-krožimo in dopolnimo ter poplemenitimo s sladko jedjo – sladico. To so počeli Slovenci vsa stoletja nazaj svojega življenja in to počno še vedno, kadar se odločijo za bolj praznično in imenitnejše kosilo.

Seveda pa sodijo sladice tudi h kompletnjšim večerjam, same pa so lahko tudi skromnejši večerni obrok s kakšno poljubno pijačo (kava, čaj, sadni sok) ali pa popoldanska pogostitev.

Pa začnimo z Vodnikom, ki je sicer zapel tisto znamenito: »Ne hčere ne sina po meni ne bo, dovolj je spomina, me pesmi pojo!« a je vendarle brumnim Slovincem zapustil tudi prve slovenske kuharske bukve, v katerih je še danes dovolj zanimivega za našo slovensko mizo!

MANDELNOVA TORTA, je rekel Valentin Vodnik zelo dobri sladici. In takole je zapisal recept:

»Vbi v en pocinjen lonec šest jajc inu šest rumenjakov, postavi lonec na en trinog nad majheno žerjavico, raztepi jajca nad žerjavico inu pusti, da enmalo mlačno postane. Potlej precej (hitro) vzemi od ognja, raztepi jajca, da postanejo prav gosta; deni potlej notri pol libre (libra – 327 gramov) presejanega cukra inu od ene limone drobno zrezaniga olupka, mešaj vkup, da se zgosti; potlej deni notri eno libro drobno zloščeneh (olupljenih in sesek-ljanih) mandeljnov, mešaj tako dolgo, dokler nebode nič svaljka ali štrukeljca. Na plitvi cinasti skledi raztepi beljak od šest ostalih jajc z lesenim nožem, da se spenijo, inu notri v lonec permešaj, tako da je omaka s torto sturjena (zmešana). Obod inu pleh dobro pomasti s surovim maslom inu z ribanim kruhom (drobtinami) potresi, vli maso notri, pokrij, daj zgor inu zdol majhino počasno žerjavico (skratka – peci na majhnem ognju). Ko je torta pečena, obreži z nožem ob obodu, da se torta loči od njega. Pokri plitvo skledo z okrožnikom ali talerjem (krožnik), zvrni torto nanj.

Pa še Vodnikov nauk: Vsa posoda, plehnata, kositrna, kufrena (bakrena) inu mesingasta ima čedna, suha inu pred rjo varna ohranjena biti. Kadar eno ali drugo potrebuješ, jo pomasti z maslam srovim ali kuhanim, potlej potresi z drobtinami, ker se je perjeti hoče, potlej peci inu delaj, kar hočeš, pojde vse rado ven . . .

Iz leta 1902 in beležnice Magdalene Pleiweisove, znamenite slovenske kuharice in avtorice slovite SLOVEN-

SKE KUCHARICE, recept za slovensko meščansko sladico – RUMENJAKOVI ZAPOGNJENCI.

»Na desko navagaj kolikor moke toliko cukra, pa malo limoninega za duh, to pa zamesi s samimi rumenjaki, da je testo kakor za mehke nudeljne. Pognetemo testo pokrij, da si počije, potem ga razvaljal kakor za nožev rob na debelo, zreži jih s kolescem na mali pedanj dolge in 2 persta široke zrešččke, v maslu opohaj blede rumeno, devaj jih čez za to namenjen pleh, ali na valjar s papirjem pogernjen, precej vroče, da se zakrivijo. Merzle potresi s cukrom pa daj na mizo.«

Iz leta 1932 je tale torta, ki jo je sloviti Julio Meinhl ob sedemdeseti letnici svojega podjetja na Dunaju uvrstil v seznam svojih dobrot, Slovenke tistega obdobja pa so prisegale na njeno okusnost.

Ravnale so se po temle receptu:

»Zmešaj 15 dag presnega masla z 12 dag sladkorja, tremi rumenjaki, 15 dag zmehčane jedilne čokolade, 15 dag neolupljenimi zmletimi mandeljni, desetimi drobno zmletimi zrni kave in snegom treh beljakov. Nazadnje primešaj še 5 dag moke.

To zmes deni v s presnim maslom namazan in z moko potresen obod za torte srednje velikosti. Povrhu potresi torto z 5 dag olupljenih, na lističe narezanih mandeljnov in jo eno uro počasi peci.«

A da ne bomo tokrat do konca strahansko potratne, se pomudimo še pri cenejšem starem receptu iz knjige Marije Remčeve z naslovom VARČNA KUCHARICA. Avtorica nam predlaga PIŠKOTE IZ KORUZNE MOKE.

»Mešaj,« pravi, »v skledi 4 dag surovega masla, 15 dag sladkorja in 5 rumenjakov ter narahlo primešaj sneg petih beljakov, zrezane limonine lupine, malo cimeta in žlico ruma. Primešaj še 20 dag koruzne moke in 0,5 dag pecilnega praška. Vse skupaj narahlo zmešaj in deni na dobro pomazan in z moko potresen pleh, razravnaj in postavi v pečico, v srednjo vročino za 20 do 25 minut.« Pa bodi navodil za sladko peko tokrat dovolj. Niso, vsa naštetja, bila izvirno kmečka, a kdo danes še pravzaprav lahko loči kmečko jed od meščanske, in – kaj niso dandanes slovenski kmetje (in kmetje drugih narodov) za isto kulinarčno mizo kot ostali »stanovi«, in na koncu koncev – mar ne sedamo z največjim pričakovanjem in veseljem za tiste gostilniške mize, ki nam uspešno postrežejo s slovensko kmečko-meščansko kuhinjo?! JAGODA

Tretja in četrta generacija iz Chicaga in Clevelanda

Od 30. junija do 5. julija sta gostovali po Sloveniji mladinski glasbeni in plesni skupini: KROŽEK 26 IZ CHICAGA in KROŽEK 77 IZ CLEVELANDA. Oba krožka delujeta znotraj Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ), naše največje izseljenske organizacije v ZDA, s sedežem v Chicagu. Gostovanja se je udeležil tudi njen predsednik Edward Hribar s soprogo Janino in otrokoma, potekalo pa je v organizaciji Slovenske izseljenske matice.

Otroci pripadajo že tretji in četrti generaciji naših izseljencev, kljub temu pa obsega njihov program predvsem slovenske narodne pesmi. Na nastope po Sloveniji so se pripravljali pod vodstvom Marije Pivik iz Clevelanda in Bojanke Premrl iz Chicaga.

Krožka sta gostovala s skupnimi nastopi v Kočevju, Idriji, Podčetrtku, Pišecah na Bizeljskem in na 31. izseljenskem pikniku v Škofji Loki. Povsod pa so doživeli prisrčen sprejem in gostoljubnost. Del skupine iz

Edie in Michelle Hribar sta navdušila gledalce v Kočevju s sodobnimi plesi

Oba krožka sta nastopala skupaj na 31. izseljenskem pikniku v Škofji Loki

Kočevski »Nonet« s harmonikaši ob veselem sprejemu gostov iz Clevelanda in Chicaga. Prvi z desne predsednik SNPJ Edward Hribar.

Clevelanda je nato nadaljeval pot po Italiji, Švici, Zvezni republiki Nemčiji in Avstriji, drugi del pa je ostal v Sloveniji na obiskih pri sorodnikih.

Več o tem v naslednji številki Rodne grude.

vaš kotiček

V Komendi, 18 km iz Ljubljane, prodam hišo z 200 m² stanovanjske površine in 100 m² ostalih površin. Hiša je v zaključni fazi gradnje na 680 m² zemljišča. Informacije na naslovu: Hojer, Trebinjska 9, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 346 204.

Univerzitetni študent 3. letnika ekonomije, star 20 let, želi zaradi boljšega znanja angleščine spoznati dekle ali fanta podobne starosti, najraje iz okolice Londona. Za srečanje primeren čas od 15. avgusta do konca septembra. Govorim tudi slovensko. Naslov: Boris Križnič, Cense Rouge 16, 4900 Angleur (Liege), Belgija.

Z vrstnicami iz Velike Britanije si želi ta dopisovati sestrji, stari 12 in 11 let, lahko v angleščini ali slovenščini. Naslov: Marja in Martina Bačič, Novakova 1, 61000 Ljubljana, Jugoslavija.

Slovenec iz Kanade, nekadilec in nealkoholik, imam avto in stanovanje, bi rad spoznal pošteno slovensko dekle, staro 22 do 30 let. Oglasite se na naslov: V. Smodis, 2547 110, Hamilton, Ontario, Canada L8K 1Y1.

V Rušah pri Mariboru prodam dvostanovanjsko hišo in delavnico. Objekta stojita na 1400 m² zemljišča in sta ločena vsak zase. Oboje je takoj vseljivo in primerno za vsako obrtno dejavnost. Za vse informacije se obrnite na naslov: Ivan Vicman, Hoch str. 77, 8200 Schaffhausen, Schweiz ali po telefonu zvečer po 8. uri: (9941) 53 47 608.

Vrstno hišo z vrtom in dvema garažama ter telefonom, 180 m² prodam v Ljubljani. Informacije po telefonu (061) 453 670.

Spoštovani!

Verjetno poznate akcijo SLOVENIJA – MOJA DEŽELA?

Kako najbolje predstaviti SLOVENIJO Slovenkam in Slovencem?

Kako sprejemati in voditi naše goste po naši ožji domovini?

Kakšen odnos imamo do svoje domovine?

Na ta in še na mnoga druga vprašanja vam daje odgovore knjiga iz kompleta

Slovenija ALI TE POZNAM

Komplet vsebuje:

- a) posebno mapo potovalnega značaja z žepki (shranjevanje prospektov, beležk ipd.)
- b) velika dvostranska barvna zemljevida s tisočnimi koristnimi podatki
- c) pisalo
- d) knjigo:
 - 160 strani (16 × 23 cm),
 - 100 barvnih ilustracij, skic ali fotografij,
 - 100 zemljevidov ali načrtov za popolnejšo orientacijo po Sloveniji.

VSEBINA KNJIGE SLOVENIJA ALI TE POZNAM

Državni grb in zastava, republiški grbi in zastave, grbi, zastave in emblemi slovenskih občin.

Osebnostna izkaznica občin: datum in opis občinskega praznika, domicili partizanskih enot, spomeniki NOB, pobratene občine, občinska priznanja ali nagrade, stalne kulturne prireditve, zemljevid slovenskih občin.

Cestno in železniško omrežje med občinskimi središči (razdalje v km)

Tabela z vpisanimi km med vsemi občinskimi središči

Tematski karti za zemljišča po vrstah rabe in žrtve NOB

Številčni prikaz podatkov (površina, kmet., gozdna in nerodovitna zemljišča, štev. prebivalcev, gostota prebivalstva, narodni dohodek, število KS in naselij, število žrtve NOB

Razvrščanje: vrstni red občin po posameznih statističnih elementih

Življenje na naših tleh (kamena doba ... prihod Slovanov) – tematska karta

pomembnejša arheološka najdišča na naših tleh ??????

Model arheološke ure (sočasnost dogajanja), model literarne ure (Prešeren)

Miselni vzorec (kaj moramo vedeti o občini)

Občine v Jugoslaviji (zemljevid)

Teme za razgovor po republikah (glasba, film, umetnost, naravne lepote, zgodovina)

POTOVANJA

barvna ilustracija, ljudska pesem, intervju, tekst, uradne peš poti po Sloveniji (zemljevidi), kolesarske poti (zemljevidi)

TURISTIČNE AGENCIJE

barvna ilustracija, pesem, intervju, turistična mreža (zveze, društva, potovalne agencije, stalne turistične prireditve)

FOTOGRAFIJE

36 barvnih fotografij, ki ponazarjajo vsebino knjige (naravna in kulturna dediščina itd.)

METEOROLOGIJA

ilustracija, pesem, intervju, tekst s kratko zgodovino, dejavnost HMZ SRS, mreža postaj, zemljevidi (onesnaženost zraka in rek), literatura

NARAVNA DEDIŠČINA

ilustracija, pesem, intervju, tekst, razlaga osnovnih pojmov, seznam 500 naravnih znamenitosti ali zanimivosti z njihovimi obeležji, priporočljiva literatura

KULturna DEDIŠČINA

ilustracija, pesem, intervju, tekst, razlaga osnovnih pojmov, muzejska mreža (muzej, zbirke, depandanse, spominske hiše ali sobe), gradovi, Kulturne stopnice, literature

GOZD

ilustracija, pesem, intervju, gozdne učne poti (z zemljevidi), zgodovina drevesnic, osnovni pojmi, seznam, literatura

RIBIŠTVO

ilustracija, pesem, intervju, tekst (zgodovina), osnovni pojmi, seznam ribogojnic, vališč in naravnih drstišč, literatura

KMETIJSTVO

ilustracija, pesem, intervju, tekst (zgodovina), seznam turističnih kmetij, literatura

INDUSTRIJA

ilustracija, pesem, intervju, osnovni pojmi, industrijske panoge, najuspešnejše OZD v Sloveniji, seznam važnejših OZD po občinah, ogled tehnološkega procesa

PSIHIČNA PRIPRAVA NA IZLETE, OGLED

ORIENTACIJA: ilustracija, pesem, intervju, tekst

OBUTEV, PREHRANA, OBLEKA: ilustracija, pesmi, tekst, narodne noše

IGRE, GLASBA, ŠPORT: ilustracija, pesem, intervju, tekst, Planica

ZDRAVJE: ilustracija, pesem, intervju, tekst (preprečevanje nezgod na izletih), zdravstvena mreža v Sloveniji (od bolnišnic do ambulant)

BREZ NJIH NE GRE:

Hoteli, moteli, penzioni: tekst, seznam

AMZS: tekst, AMD

PTT: pesem, intervju, tekst (osnovni pojmi), Transverzala vezistov in kurirjev (zemljevid), seznam naselij s PTT postajami (številke) po abecednem vrstnem redu

MILICA in GASILCI

POPOLNE INFORMACIJE

Pomembnejši Slovenci: po občinah (narodni heroji, umetniki itd.)

Leksikon: razlaga ostalih pojmov iz knjige (npr. iz politike, gospodarstva, kulture, umetnosti itd.)

Načrti: za vsako občinsko središče načrt z naslednjimi podatki: avtobusna ali železniška postaja, skupščina občine, muzej, hotel, pomembnejše ustanove

2 zaključna zemljevida 90 × 50 cm (barvni, dvostranski) z vsemi podatki (npr. iz naravne dediščine, muzeji, turistične kmetije, meteorološke postaje, PTT, žel. postaje, hoteli itd.), ki so omenjeni v knjigi.

Opomba: vsi sezname so pretežno urejeni po občinah, kjer je koristno, so navedene tudi tel. številke (npr. zdravstvene ustanove, muzeji ...)

PRIPOROČILA

a) Republiški komite za kulturo (3. 10. 1985)

b) Zveza prijateljev mladine (3. 11. 1985)

c) Socialistična zveza mladine Slovenije (10. 10. 1985)

d) Center za turistično in ekonomsko propagando pri GZS: »Knjigo uvrščamo v okvir akcije komuniciranja z domačo javnostjo pod sloganom SLOVENIJA – MOJA DEŽELA.« (18. 12. 1985)

NOVOSTI

a) občinski grbi, zastave, emblemi

b) razdalje v km med vsemi občinskimi središči (65)

c) žrtve NOB za vsako občino

d) vrstni red občin po velikosti, številu prebivalcev, naselij, narodnem dohodku itd.

e) model zgodovinske ure sočasnosti

f) 500 naravnih znamenitosti ali zanimivosti

g) muzejska mreža po občinah

h) skoraj vsi sezname (od hotelov do zdravstvenih ustanov)

i) načrti mestnih središč (65)

j) zaključni zemljevid

k) trodelna mapa potovalnega značaja

l) slovenska narečja, arheološka najdišča

PRAKTIČNA UPORABA

a) načrtovanje izletov

b) podatki za vsakdanje delo v šoli, službi ali doma

Cena za tujino, vključno s poštino:

U.S.A. – 25.–, ZR Nemčija – 56 DM, Avstrija – 395 ASCH, Francija – 173 FF, Avstralija – 34 aus. \$, Kanada – 35 can. \$, Italija – 38.500 lir.

Naročila pošiljajte na naslov:

Avtotehna Ljubljana, toz Nova, 61000 Ljubljana, Titova 36, devizni račun pri Beogradski banki, temeljna banka Ljubljana št. 50100-620-180-257310-10.

avtotehna
zastopanje, trgovina, izvoz-uvoz,
servisi, ljubljana n.sol.o.

tozd nova o.sub.o.
proizvodnja in servis
61000 ljubljana, titova 36

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

vaš najbližji most do Slovenije!

Zunaj meja današnje SR Slovenije, Jugoslavije, živi skoraj četrtnina slovenskega naroda in številni od teh so izseljenci v vrsti evropskih in prekmorskih držav ter njihovi potomci. Najbližji most, najhitrejša vez, ki vam omogoča žive stike s Slovenijo, je revija

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

Pomaga vam odkrivati, kdo smo Slovenci, kaj pomenimo v svetu, kje so naše korenine, kje vse živi naš narod. Seznanja vas z razvojem vaše rojstne dežele, vašim potomcem odkriva skrivnosti slovenstva.

Enkrat na leto izide tudi zanimiva knjiga

SLOVENSKI KOLEDAR, ki predstavlja pravo zakladnico zanimivih podatkov o sedanjosti in preteklosti Slovencev doma in na tujem, zanimivo branje in številne izbrane barvne fotografije slovenskih krajev.

Naročite si našo revijo in koledar na dom. Posredujte to naročilnico še drugim slovenskim rojakom!

Letna naročnina revije Rodna gruda – Slovenija: ZDA 11 dolarjev, Kanada 13 dolarjev, Avstralija 13 dolarjev, Južna Amerika 11 am. dolarjev, Belgija 420 bfr., Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13000 lir, ZR Nemčija 25 DM, Švedska 60 Skr., Švica 20 Sfr. Cena Slovenskega koledarja: ZDA 6 dol., Kanada 7 dol., Avstralija 7 dol., Južna Amerika 6 am. dol., Belgija 250 Bfr., Francija 35 FF, Nizozemska 14 Hfl., Italija 7000 Lit., ZR Nemčija 13 DM, Švedska 30 Skr., Švica 11 Sfr.

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

your nearest bridge to Slovenia!

Almost a quarter of the Slovenian population lives outside the borders of SR Slovenia, Yugoslavia. Many are Slovenians who have emigrated to various European and overseas countries, and their children. The nearest bridge, the fastest link, which makes possible the living ties with Slovenia is the monthly magazine

RODNA GRUDA – SLOVENIJA

It helps you to discover who are the Slovenians, what do we mean in the World, where are our roots and where we live. It informs you of the developments in your native country, and will uncover the mysteries of Slovenia to your descendants.

Once a year we also publish a very interesting book, the SLOVENSKI KOLEDAR, which is a real treasure of valuable information giving you the past and present about Slovenians at home and abroad. It brings you selection of reading, and many outstanding colour photos of Slovenia.

Subscribe to the magazine RODNA GRUDA – SLOVENIJA and the SLOVENSKI KOLEDAR at your home address. Please, show this subscription-form to other Slovenian fellow-countrymen in your neighbourhood!

Yearly subscription for Rodna gruda Magazine: U.S.A. \$ 11, Canada \$ can. 13, Australia \$ Au. 13, South America \$ U.S. 11, Belgium 420 Bfr, France 60 FF, Netherlands 27 Hfl, Italy 13.000 Lit, FR Germany 25 DM, Sweden 60 Skr, Switzerland 20 Sfr. Cost of the Slovenski koledar per copy: U.S.A. \$ 6, Canada \$ 7, Australia \$ 7, South America \$ 6, Belgium 250 Bfr, France 35 FF, Netherlands 14 Hfl, Italy 7.000 Lit, FR Germany 13 DM, Sweden 30 Skr, Switzerland 11 Sfr.

Slovenija
Jugoslavia

61001 Ljubljana, Titova 32

Telephone: 310-388 Telex: 31228 yu jubsed

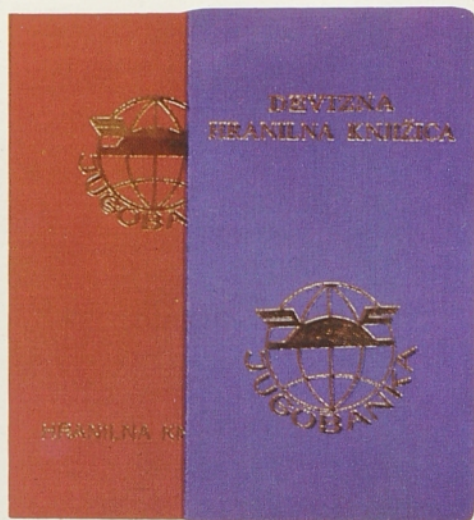
activities

association of financial
ans of the economic
d non-economic
anches,
redits granted to
nomic and non-
nomic branches,
formance of payment
nsactions with foreign
untries,
lecting of financial
ans owned by
abitants,

- credits granted to individual clients,
- giving of business information.

Jugobanka in the world:
correspondence contacts
with banks in 131 countries,
1524 correspondents,
1811 affiliates.

Jugobanka has savings-
books printed in two or three
languages on following
countries: West Germany,
Switzerland, Netherlands,
Austria and France.

Offices abroad:

London
Paris
Amsterdam
Frankfurt
Düsseldorf
Berlin
Hamburg

Hannover
Mannheim
München
Nürnberg
Stockholm
Stuttgart
Vienna
Milano

Zürich
Praga
New York
Chicago
Toronto
Baghdad
Tripolis

JUGOBANKA

Temeljna banka Ljubljana, Titova 32

gorenjegljin

Lesna industrija n. sol. o.

63331 Nazarje 21

Jugoslavija

Telefon: (063) 831 931

Telegram: Glin

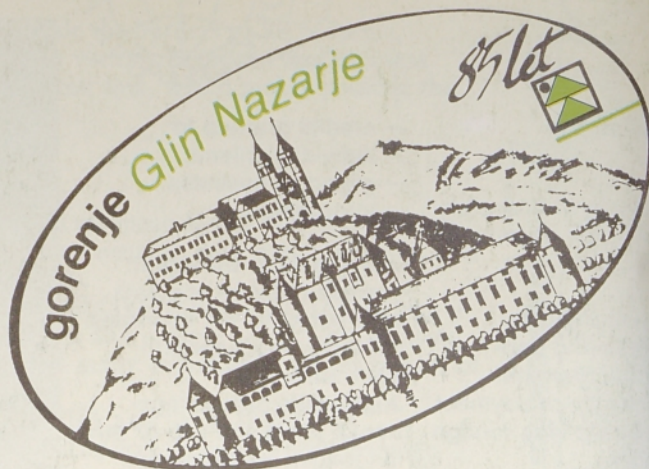
Telex: 33624 yu glin

Tradicija, trajnost, kakovost – vezana in termoizolacijska okna Gorenje Glin

- izdelana so iz kakovostnega lesa smreke/jelke;
- odpiramo jih lahko po vodoravni in navpični osi;
- okovje je eloksirano in zaščiteno proti oksidaciji;
- les je površinsko zaščitен s pigmentiranim lazurnim sredstvom;
- okna so lahko opremljena z enim od senčil; PVC roletami ali fiksnimi oziroma gibljivimi polkni;

Vezana in termoizolacijska okna lahko dobite v vseh razstavno-prodajnih centrih Gorenja in trgovinah z gradbenim materialom po Jugoslaviji. Zahtevajte naš prospekt pri svojem trgovcu.

Obiščite nas!

Termoizolacijsko vezano okno z gibljivimi polkni